

T.C
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

**TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ’NDEKİ LOBİ
FAALİYETLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Onurhan ETİK

İstanbul, 2014

T.C
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

**TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ’NDEKİ LOBİ
FAALİYETLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Onurhan ETİK

Öğrenci No:

120771005

Danışman:

Yrd. Doç. Dr. Armağan Gözkaman

İstanbul, 2014

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Türkiye’nin Avrupa Birliği’ndeki Lobi Faaliyetleri**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 18/09/2014

Aday: Onurhan ETİK

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

18/09/2014

Enstitümüz *Uluslararası İlişkiler* Anabilim dalı *Uluslararası İlişkiler* Programı yüksek lisans öğrencilerinden **120771005** numaralı **Onurhan ETİK'in** "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Türkiye'nin Avrupa Birliği'ndeki Lobi Faaliyetleri*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 16.09.2014 tarih ve 2014/25 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (5.0) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile ~~Kabul/Red veya Düzeltme~~ kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN

YRD. DOÇ. DR. ARMAĞAN GÖZKAMAN

ÜYE

PROF.DR.MEHMET FİKRET GEZGİN

ÜYE
YRD.DOÇ.DR.PINAR BAL

Adı ve Soyadı : Onurhan Etik

Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Armağan Gözkaman

Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans, 2014

Alanı : Uluslararası İlişkiler

Anahtar Kelimeler :Lobicilik, Lobicilik Teknik ve Yöntemleri, Avrupa Birliği’nde Lobi Yapan Baskı Grupları, Türkiye’nin Lobi Faaliyetleri,

ÖZ

TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ’NDEKİ LOBİ FAALİYETLERİ

Bu çalışmada, lobiciliğin gelişimi ve etkinliğinde sivil toplumun ne kadar önemli olduğu tespit edilmiştir. 19. yy. sonlarına doğru doğan lobiciliğin günümüze kadar ki kullanım alanları, yöntemleri, ne kadar etkili olduğu, Avrupa Birliği ve Türkiye’deki durumu ele alınmıştır. Avrupa Birliği’nin ilk oluşum sürecindeki lobicilik ve günümüzdeki durumu, Türkiye’de lobicilik ve Türkiye’nin Avrupa Birliği nezdindeki lobi faaliyetleri incelenmiştir. Türkiye’nin Avrupa Birliği’ndeki lobi faaliyetleri üzerine; literatür taraması, literatür değerlendirmesi, iç ve dış politika analizi yöntemleri kullanılmıştır. Bu incelemelere göre; lobi faaliyetleri, doğduğu günden günümüze kadar hızla gelişen ve demokrasi yaşamının vazgeçilmezi haline gelen bir unsur olmuştur. Sonuç olarak lobicilik, özellikle sivil toplumun en önemli gelişimini yaşadığı Avrupa Birliği’nde, ilk dönemlerden itibaren sürekli başvurulanan demokrasi aracı olmuş, Türkiye’nin de iç politikasında çok etkili olmasa da dış politikasında sürekli başvurulanan bir demokrasi aracı haline gelmiştir.

Name and Surname : Onurhan ETİK

Supervisor : Asst. Prof. Dr. Armağan Gözkaman

Degree and Date : Master degree, 2014

Major : International Relations

Key Words : Lobby, Lobbying Tecnic and Methods, Pressure Groups at European Union, Turkey's Lobby Activities,

ABSTRACT

TURKEY'S LOBBY ACTIVITIES AT EUROPEAN UNION

At this study, how importance of civil society in development and efficiency of lobbying is determined. Lobbying's that is born in the later 19. century, usage areas to until today, methods, how efficient it is ,situation at European Union and Turkey is handled. European Union's at first formation process lobbying and present day's situation, lobbying at Turkey and lobby activities of Turkey at European Activities are examined. Over Turkey's lobbying activities at European Union; literature search, literature assessment, domestic and foreign politics analysis methods are used. According to these examination; lobbying activities have been a factor that develop rapidly from the day born to present day and become indispensable of democracy life. As a result lobbying, especially at European Union that civil society experienced most important development, have been a democracy tool referenced continuously beginning from first terms, become Turkey's democracy tool referenced continuously for foreign politics compared to domestic politics.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ

ABSTRACT

İÇİNDEKİLER.....	i
TABLolar LİSTESİ	v
ŞEKİLLER LİSTESİ	vi
KISALTMALAR	vii
GİRİŞ	1

I.BÖLÜM

LOBİCİLİK ve AVRUPA BİRLİĞİ

1.1. LOBİCİLİK FAALİYETLERİ ve LOBİCİLİĞİN ÖNEMİ	4
1.1.1. Lobcilik Kavramı	4
1.1.2. Lobcilik Teknikleri.....	8
1.1.2.1. Doğrudan Lobcilik	8
1.1.2.2. Dolaylı Lobcilik	8
1.1.2.3. Kolektif Lobcilik.....	9
1.1.3. Lobcilik Yöntemleri	10
1.1.3.1. Görüşme	10
1.1.3.2. Komisyonlar	11
1.1.3.3. İletişim Araçlarıyla Etkileme	12
1.1.3.4. Karar Verenlere Yazmak.....	13
1.1.3.5. Yazılı Medya Organlarında Yer Almak	13
1.1.4. Lobi Faaliyetine Duyulan Gereksinim	13
1.2. AVRUPA BİRLİĞİ ve LOBİCİLİK	20
1.2.1. Avrupa Birliği Fikri.....	20
1.2.2. Avrupa Birliği Tarihi.....	20
1.2.3. Avrupa Birliği'nin Kurumsal Yapısı	22
1.2.3.1. Avrupa Parlamentosu	23

1.2.3.2. Avrupa Zirvesi (AB Konseyi).....	25
1.2.3.3. Avrupa Birliği Konseyi (Bakanlar Konseyi).....	25
1.2.3.4. Avrupa Komisyonu	27
1.2.3.5. Avrupa Birliği Adalet Divanı.....	28
1.2.3.6. Avrupa Sayıştayı	29
1.2.3.7. Avrupa Merkez Bankası.....	29
1.2.4. Diğer Kurum ve Organlar.....	30
1.2.4.1. Ekonomik ve Sosyal Komite.....	30
1.2.4.2. Bölgeler Komitesi	30
1.2.4.3. Avrupa Yatırım Bankası (AYB)	31
1.2.4.4. Ombudsman	31
1.2.5. Avrupa Birliği Karar Alma Mekanizması	32
1.2.5.1. Ortak Karar Usulü	33
1.2.5.2. İstişare Usulü.....	33
1.2.5.3. Uygun Bulma Usulü.....	34

II. BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ ve TÜRKİYE'NİN LOBİCİLİK FAALİYETLERİ

2.1. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE LOBİCİLİK FAALİYETLERİ.....	35
2.1.1. Avrupa'da Sivil Toplum Tarihi	35
2.1.2. Avrupa Birliği'nde Lobiciliğin Gelişimi	39
2.1.1.1. AKÇT Antlaşması'ndan Avrupa Parlamentosu'nun Doğrudan Seçimine Kadar Geçen Dönem (1951-1979).....	40
2.1.2.2. Avrupa Parlamentosu'nun Halkoyu ile Doğrudan Seçiminden Beyaz Kitap'ın Yayınına Kadar Geçen Dönem (1979-1985).....	40
2.1.2.3. Beyaz Kitap'tan Birlik Antlaşması'na Kadar Geçen Dönem (1985-1992).....	41
2.1.3. Avrupa Birliği Kurumlarında Lobi Faaliyeti.....	41
2.1.3.1. Avrupa Komisyonu'nda Lobicilik	41
2.1.3.2. Avrupa Parlamentosu'nda Lobicilik	42
2.1.3.3. Avrupa Birliği Konseyi'nde Lobicilik	43
2.1.3.4. Avrupa Topluluğu Adalet Divanı'nda ve Diğer Kurumlarda Lobicilik.	43

2.1.4. Avrupa Birliği’nde Lobıcılık Yolları.....	44
2.4.1.1. Brüksel’de Lobıcılık.....	44
2.1.4.2 Avrupa Birliği’nde Lobıcılık Yapan Baskı Grupları Çeşitleri	46
2.1.5. Avrupa Birliği’nde Lobıcılığın Hızla Yükselmesi ve Lobıciliğe Getirilen Düzenlemeler	48
2.2. TÜRKİYE’NİN LOBİCİLİK FAALİYETLERİ.....	50
2.2.1. Türkiye Siyasal Sisteminin Genel Özellikleri ve Türk Lobi Tarihi	50
2.2.2. Türkiye’nin Avrupa Birliği Yolculuğu.....	53
2.2.3. Türkiye’nin Avrupa Birliği Nezdindeki Lobi Faaliyetleri	55
2.2.4. Türkiye’de Lobıcılık.....	56
2.2.4.1. Türkiye’deki Baskı Gruplarının, Türkiye ve Avrupa Birliği’ndeki Lobi Faaliyetleri.....	58
2.2.4.2. Ekonomi Temelli Baskı Grupları	58
2.2.4.3. Diğer Baskı Grupları	62
2.2.5. Türkiye Avrupa Birliği’nde Nasıl Daha Etkili Lobi Yapabilir	64
2.2.6. Türkiye’nin Avrupa Birliği’ Nezdinde Lobi Faaliyetlerinde Sivil Toplumun Önemi ve Konumu	65
SONUÇ	67
KAYNAKÇA.....	70

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1. Lobi Faaliyeti İçin En Çok Para Harcayan Sektörler	16
Tablo 2. ABD’de 1998 Yılından 2014 Yılına Kadar En Çok Para Harcayan Beş Lobi Firması	18
Tablo 3. Avrupa Birliği’nde En Çok Harcama Yapan Beş Lobi Firması	18

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1. ABD'de Lobi Harcamaları ve Lobici Sayısı	15
Şekil 2. Exxon Mobil Şirketinin Lobi Harcamaları.....	17
Şekil 3. 2014 Avrupa Parlamentosu Seçimler	24

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
AP	: Avrupa Parlamentosu
AT	: Avrupa Topluluğu
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AYB	: Avrupa Yatırım Bankası
AKÇT	: Avrupa Kömür Çelik Topluluğu
OECD	: Avrupa Ekonomik İş Birliği Örgütü
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi

GİRİŞ

Çalışma Konusunun Seçimi: Demokrasi hayatının bir getirisi olan halkın kendi yöneticilerini kendisinin seçmesi olgusu giderek halkın ve kamuoyu paydaşlarının seçtikleri karar verenlerle daha fazla etkileşim halinde olduğu bir yapıya bürünmüştür. Gelişen demokrasi sisteminde otorite tarafından etkilenen paydaşlar, karar verenler üzerinde daha fazla baskı unsuru olmaya başlamış, çıkarlar savaşına dönüşecek olan yeni bir demokrasi anlayışına geçiş yapılmıştır. 19. yy. sonlarına doğru ABD’de doğan lobicilik, otoriteden etkilenen paydaşların otoriteyi etkileme sanatı olmuştur. ABD merkezli bir kavram olmasına rağmen, tüm demokratik sistemle yönetilen ülkelerde demokrasinin bir parçası haline gelen lobicilik, ciddi miktarda paraların harcandığı, profesyonel yöntemlerle ve profesyonel kişilerle icra edilen bir demokrasi unsuru haline gelmiştir. Demokrasi hayatında baskı gruplarının çeşitlenmesi, sivil inisiyatifin daha fazla söz sahibi olma arzusu, lobiciliğe duyulan ihtiyacı da arttırmış lobiciliği daha meşru zemine çekmiştir.

İki dünya savaşı atlatan Avrupa Kıtası, yeni bir oluşum sürecine girip, dünya siyaseti üzerinde başat güç olma adına önemli bir adım atarak kıta birliğine imza atmıştır. Oluşan Birlik, dönemler içerisinde büyüyerek 1 Kasım 1993’te resmîyet kazanmıştır. Avrupa Birliği, Birlik kurumları ile sivil toplum arasında köprüler kurarak kendini daha meşru zemine oturtmuş ve aynı zamanda kurumlar üzerinde de lobiciliğe ciddi imkanlar doğmuştur. Türkiye’nin iç siyasi iklimi lobiciliğe çok imkan tanımasa da Türkiye’de başta ekonomi temelli baskı grupları ve devlet, Avrupa Birliği nezdinde lobi çalışmalarını artırarak sürmektedir.

Çalışmanın Amacı: Lobiciliğin Avrupa Birliği’ndeki ve Türkiye’deki gelişen durumu, sivil toplumun lobiciliğe olan etkisinin ölçülmesi hedeflenmiştir. Temel amaç, Avrupa Birliği kurumlarındaki lobicilik ve Türkiye’nin Avrupa Birliği nezdinde sivil toplumla birlikte yürüttüğü lobi faaliyetlerinin incelenmesidir.

Çalışmanın Önemi: Demokrasi hayatının vazgeçilmez unsuru haline gelen lobiciliğin, demokrasideki tüm paydaşlar tarafından gün geçtikçe daha çok kullanılması, lobiciliğe harcanan ücretlerin, lobi firmalarının ve lobicilerin devasa

büyükölükteki lobi sektörünü oluşturmasını göstermek amaçlanmıştır. Avrupa Birliği'nin karar alma merkezi olan Brüksel'de 3000'den fazla lobi firmasının bulunması, Türkiye'nin daha etkili ve güçlü dış siyaset için lobiciliğe çok büyük bütçeler ayırması lobiciliğe verilen bu kadar büyük önem çalışmanın merkezi olmuş ve araştırılmıştır.

Çalışmanın Planı: Bu alışma iki bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, lobicilik ve Avrupa Birliği ele alınmıştır. Lobicilik kavramı ve lobiciliğe değinilip, lobicilik teknikleri üzerinde durulmuştur. Lobicilikte kullanılan yöntemlerden bahsedilmiş, lobi faaliyetlerine duyulan gereksinim incelenip konu ile ilgili grafikler ve örnekler üzerinde durulmuştur. Lobicilik ve baskı grupları arasındaki farktan bahsedilmiş, baskı grupları ele alınmıştır. Devamında Avrupa Birliği ele alınmıştır. Avrupa Birliği fikri ve Avrupa Birliği tarihine değinilmiştir. Avrupa Birliği'nin kurumsal yapısından bahsedilmiş, Avrupa Birliği'nin diğer kurum ve organları ele alınmıştır. Avrupa Birliği karar alma mekanizmasına değinilmiştir.

İkinci bölümde, Avrupa Birliği ve Türkiye'nin lobi faaliyetleri üzerinde durulmuştur. Avrupa Birliği'nde sivil toplumun gelişimine değinilip, lobiciliğin tarihsel gelişimi ele alınmıştır. Avrupa Birliği kurumlarında yapılan lobi faaliyetleri üzerinde durulmuştur. Avrupa Birliği'nde lobicilik yollarından bahsedilmiş, lobiciliğin yükselişi ve lobiciliğe getirilen düzenlemelere değinilmiştir. Türkiye'nin Avrupa Birliği nezdinde lobi faaliyeti öncesinde Türkiye siyasi hayatının genel özellikleri ve Türkiye'nin Avrupa Birliği yolculuğu ele alınmıştır. Türkiye'nin lobi tarihine değinilip Türkiye'nin Avrupa Birliği'ndeki lobi faaliyetleri üzerinde durulmuştur. Türkiye'de lobicilik ele alınmış Türkiye'deki çeşitli baskı gruplarının Avrupa Birliği'ndeki lobi faaliyetlerine değinilmiştir. Türkiye Avrupa Birliği'nde nasıl daha etkili lobi yapabilir ve Türkiye'nin Avrupa Birliği nezdinde lobi faaliyetlerinde sivil toplumun önemi ve konumu konularına yer verilmiştir.

Kullanılan Metot ve Teknikler: Bu çalışmanın savından yola çıkılarak, lobiciliğin tarihi, Avrupa Birliği'nde lobicilik, sivil toplumun lobi faaliyeti, Türkiye'de lobicilik ve Türkiye'nin Avrupa Birliği nezdindeki lobi faaliyetleri

üzerine yazılmış makale ve tezlerden literatür taraması yapılmıştır. Lobiciliğe harcanan ücretler, Avrupa Birliği'ndeki lobilerin durumu, Türkiye'de lobiciliğe en çok önem veren baskı grupları araştırılmıştır. Türkiye'de lobicilik anlayışı ile AB ve ABD'deki lobi anlayışına dair karşılaştırma yapılmış, sistemsal sorunlara değinilmiştir. Türkiye'nin iç ve dış politika analizleri yapıp, lobiciliğin gelişimi üzerine yazılmış makalelerden literatür taraması yapılmıştır.

Karşılaşılan Zorluklar ve Sınırlamalar: Lobiciliğin Türkiye'de AB ve ABD'deki anlamının aksine negatif bir anlam içermesi, lobicilik üzerine Türkiye'deki çalışmaların sadece kavramsal düzeyde olması kaynak sıkıntısı oluşturmaktadır. Konunun özellikle Türkiye'nin aleyhine yürütülen yurtdışındaki Ermeni ve Rum lobileri nezdinde sınırlı kalması, Türkiye'de yapılan lobi çalışmalarını dahi gölgede bırakmaktadır. Türkiye'nin yurtdışındaki lobi faaliyetlerinin uzun süre devlet eliyle yürütülmeye çalışılması, baskı gruplarından sadece birkaç kurumun devletle birlikte hareket etmesi de tabana yayılmayan bir lobi faaliyeti doğurmuş, lobicilik hakkında çok konuşulmayan, spekülasyonlarla dolu bir konu haline gelmiştir.

Bu çalışmada aşağıdaki varsayımlar değerlendirilecektir:

V1- Sivil toplumun gelişmesi, lobi faaliyetlerini olumlu yönde etkilemektedir.

V2- Avrupa Birliği'nin, Birlik kurumları ve sivil toplum arasında bir köprü oluşturmaları, lobiciliği AB nezdinde olumlu şekilde etkilemektedir

V3- Uluslararası şirketlerin etkinliğini arttırması, sivil toplum kuruluşlarının uluslararası düzeye ulaşması, kitle iletişim araçlarının etkinliğini arttırması, lobiciliğe duyulan ihtiyaçların artışı etkileyecektir.

V4- Türkiye siyasi hayatının, lobiciliğe uzak kalması, lobiciliğin Türkiye'deki gelişimini olumsuz yönde etkileyecektir.

V5- Türkiye'de başta ekonomi temelli baskı unsurlarının, Avrupa Birliği'ne tam üyeliği desteklemesi, Türkiye'nin Avrupa Birliği nezdindeki lobi faaliyetlerini olumlu yönde etkileyecektir.

I.BÖLÜM

LOBİCİLİK ve AVRUPA BİRLİĞİ

Lobicilik 20. yüzyıldan beri demokrasi hayatında önemli bir yere sahip olmuştur. Bu kavram birinci bölümde çeşitli ayırımlara tabi tutularak ön plana çıkmıştır. Özellikle lobiciliğe duyulan ihtiyacın her geçen gün artması, kurum ve kuruluşların lobiciliğe harcadığı ücretlerin ciddi miktarlara ulaşmasına dikkat çekilerek, lobicilik faaliyetleri ve lobiciliğin önemi ele alınacaktır. Lobicilik Avrupa Birliği'ni oluşturan temel kurumlarda da son derece aktif rol oynayarak Birlik mekanizmasında önemli konuma ulaşmıştır. Avrupa Birliği ve Lobicilik bölümünde öncelikle Birliği oluşturan kurumların temel özellikleri ve lobicilerin Birlik nezdinde üzerine eğildikleri Birliğin karar alma mekanizmalarına değinilecektir.

1.1. LOBİCİLİK FAALİYETLERİ ve LOBİCİLİĞİN ÖNEMİ

Lobicilik faaliyetlerinin öncelikle kavramsal açıdan ele alınması konunun daha iyi anlaşılması ve daha iyi yorumlanması açısından önemlidir. Kavramsal açıklamalara tarihsel bütünlük içerisinde yer verilerek bu temel üzerinde lobiciliğin teknik ve yöntemleri ele alınacaktır. Lobicilikle kullanılan teknik ve yöntemler, amaç ve durumsal konjonktürde değişiklik göstermektedir. Teknik ve yöntemler lobicilikteki konumları ve işleyişlerine göre ayırıma tabi tutulmaktadırlar. Lobicilik günümüz siyasal sistem içerisinde her geçen gün daha fazla yer bulmakta ve lobiciliğe duyulan gereksinim gerek devlet nezdinde gerekse özel teşebbüs ve kişiler nezdinde gittikçe önem kazanmakta, her geçen gün adını daha çok duyuran bir kavram halini almaktadır. Bu nedenle lobiciliğe duyulan gereksinim üzerinde durulup, lobicilik daha geniş çerçevede ele alınacaktır.

1.1.1. Lobicilik Kavramı

Profesyonel anlamda 1950'lerin başlarından günümüze değin uzanan lobi faaliyetleri için birden çok tanım ve açıklama yapılmıştır. Ancak birçok uzmanın üzerinde durduğu ortak tanım şu şekildedir: Lobicilik, ikna, inandırma ve tanıtma teknikleri uygulayarak, karar verme mekanizmaları üzerinde baskı oluşturma ve politik kararları bir grubun veya bir ülkenin lehine ya da aleyhine değiştirebilme

becerisidir. Çeşitli çıkar grupları tarafından, hükümetlerin kararlarını etkilemeyi, kendi lehlerinde kararlar çıkarılmasını amaçlayan faaliyetlerdir (Sezgin, 2003, s.752).

Lobi teriminin kökeni 19.yy sonunda Birleşik Devletler Başkan'ı olan General Grant'ın bir deyimidir. Başkan, ilk Beyaz Saray'ın uğradığı yangında harap olmasından sonra bir otelde ikamet etmeye başlamış, otelin giriş katında (lobide) kendisiyle görüşmek üzere bekleyenlerin bulunmasından yakınmaktaydı. Lobi sözcüğü böylece literatüre yerleşmiştir (Farnel, 2011, s.16).

Doğum yeri ABD olan lobiciliğin bu ülkede gelişip profesyonelleşmesinin en büyük nedeni, ülkenin siyasal yapısının bu faaliyete uygun olmasıdır. İlk dönemlerinde olumlu karşılanmayan lobcilik faaliyetleri zaman geçtikçe kemikleşmiş ve günümüz siyasal yapısında vazgeçilemez konuma ulaşmıştır.

Başta ABD ve AB olmak üzere birçok ülkede binlerce lobi firması faaliyet göstermekte, ülke karar alıcılarını menfaatler doğrultusunda kararları lehe çevirmeye çalışmaktadırlar. Lobcilik faaliyetlerinin yöntemleri, lobi yapılacak ülkenin hatta bölgenin siyasal iklim yapısına göre değişiklik göstermektedir. Lobi yapmak isteyen uluslararası bir firmanın ABD'de uygulayacağı strateji ile Türkiye'de uygulayacağı strateji değişiklik göstermek zorundadır. İki ülkenin siyasi yapısı birbirinden çok farklıdır.

Lobicilik kavramlarına açıklık getirirken, lobici üzerine de durmak gerekir. Son dönemlerde alanında uzmanlaşmış olan bu kişilerin, yapılan lobi faaliyetinin menfaatine çalışıp, kanun yapıcıları etkilemeye çalışırlar. Bu etkileme sanatında da oldukça profesyonel olmalıdırlar.

Çok usta birer halka ilişkiler uzmanı olan lobciler, üzerinde çalıştıkları alanlarda ve konularda mutlak bilgiye sahiptirler. Kanun yapıcılar üzerinde, etkili ve değerli bir izlenim bırakmak için belgeler, taslaklar ve analizler hazırlayıp kanun yapıcılara sunarlar. Hazırlanan bu taslakların içerikleri, çalıştıkları alanlar üzerinde önemli bilgiler içermektedir (Sezgin, 2003, s.752).

Doğan ve Ürek’e göre iyi bir lobici: *“Etik kurallar çerçevesinde, lobi faaliyetleri belli bir standartta oturtulmuş, lobciler için yapılması gerekenler de öznelikten genelliğe doğru bir yol izlemiştir. İyi bir lobici, en önemli başlangıç olarak gündemi ve hedefi belirlemeli, ne istediğini bilmelidir. Özellikle bir konu üzerinde yoğunlaşmalı, iyi bir dinleyici olmalıdır. Karşıdakine kendisinin yararlı olabileceğini göstermeli, yararlı bilgiler sunabileceğini kanıtlamalıdır. Ne zaman nerede konuşacağını iyi bilmelidir. Görüşme çok uzamamalı, kalkmayı bilmelidir. Kalktıktan sonra mutlaka teşekkür etmeli ve daha sonra tekrar konuyu konuşma talebinde bulunmalıdır”* (Doğan, 2011, s.32).

Birçok meslek dalından kişilerin lobici olduğu görülse de ağırlık hukuk kökenli kişilerden yanadır. Lobciler aynı zamanda çok iyi halkla ilişkiler uzmanıdır. Lobciler mükemmel insan ilişkilerinin yanında, çok ciddi şekilde de sabırlı insanlardır. Yaptıkları iş menfaatler çakışması olduğundan, ciddi sabır ve düzen gerektirmektedir.

Sezgin’e göre lobciler yaptıkları çalışmalarla ilgili üç temel gruba ayrılmaktadır. *“Bilgi toplayıcılar olarak nitelendirdiğimiz lobciler, hükümetle ilgili işlerde gizli ya da açık şekilde istihbarat yapanlardır. Gizli olanlar, müşterilerin özel amaçları için yapılan bilgi toplama faaliyetleridir. Açık olanlar ise kamuoyunu şekillendirmek amacıyla gerçekleştirilir. Temsilciler, çoğu yasal danışmanlık çerçevesinde hukuk firmalarıdır. Bu kuruluşlar belli konularda uzmanlaşmışlardır ve son grup, Bireysel Lobciler, temel amaçları, Kongre ve Hükümet faaliyetleri, müşterilerinin amaçları doğrultusunda yönlendirmeye çalışmaktadır”* (Sezgin, 2003, s.755).

Lobicilik kavramını tanımlarken, lobi ve baskı grupları arasındaki farklara da değinmek gerekir. Lobicilik, baskı grupları ve çıkar grubu kavramları, günümüzde bir biri yerine kullanılmalarına rağmen, tamamen farklı kavramlardır ve sadece işlevsellik bakımından benzerlik göstermektedirler. Çıkar grupları günümüz demokrasi sistemlerinde görülen, teşkilatlanmış ya da teşkilatlanmamış bir özelliğe, yapıya sahip kendi içlerinde fiili bir çıkar birliği olan insanların oluşturmuş olduğu topluluklardır. Baskı grupları da bu toplulukların bir üst kademesi olarak görülebileceği gibi çıkar gruplarının daha organize olmuş ve daha fazla etkileme

gücüne sahip olanları şeklinde de görülebilmektedir. Üye sayısı bakımından değişiklik gösterse de az üyeli bir baskı grubunun, etkili iletişim yöntemleri ile çok büyük kitlelere ulaşabildikleri görülmektedir (Doğan, 2011, s.11). Lobcilik ise yukarıda tanımlandığı gibi karar verenler üstünde, lobi teknikleri kullanılarak yaratılmak istenen etkidir.

Baskı gruplarının varlığı tüm dünyada kabul gören, günümüz siyasi hayatın vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiş kavramdır. Baskı grupları birçok ülkenin siyaset çarkları haline gelmiş, siyasal katılımı ve siyasal karar alma süreçlerinde önemli rol üstlenir durumuna ulaşmıştır. Sanayi Devrimi sonrası değişen siyasal yaşam, devlet – halk ilişkisi baskı gruplarını tarih içerisinde önemli noktaya getirmiş ve baskı gruplarını toplumun yapısal dönüşümüyle kurumsallaştırmıştır. Günümüz siyasal yaşamı, artan nüfus ve bilinçli halk kitlesi karşısında yeterli verimi göstermediği noktada, baskı gruplarının devreye girmesiyle farklı bir şekil almıştır. Daha küçük kitlelerin çıkarlarını temsil edilmesine olanak sağlayan baskı grupları, siyasal partilerden daha fazla oluşmaya başlamış ve siyasal hayatı etkileyemeye çalışır hale gelmişlerdir (Çerçi, 2006, s.4).

Baskı gruplarının oluşması, demokrasinin gelişmesine paralel olarak gitmektedir. Siyasetteki tüm parçalarla (yasama, yürütme, yargı, siyasal partiler) ilişki içine girerek demokratik toplumlarda siyasal katılımın unsurların arasında yer edinmiştir. Baskı gruplarının siyasal partilerle birçok özelliği bulunmasına karşın, siyasal partiler gibi iktidar mücadelesi vermedikleri için, siyasal partilerden belirgin şekillerde ayrılmaktadır. Ancak bazı ülkelerde siyasal partiler ile baskı grupları arasında önemli düzeyde bir ilişki mevcuttur. Buna örnek olarak İngiltere'deki işçi sendikaları ile işçi partisi arasındaki ilişki gösterilebilir (Aksoy, 2008, s.15). Sonuç olarak baskı grupları, günümüzde siyasal sistem içerisinde, demokrasinin canlı kalmasını sağlayan, devletin ulaşamadığı bireylerin dahi büyük kitlelere sesini duyurmasını sağlayan bir çark görevini üstlenmiştir.

1.1.2. Lobicilik Teknikleri

Lobi faaliyetlerini daha etkili hale getirmek, karar verenler üzerinde etkiyi arttırmak adına doğru teknikleri kullanmak gerekmektedir. Lobi faaliyetlerini uygulama teknikleri içerisinde doğrudan lobicilik, dolaylı lobicilik ve kolektif lobicilik olarak başlıca üç teknik mevcuttur (Sezgin, 2003, s.755).

1.1.2.1. Doğrudan Lobicilik

En etkili lobi tekniğidir. Lobi faaliyetini üstlenen kurum, direkt temas yoluyla hedefiyle iletişime geçip çalışmaya başlar. Lobinin çalışma stili yüz yüze ve kişisel temaslar halinde olmaktadır. Doğrudan lobicilik, çoğunlukla üye sayısı, maddi gücü ve seçimlerde etkisi az olan gruplarca tercih edilen bir tekniktir. Bunun nedeni, lobicilerini kendi içlerinden seçmeleri ya da az sayıda lobici ile faaliyetlerini yürütebilmeleridir (Çerçi, 2006, s.12). Parlamentolardaki komisyonlar, lobiciler için biçilmiş kaftandır. Karar alıcılarla yüz yüze iletişime geçip lobi faaliyetlerini etkili biçimde yürütebilirler.

1.1.2.2. Dolaylı Lobicilik

Dolaylı lobicilik kamuoyu ve kitleleri arkasına alarak yapılmak istenen lobi faaliyetidir. Karar alıcılara mektup, imza kampanyası, ziyaretler gibi faaliyetlerle baskı kurulmasıdır (Çerçi, 2006, s.13). Örneğin, 2014 yılında Fenerbahçe'nin "Adalet Fener Yak" kampanyası ilgi çekici bir örnek oluşturmaktadır. Kampanyanın ana fikri olan yeniden yargılanma isteği toplumun tüm kesimlerinden destek görmüş change.org isimli web sitesinde çok kısa sürede 600.000 imza toplanmış ve dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'e sunulmuştur (Fenerbahçe, 2014).

Bu teknikte unutulmaması gereken en önemli husus ise ne kadar farklı kaynaktan faaliyetler yürütülürse başarı oranının ve baskının doğru oranda artacağı gerçeğidir. Çoğalan kitle iletişim araçları, kendi hedef kitlelerini ve kendi kullanım alanlarına özel sadık kullanıcılarını yaratmıştır. Bu nedenle ulaşılabilecek birçok iletişim kanalı daha geniş bir hedef kitle yaratacaktır.

Günümüzde dolaylı yoldan lobi faaliyetleri gittikçe sıklaşmakta, özellikle sosyal medya aracılığı kampanyalar çok daha geniş kitlelere duyurulup dünya çapında ilgi uyandırılmaktadır. Dünyanın bir ucunda yaşanan gelişmeler için çok alakasız bir yerden gelen tepkiler, olayları çok farklı boyutlara çekebilecek güce erişmiştir. Ayrıca yürüyüşler düzenlemek, dava konusu olan hallerde tanıklık etmek, dernek vb. yerlerde konferanslar vermek, panellere katılmak gibi yöntemler de dikkat çekmede yararlı olanlardır (Çerçi, 2006, s.13).

1.1.2.3. Kolektif Lobcilik

Kanun yapıcılar üzerinde daha büyük bir etkiye sahip olma isteğiyle benzer menfaatlerle bir araya gelen lobilere kolektif lobcilik denmektedir. Aynı zamanda güç birliği ve maddi bölüşümden de söz edilebilir. Tek başına bir lobinin başarılı olma ihtimalinin düşük olduğu durumlarda, kolektif lobcilik devreye girer ve bu ittifaklar sadece olay temellidir (Çerçi, 2006, s.14).

Kısıtlı maddi olanaklar ve lobi kuruluşunda çalışan sayısının az olması kolektif lobciliği ortaya çıkaran en önemli unsurdur. Az sayıda ya da tek bir lobcinin büyük kuruluşlar, ülkeler ve birlikler (Örneğin: AB, ABD,) karşısında, gelişmeleri takip etmesi ve belirlenen stratejiye göre ilgili kurumlarda kendi lobi faaliyetlerini hayata geçirme şansı, yüksek maddi imkanlara ve çok sayıda alanında deneyimli çalışan gerektiren bir iştir. Buna istinaden lobi kuruluşları arasında, kendi aralarında yardımlaşma, doküman, analiz paylaşma ve iş bölümü yapılmaktadır (Çerçi, 2006, s.14).

Kadir Canöz, eserinde lobcilikle ilgili yedili bir ayırmada bulunmuştur. Bunlar arasında yer alan Amatör Lobcilik, etkinliği daha düşük düzeyde ve amatör çalışmalardan oluşmaktadır. İnsan hakları, bu lobcilik türünün en yoğun olarak üzerinde odaklandığı kavramlar arasında yer alır. Bir diğer lobcilik türü olan Yüksek Düzeyde Lobcilik, sadece iktidar çevresine yapılmakta ve vergilerin düşürülmesi, verimli iş dallarının özel sektöre verilmesi gibi alanları kapsamaktadır. Wagner Tipi Lobcilik, bu tip lobciliğin esası parlamenterlerin genel konulara ilgisizliğine dayanmaktadır. Buna göre, parlamenterlerin büyük çoğunluğu kendi bölgelerini ilgilendiren kararlara daha fazla ilgi göstererek, bu bölgelere daha çok kaynak

aktarılmasını ister. Bu durum ise lobcilerin işini kolaylaştırmaktadır. Sadece para ve kaynak transferlerini düzenlemeyle ilgilenen ancak diğer kararlarla ilgilenmeyen parlamenterlerin lobiler tarafından etkilenmesini basit hale getirmektedir (Canöz, 2007, s.53).

Etnik Lobicilik, aynı etnik kökenden gelen insanların herhangi bir nedenden dolayı lobi oluşturarak faaliyette bulunmalarıdır. Bilgi Lobiciliği, bu lobicilik türünde öncelikle iyi araştırma ve bilgiyi iyi seçip analiz etme gerekliliği vardır. Araştırılarak elde edilen bilgiler hedef kitleye sunulmadan önce lobinin istekleri uygun halde dengelenir. Uluslararası Lobicilik, günümüzde dünya politikasını ve ticaretini belirleyen ABD ve AB gibi süper güçlerin alacağı kararlar ikinci ve üçüncü ülkeleri de etkilediğinden bunların karar organlarına yönelik, başta devletler olmak üzere çeşitli uluslararası kuruluşların yürüttüğü lobi faaliyetleridir (Canöz, 2007, s.57).

Sessiz ve Sesli Lobicilik, istenilen değişikliğin gürültüsüz bir şekilde olayı kamuoyuna ve kitle iletişim araçlarına mal etmeden gerçekleştirilmesini sağlamak sessiz lobiciliktir. Sessiz lobiciliğin başarılı olmadığı durumlarda, kitle iletişim araçlarının kamuoyunun ve seçmen baskının devreye sokulduğu durumlar ise sesli lobiciliktir. Sesli lobicilik, sessiz lobiciliğe göre hem daha pahalı hem de daha uzun zaman isteyen bir lobicilik türüdür (Canöz, 2007, s.60).

1.1.3. Lobicilik Yöntemleri

Lobi faaliyeti öncesinde, belirlenen strateji doğrultusunda uygulanacak olan lobi teknikleri için belli başlı yöntemler mevcuttur. Bu yöntemler, lobi yapacak kişi veya kurumun taşıdığı özelliklere, kurum kültürüne uygun olmalı ve buna ek olarak, başarının sağlanabilmesi için de doğru zaman, doğru teknik ve yöntemin bir araya getirilmesi gerekmektedir (Çerçi, 2006, s.15).

1.1.3.1. Görüşme

Görüşme tekniği, bir lobici için en etkili yoldur. Karar alma mekanizmasında yer alan yetkililerle, bire bir kontak kurup, yapılmak istenen lobi faaliyeti hakkında bilgi verme, karşı tarafa kim olduğunu anlatma lobi faaliyeti için etkili olma oranını

üst seviyeye çıkarır. Yapılacak olan lobi faaliyeti için hangi aktörlerle iletişime geçileceği son derece önemli bir husustur. AB nezdinde yürütülmesi planlanan lobi faaliyeti için zamanlama, prosedür ve organlar arasındaki hiyerarşiye dikkat edilmelidir. AB nezdinde son imzayı atacak olan yetkililerin kararı son derece önemlidir (Çerçi, 2006, s.15).

Profesyonel bir lobici karar alıcılarla önceden kurduğu samimiyet dolayısıyla sürekli olarak bir araya gelmeye çalışmaktadır. Bulundukları ortamda yapacakları görüşme, birçok lobi yönetimini geride bırakabilecek potansiyele sahiptir. Lobicinin bırakacağı etki, karar alıcının lobici hakkındaki düşünce ve görüşüne göre değişebilmektedir.

1.1.3.2. Komisyonlar

Komisyonlar, lobicilerin karar vericilerle doğrudan iletişime geçebileceği bir diğer yöntemdir. Lobi faaliyetleri için ciddi önem taşıyan komisyonlarda görüşülen yasal düzenlemeler ve benzeri uygulamalar, bir lobicinin etki etmek istediği güçlü kulvarlardır. Doğrudan lobicilik kapsamında kullanılan bu yöntem, belirli konular üzerinde araştırma ve çalışma yapmaya hazırlanan, yasama organı bünyesinde kurulmuş olan komisyonlarda lobicilerin yürütmeye çalıştığı faaliyetleri kapsamaktadır. Başlıca örnekleri ABD Kongresi'ndeki komiteler, AB Parlamentosu'ndaki komisyonlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Lobicilerin amaçları da bu komisyonlarda hazırlanacak olan çalışmalar sonucunda ortaya çıkacak olan kararları kendi faaliyetleri lehine doğru etkilemeye çalışmaktır. AB bünyesindeki özellikle, Ekonomik ve Sosyal Komite ve Bölgeler Komitesi lobiciler tarafından sıklıkla kullanılan komitelerdir (Çerçi, 2006, s.15).

Komisyonlar, propaganda forumlarıdır. İyi konuşma yeteneğine sahip olan lobiciler, konularıyla ilgili konularda komisyonlarda konuşabilirler. Gerekğinde bu tür konuşma metinleri yazan bürolardan yararlanılabilmektedir. Konuşma metinlerinde özen gösterilmesi gereken hususlar, metin kısa, öz, doğru, gerçeklere ve olabildiğince belgelere dayalı olmalıdır. Konuşma metninin birer kopyaları önceden gazetelere yollanmalıdır. Sorular sakın, sabırla, gerçeklere dayalı olarak

cevaplandırılmalıdır ve toplantı sonucu metnin birer kopyası komisyon üyelerine yollanmalıdır (Sezgin, 2003, s.759).

Komisyonlarda yapılacak olan lobi faaliyetleri yaşanan sıkıntılı sahte lobici süreçlerinden sonra daha denetleyici ve kurallı bir hale gelmiştir. 2011 yılında AB Parlamentosu'nda yaşanan sahte lobici olayı bu mesleğin görüldüğü kadar sistematik düzeyde ve kolay olmadığını göstermiştir. ABD ve AB gibi oturmuş demokrasi sistemine sahip ülkelerde, yazılı ve yazılı olmayan kurallarla çerçevelenmiş olan lobicilik faaliyetinin, neden tam gelişmemiş ülkelerde yapılamadığını, yapılanların da adının lobicilik olmadığını bizlere göstermektedir (Landmesser, 2011).

1.1.3.3. İletişim Araçlarıyla Etkileme

Son dönemlerde gelişen kitle iletişim araçları ile karar verenleri etkilemenin onlara ulaşmanın yolları da çoğalmıştır. Günümüzde, popüler sosyal medya araçlarıyla bir araya gelen kitleler, seslerini daha etkili ve düzenli bir şekilde karar verenlere ulaştırabilmektedir. Baskı grupları bu yöntemle daha az maliyetle daha çok kişiye ulaşp amatör lobi faaliyetini sürdürme imkanına sahiptir. Sosyal medyada popüler hale gelen olaylar, yazılı ve görsel basında da yer bulduktan sonra etkisi dalgalar halinde yükselip devam etmektedir. Bu duruma örnek olarak, güncel imza kampanyalarının bulunduğu www.change.org web sitesinde, sürekli olarak imza kampanyaları çoğalmakta ve her geçen gün imza sayısı artmaktadır (Change.org, 2014). Gerek baskı grupları gerek bağımsız dernekler hatta kişi veya kurumlar tarafından yürütülmeye çalışılan profesyonel lobi faaliyetleri de sosyal medya ve diğer popüler iletişim araçları ile karar verenleri ciddi şekilde etki altına almaktadır.

Bunlara ek olarak, halkla ilişkiler kampanyaları da karar verenleri etkilemede önemli bir role sahiptir. Daha çok profesyonel lobi şirketleri tarafından yapılması planlanan bu kampanyanın amacı, toplumun genel kanaatlerini, baskı grubunun ya da lobinin düşünceleri doğrultusunda etki altına almaya yönlendirmeye çalışmaktır. Lobicilerin bu kampanyayı yönetme stilleri farklılık göstermektedir. Kampanyanın ilk aşaması olarak lobiciler, önce kendi grup üyelerini kampanya doğrultusunda bilgilendirilmeye ve etkilemeye çalışırlar. Ardından kampanyanın esas hedef

kitlesine dönük olarak, kamuoyuna ve karar mekanizmalarında yer alan kişileri etkilemeye çaba gösterilir (Çerçi, 2006, s.16).

1.1.3.4. Karar Verenlere Yazmak

Sezgin'e göre karar verenlere yazmanın belli başlı hususları şu şekildedir: *“Yapılacak olan yazışmalar, karar verenlere doğrudan ulaştırılabileceği gibi, çalışılmak istenen halkla ilişkiler veya hukuk firmaları aracılığıyla da gönderilme seçeneği vardır. Yazışmalarla ilgili dikkatli olunması gereken durumlar söz konusudur. Gerek duyulduğu an doğrudan yazmak, etkiyi arttırmaktadır. Sessiz kalınması iki türlü izlenim yaratır. Karşı görüşe meydanı boş bırakacağı gibi, hemfikir olmak gibi bir izlenim de doğurabilir. Sadece bir konu ele alınmalıdır. Konuya daha önce değinilmiş ise, ilgili yasa ya da kararlara atıfta bulunmalı, yapılması istenileni açık, kesin şekilde anlatmalı, savunma şekli ve nedenini belirtmelidir. Destek ya da karşı tutum gösterilmesini istenmeli, geçmişteki tutumlarına atıfta bulunulmalıdır. Slogan veya kalıplaşmış ifadeleri tekrarlamamalı, büro adresine yazılmalıdır. Cevap alındığında ise tezi güçlendirmek için yazışmayı sürdürmek, cevaba tepkiyi yansıtmak gerekir”* (Sezgin, 2003, s.757).

1.1.3.5. Yazılı Medya Organlarında Yer Almak

Yapılacak lobi faaliyetinde yazılı ve görsel mecraları kullanmak, lobinin etkisini arttıracacağı kadar karar verenler üzerindeki ön yargının da kırılmasında son derece önemlidir. Yapılması istenen lobi faaliyetine yönelik medyada daha önce çıkan haberler, gazete köşelerine taşınmış köşe yazıları, karar verenler konu ile bizzat ilgili olmasa dahi lobi faaliyeti sürecinde yaratılacak farkındalıkla olumlu sonuçlar doğurabilir (Sezgin, 2003, s.758). Örneğin, Türkiye'nin Avrupa Birliği nezdinde yürüteceği lobi faaliyetinin, Avrupa kamuoyunda önemli bir yere sahip olan, yüksek tirajlı bir gazetede yer alması, Türkiye'nin aleyhine olumlu sonuçlar doğuracaktır.

1.1.4. Lobi Faaliyetine Duyulan Gereksinim

Günümüzde lobi faaliyetleri her alana yayılmış, gün geçtikçe profesyonel hale gelen baskı aracı halini almıştır. Buna istinaden de lobi faaliyetleri, başta siyasal hayat olmak üzere iş sektöründen, baskı gruplarına kadar tüm alanlarda ihtiyaç

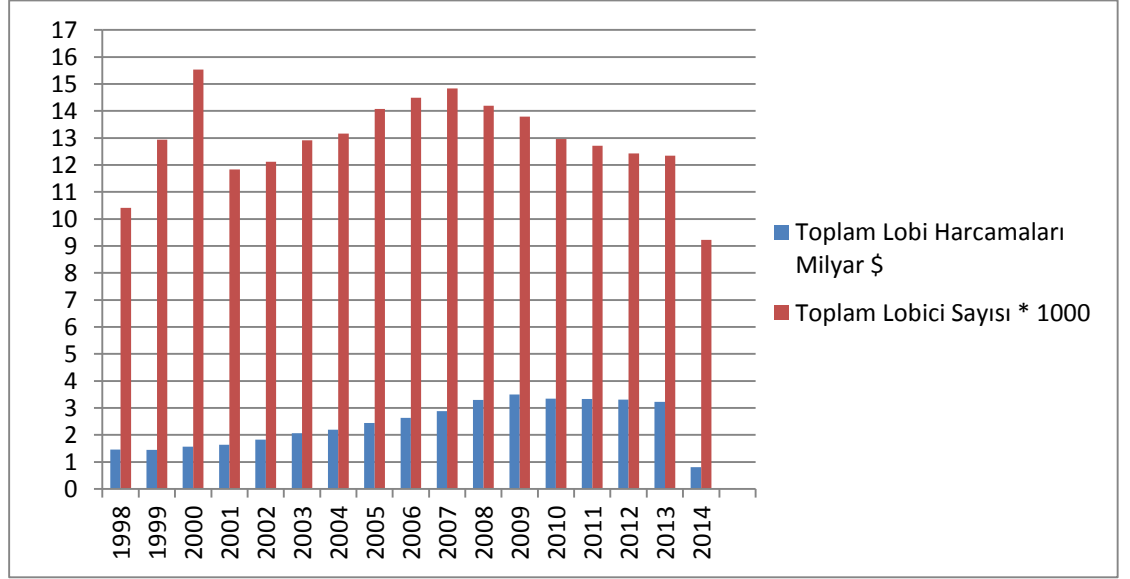
duyulur düzeye ulaşmıştır. Lobi faaliyetlerine en çok gereksinimi ise işletmeler duymaktadır. İşletmelerin ardından baskı grupları ve siyasal erkin söz konusu faaliyetlere ihtiyaç duydukları görülmektedir. Bu üç alan bir biriyle de bağlantılı lobi zinciri oluşturmuştur. Lobi faaliyetlerine gereksinim duyan işletmeler, mensup olduğu sektörün baskı grubunu hareke geçirip, karar verenler üzerinde etkili olmaya çalışmaktadır. Bu sürecin tam tersini de görmek mümkündür. Siyasal erk, gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde gereksinim duyduğu mesajları aktarabilmek için öncelikle sektör temsilcisi baskı gruplarına meseleyi aktarma yolunu seçmektedir. Baskı grubu ise sektör içerisinde yer alan işletmeleri kamuoyunu hareketlendirmek veya mesajı iletmek üzere devreye sokmaktadır (Sezgin, 2003, s.761).

Görüldüğü üzere kendini profesyonel olarak tanımlayan kuruluşlar, devletler hatta kişiler dahi lobi faaliyetlerine gereksinim duymaktadırlar. Gerek rekabet ekonomisi gerekse küreselleşmenin yeni düzene kazandırmış olduğu güçlü olan iyi olandır anlayışı, her kulvarda büyümeyi en yükseğe çıkarmayı hedefleyerek, aktörler arasındaki yarış daha ileriye taşımaktadır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı ve ardından gelen Soğuk Savaş döneminden sonra her gün artan lobi faaliyetleri, yeni oluşan ulus üstü birliklerle daha geniş alanlara yayılmış, 90'lı yıllardan itibaren de ciddi şekilde yükselmeye başlamıştır.

Lobi faaliyetinin gerekliliği ve gücü artık tüm dünya tarafından kabul gören bir husus olsa da lobcilik yabana atılmayacak maliyetler doğurmaktadır. Özellikle diaspora lobileri ve küresel firmaların yıl içerisinde harcadıkları paralar ciddi miktarlara ulaşmıştır. Ancak harcanan bu büyük miktarların sağladığı geri dönüş de es geçilmemelidir. Bugün Avrupa Birliği için Brüksel'in kapısından ayrılmayan ve güçlerine göre müthiş paralar harcayan ülkeler ya da kurum ve kuruluşlar, hedeflerine ulaştıklarında yaptıkları lobi faaliyetinin neticesini artısıyla geri kazanmaktadır.

Başta ABD ve AB olmak üzere, bu bölgelerde dünyanın en güçlü lobi firmaları bulunmakta ve bu lobi firmalarının harcadıkları paralarda her geçen yıl gittikçe artmaktadır. Bu da güçlü olmak isteyen, pastadan daha fazla pay isteyenlerin, sorunların artıp bunların çözülmesini isteyen aktörlerin her geçen gün daha fazla arttığını göstermektedir. Aşağıdaki şekillerde bu durumu kanıtlar niteliktedir.

ABD’de 1998 yılından 2014 başlarına kadar lobi faaliyetleri için harcanan para ve lobici sayıları:

Şekil 1. ABD’de Lobi Harcamaları ve Lobici sayısı

Kaynak: Open Secret, ABD yıllara göre lobi harcamaları, 2014

<http://www.opensecrets.org/lobby/> (28.04.2014 tarihinde erişildi.)

ABD’de 1998’den 2014 yılına kadar lobi faaliyetinde bulunan sektörler ve bu sektörlerin harcadığı paralar:

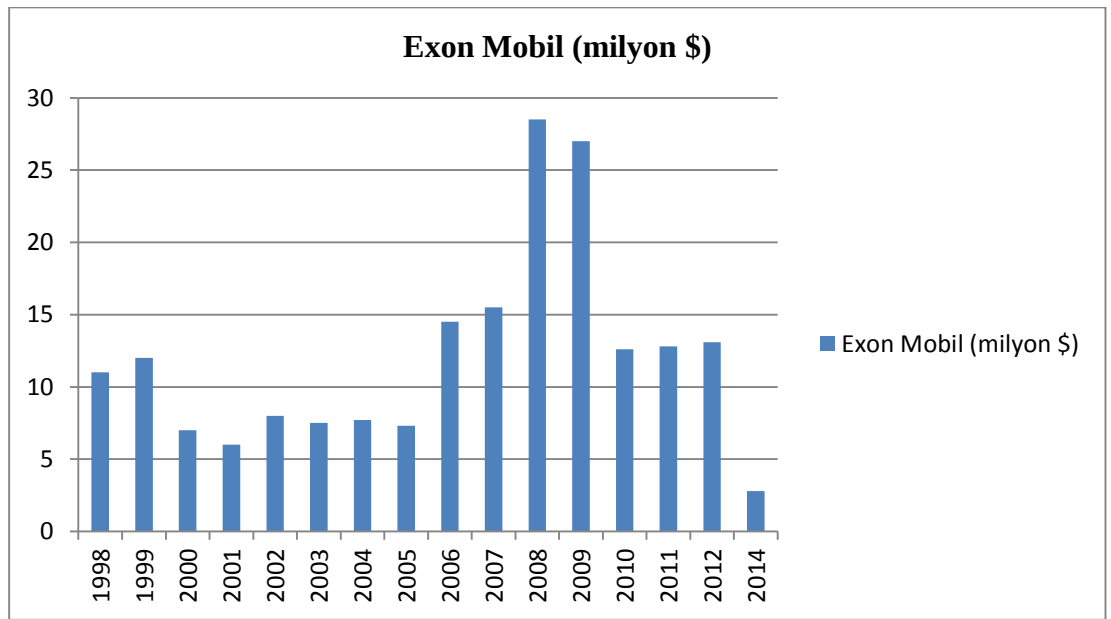
Tablo 1. Lobi Faaliyeti İçin En Çok Para Harcayan Sektörler

1.İlaç ve sağlık ürünleri	\$ 2, 859, 259, 960	11. Tahvil & Yatırım	\$ 1, 145, 044, 211
2.Sigorta	\$ 2, 003, 872, 529	12. Sivil ve Kamu çalışanları	\$ 1, 125, 029, 875
3.Elektrikli Aletler	\$ 1, 873, 675, 346	13. Gayrimenkul	\$ 1, 101, 211, 188
4.İş Kuruluşları	\$ 1, 636, 067, 314	14. Profesyonel Sağlık	\$ 1, 084, 260, 292
5.Bilgisayar - İnternet	\$ 1, 575, 719, 260	15. Hava Taşımacılığı	\$ 1, 021, 348, 360
6.Akaryakıt	\$ 1, 556, 627, 108	16. Çeşitli İhraçlar Sektörü	\$ 861, 637, 317
7.Çeşitli Üretim/Dağıtım	\$ 1, 302, 363, 302	17. Otomotiv	\$ 819, 810, 223
8.Eğitim	\$ 1, 301, 097, 158	18. Telefon Hizmetleri	\$ 792, 136, 173
9.TV/Film/Müzik	\$ 1, 226, 927, 225	19. Telekom Servisi	\$ 784, 783, 964
10. Hastane – Bakım evleri	\$ 1, 208, 026, 494	20. Sağlık Bakım Servisleri	\$ 756, 562, 572

Kaynak: Open Secret, Lobi faaliyeti için harcanan ücret ve sektör dağılımı, 2014, <http://www.opensecrets.org/lobby/top.php?showYear=a&indexType=i> (29.04.2014 tarihinde erişildi)

En çok para harcayan sektörler görüldüğü üzere, ilaç, sigorta, yakıt, bilgisayar ve elektrikli ürünlerdir. Harcanan paralar gerçekten çok yüksek olmakla birlikte, paranın harcandığı sektördeki şirketlerin karlılığı göz önüne alınca devede kulak kalmaktadır.

Bu rakamları bir örnekle açıklamak gerekirse, yakıt sektöründe öncü firmalardan biri olan Exxon Mobil şirketinin yıllar içerisinde lobi harcamaları şu şekildedir:

Şekil 2. Exxon Mobil Şirketinin Lobi Harcamaları

Kaynak: Open Secret, Exxon Mobil Yıllık Lobi Harcamaları, 2014, <http://www.opensecrets.org/lobby/clientsum.php?id=D000000129&year=2013> (24.04.2014 tarihinde erişilmiştir)

2008 yılında 30 milyon dolarlık bir lobi harcaması olan Exxon şirketinin aynı yıl içerisindeki net karı ise 45.2 milyar dolardır (Isidore, 2013). Şirketlerin global çaptaki büyüklüğü ve devletlerden büyük mali yapısıyla lobi faaliyetlerindeki gücü ve harcamaları da doğru orantıdadır.

Tablo 2. ABD’de 1998’den 2014 Yılına Kadar En Çok Para Harcayan Beş Lobi Firması

Patton Boggs LLP	\$ 535, 077, 000
Akin, Gump et al	\$434, 195, 000
Cassidy & Assoc	\$376, 107, 100
Van Scoyoc Assoc	\$334, 088, 000
Williams & Jensen	\$243, 984, 000

Kaynak: Open Secret, ABD 1998-2014 yılları arası en iyi beş lobi firması, 2014, <http://www.opensecrets.org/lobby/top.php?indexType=l&showYear=a> (29.06.2014 tarihinde erişilmiştir)

Esas konumuz olan Avrupa Birliği’nde de durum benzer şekildedir. 2012 yılı itibariyle Brüksel ve çevresindeki en çok harcama yapan beş lobi firması şu şekildedir: (vergiler ve amortisman giderleri düştükten sonra)

Tablo 3. Avrupa Birliği’nde En Çok Harcama Yapan Beş Lobi Firması

Apco	€ 12,2 mn
Fleishman-Hillard	€ 12,0 mn
Burson-Marsteller	€ 10,1 mn
Ogilvy	€ 9,3 mn
Hill & Konowlton	€ 8.8 mn

Kaynak: Rettmen, Avrupa Birliği’nde en çok harcama yapan beş lobi firması, 03.10.2012, <http://euobserver.com/secret-ue/117736> (30.06.2014 tarihinde erişilmiştir.)

Sektörel bakımdan ABD ile benzerlik gösterse de Avrupa Birliği'nde de lobi faaliyetinin ana konuşlanması finans sektörüdür. Ciddi lobi faaliyetlerinin yürütüldüğü finans sektörü için 2013 yılında 120 milyon Euro harcanmıştır (Fox, 2014).

Sonuç olarak lobi faaliyetleri, her geçen gün daha da büyüyerek ciddi paraların harcandığı, karar vericileri etkilemek adına farklı yöntemlerin kullanıldığı devasa bir sektör haline gelmiştir. Devletlerin, kuruluşların, ve kişilerin güç her şeydir ana fikriyle karar verenleri etkilemek için her geçen gün daha yoğun lobi faaliyetlerine girişmektedirler.

Lobi faaliyetleri belli dönemlerde ciddi yükseliş gözlemlenmektedir. Ülkelerdeki siyasi hareketlilik en büyük nedenler arasındadır. 2015 yılı için Ermeni Diasporasının başta ABD ve AB olmak üzere tüm dünyada ciddi lobi hazırlığı içinde olduğu ve büyük miktarda paraların harcandığı ve harcanacağı çok önceden bilinen ve üzerinde durulan bir konudur (Woodham, 2014). Siyasetin dışından bir örnekte, Avrupa'da ki sigara firmalarının yürüttüğü lobi faaliyetleridir (Pop, 13). Sigara sektörünün de lobiciliğe çok ciddi miktarda para harcadığını bilinmektedir. Özellikle 2000 yılından itibaren sürekli artan yasaklamalara karşı dünyanın birçok yerinde lobi faaliyetlerinin yapıldığı ortadadır. Keza bu lobi faaliyetlerine karşılık da birçok baskı grubu sigaranın büyük yasaklamalar altında kalması için lobi faaliyetlerinde bulunmaktadır (Bowers, 2010). Bunlara ek olarak periyodlar halinde yapılan spor faaliyetleri için de lobi faaliyetleri yürütülmektedir. Başta olimpiyat olmak üzere, turnuvaları kendi ülkelerine kazandırmak isteyen devletler, spor komitelerine yönelik ciddi lobi faaliyetlerinde bulunmaktadır. Norveç'in 2022 olimpiyatlarını almak için verdiği mücadelesi, konumuza örnek teşkil edecek düzeydedir (Berglund, 2014). Devletler organizasyonları kazanmak için çok sayıda heyetlerle spor komitelerinin bulunduğu ülkelere adeta çıkarma yapmaktadırlar. Yakın tarihten bir örnek verirsek, 2020 olimpiyat oyunları için yarışan Türkiye Buenos Aires'e Başbakan'ın da aralarında bulunduğu 100 kişilik bir heyetle gitmiştir (BBC TÜRKÇE, 2013).

1.2. AVRUPA BİRLİĞİ ve LOBİCİLİK

Bu bölümde öncelikle Avrupa Birliği'nin ideolojik temeli üzerinde durularak tarihsel gelişim süreci incelenecektir. Daha sonra karar alma mekanizması incelenerek, Avrupa Birliği nezdinde lobcilik için önem teşkil eden kurumlar ele alınacaktır.

1.2.1. Avrupa Birliği Fikri

Avrupa Birliği'nin ilk oluşum fikir aşaması, sanılanın aksine yakın zaman içerisinde değil, çok daha uzun geçmişe sahip olan bir fikir dizisidir. Örneğin Victor Hugo insani ideallerden esinlenmiş barış içinde yaşayan “Avrupa Birleşik Devletleri” hayal etmiştir. Bu fikirlerle harmanlanıp gelişen felsefi görüşler, yaşanan iki dünya savaşı sonunda kaybolma noktasına gelmiştir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonunda yaşanan büyük yıkımlar, zihinlerin bile toparlanamayacağı düşünülürken, Avrupalı yöneticiler, uluslararası nefret ve düşmanlığa son verip, kalıcı barış için ilk adımları atmaya başlamış ve bu koşulları yaratmaya da çalışılmışlardır. 1945 ve 1950 yılları arasında, Roberht Schuman, Konrad Adenauer, Akide de Gasperi ve Winston Churchill'in de aralarında bulunduğu önemli devlet adamları, kendi halklarını bu fikir doğrultusunda ikna etmeye koyuldular. Batı Avrupa Devletleri arasında, hukukun üstünlüğünün merkezde olacağı, tüm ülkeler arasında ortak bir çıkarın bulunduğu, tüm ülkeler arasında eşitliği garanti eden antlaşmalar üzerine yeni yapılar yaratılacaktı. O dönemde Fransız Dışişleri Bakanı olan Roberth Schuman, ilk önce önce Jean Mannel tarafından ortaya atılan bu fikri çok beğenmiş ve 9 Mayıs 1950'de Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) kurulmasını önermiştir (Fontaine, 2010, s.5). İki dünya savaşı atlattı, bir birlerini yok etme pahasına mücadele içine girmiş Avrupalı Devletler artık yeni bir düzene inanmış, o dönem için hayati derecede önemli olan kömür ve çeliği de bir otorite altında toplayarak, zengin ve hukuk merkezli bir Avrupa için dönüşmeye başlamışlardır.

1.2.2. Avrupa Birliği Tarihi

Avrupa Birliği'nin kökeni 1952 yılında kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'na dayanmaktadır. Avrupalı devlet adamları yeni oluşumla, o dönem için

hayati öneme sahip kömür ve çelikte ticaretin serbestleşmesini sağlamışlardır. Bu iki anahtar ekonomik sektörden sonra 1957 yılında imzalanan Roma Antlaşması ile iki yeni organizasyon daha ortaya çıkmıştır. Bunların ilki ortak bir enerji kapasitesi oluşturulmasını bunun için de araştırma, yatırım sermayesi ve uzmanların paylaşılmasını öngören Avrupa Atom Enerjisi Komisyonu'dur. Diğeri ise Ortak Pazar olarak da bilinin ve üye ülkeler arasında gümrük birliğini hedefleyen Avrupa Ekonomik Topluluğu'dur (AET). Daha sonra bu üç kurumun oluşturduğu yapı 1967 yılında Avrupa Toplulukları adı altında birleşmiştir. 1979 yılında ise dokuz Avrupa para birimini birbirine gevşek şekilde bağlayan Avrupa Para sistemi oluşturulmuştur. Bu sistem başarısızlığa uğramışsa da Avrupa Para Birimi (ECU) varlığını sürdürmüştür (Türköne, 2008, s.682).

1980'lerde tüm dünyada yaşanan ekonomik durgunluk ve sıkıntılar, beraberinde bir "Euro-kötümserliği" havası oluşturmuştur. Ancak 1985'te Jacques Delors başkanlığındaki Avrupa Komisyonu'nun 1 Ocak 1993'e kadar Avrupa tek pazarının tamamlanması için zaman çizelgesini belirleyen bir Beyaz Rapor yayınlanmasıyla, bu havanın dağıtılması adına önemli bir gelişme olmuştur. Bu azimli hedefe, Şubat 1986'da imzalanan ve 1 Temmuz 1987'de yürürlüğe giren Avrupa Tek Senedi'nde yer verilmiştir (Fontaine, 2010, s.12).

89'da yıkılan Berlin Duvarı'ndan sonra yaşanan tarihi ve zihinsel değişimler Avrupa Birliği'nin de geleceğini etkilemiştir. Soğuk savaşın etkisini iyice yitirmesiyle Doğu Avrupa toplulukları bağımsızlıklarını elde etmiştir. Kazanılan bu bağımsızlıklar ile batı merkezli AB ülkelerine stratejik ve zihinsel olarak gittikçe daha yakın hale gelmişlerdir.

Avrupa Ekonomi Topluluğu'na üye devletler 1991 yılında, Maastricht'te yapılan Avrupa Zirvesi'nde (Avrupa Hükümet ve Devlet Başkanları Konseyi veya AB Konseyi olarak da bilinir) yeni bir antlaşma üzerinde görüşüyorlardı. Yapılan görüşmelerin içeriği ise, mevcut topluluk sistemine, dış politika ve iç güvenlik gibi alanlarda, hükümetler arası iş birliğinin de eklenmesiyle, Avrupa Birliği'nin kurulmasıydı. Antlaşma 1 Kasım 1993'de yürürlüğe girdi ve Avrupa Birliği resmîyet kazandı (Fontaine, 2010, s.12).

Yaşanılan bu gelişmeler ve yeni dünya düzenini etkileyen küreselleşme dalgası Avrupa'yı da iyice etkisi altına almıştır. Ekonomik ve siyasi anlamda dünyada iyice hakimiyetini arttıran Avrupa Birliği yaşanan bu gelişmeler karşısında Lizbon anlaşmasını kabul etmiştir. (Mart 2000). Anlaşma dünya ticaret pastasından büyük paya sahip olan Avrupalı şirketler için yeni gelişmeleri içermekteydi. Bu gelişmeler daha sonra AB için milat olan ve bazı ekonomistlerin eleştirdiği ancak birçoğunun gücüne inandığı ortak para devrimi yapıldı. Yaratılan tek bir ortak para birimi 1 Ocak 2002'de kabul edildi ve hayata geçti (Fontaine, 2010, s.13).

Gittikçe istikrarını arttıran AB, topraklarını da genişletmeye başlamıştı. Uygulamış olduğu kriterlere uygun ülkeler bu gücün yanında yer almak için birliğe katılmaya başlamıştır. Özellikle eski Sovyet ve Yugoslavya'dan sonra oluşmuş olan devletler için AB tam bir cazibe ve güç merkezi halini almıştır.

Yeni yüzyılda, sınır, nüfus ve ekonomik odaklı ciddi şekilde büyüyen Avrupa Birliği, kendi içindeki bürokrasi ve iç zorlukların üstesinden daha kolay gelebilmek ve aynı zamanda ortak kararları daha kolay almak için, basit ve daha verimli bir yönetime ihtiyacı vardı. Bunun için Ekim 2004'te mevcut antlaşmaların yerini alacak yeni bir taslak üzerinde çalışılmasına karşın, 2005 yılında yapılan iki ulusal referandumla bu taslak reddedilmiştir. Bunun üzerine, Anayasa'nın yerine 13 Kasım 2007'de imzalanan ve 1 Aralık 2009 yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması gelmiştir. Antlaşma önceki antlaşmaların yerine geçmek, onlarda belli değişiklikler yapmakta ve Anayasa'da yer alan değişikliklerin çoğunu içermektedir. Örneğin, Antlaşma Avrupa Zirvesi'ne bir daimi Başkanlık vermekte, AB Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilciliği makamını yaratmaktadır (Fontaine, 2010, s.13).

1.2.3. Avrupa Birliği'nin Kurumsal Yapısı

Avrupa Birliğini oluşturan kurumlar, AB'ye üye ülkelerin vatandaşlarının seçtiği Parlamento, üye ülke hükümet temsilcilerinin bir araya geldiği Konsey ve AB için mevzuat hazırlama ve uygulama yetkisine sahip Komisyon'dur. Bu kurumlara ek olarak, topluluk yasalarını uygulama yetkisine sahip Adalet Divanı, AB bütçesini inceleyen Sayıştay da AB kurumları arasında yer almaktadır. Ekonomik gelişme için

Avrupa Yatırım Bankası, parasal birliği uygulama amacıyla da Avrupa Merkez Bankası AB kurumlarındanr (Türköne, 2008, s.683).

Avrupa Birliği kurumsal yapısı, eşsiz bir şekilde tüm ihtiyaçları karşılayacak ve birliği daha güçlü temellere oturtmayı planlayarak şekillenmiştir. Birlik dünya üzerindeki parasal ve siyasi gücünü, oluşan bu yapıda, daha demokratik ve sistemli bir tarzda yürütüp, birlik içinde meşruluğunu sağlayıp, dünya sahnesinde daha güçlü olmayı hedeflemektedir. Bu bölümle Avrupa Birliği'nin Kurumsal yapısı 7 madde halinde incelenecektir.

1.2.3.1. Avrupa Parlamentosu

Avrupa Parlamentosu, AB'ye üye olan devletlerin vatandaşlarının her beş yılda bir kendilerini doğrudan temsil etmeleri için parlamenter seçtikleri bir kurumdur. Avrupa Parlamentosu, 1979'da yapılan ilk seçimden beri genişleyerek günümüzdeki yapısını oluşturmuştur.

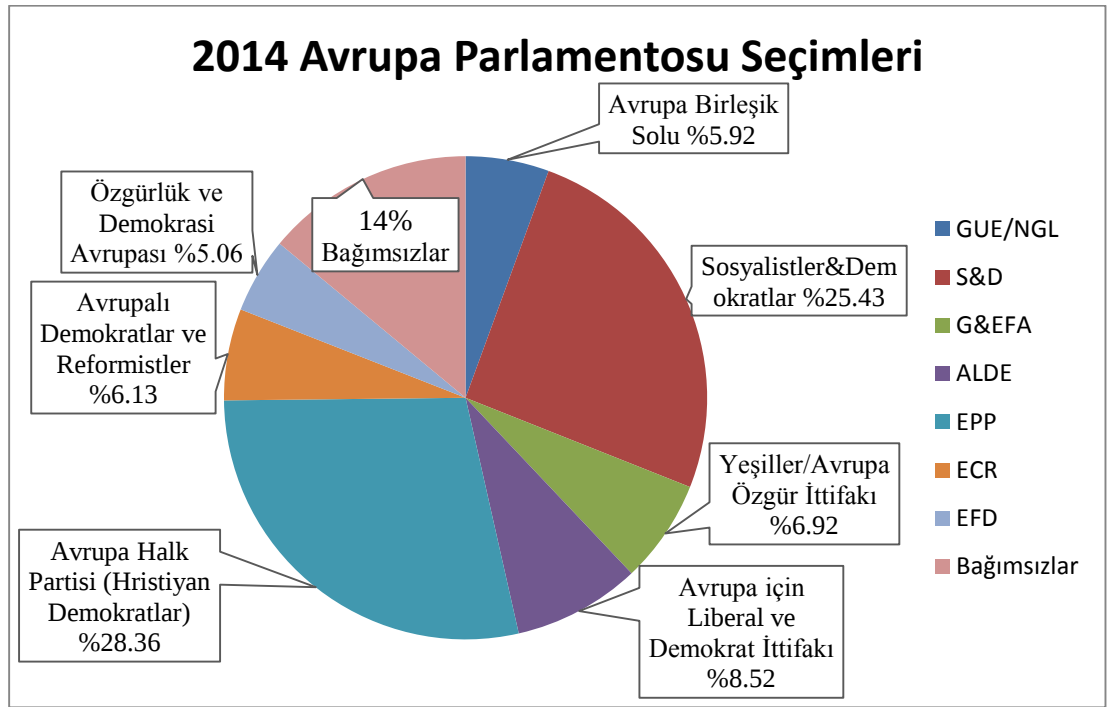
Parlamento'nun en önemli görevi Konsey ile birlikte AB faaliyetlerini denetlemek ve AB mevzuatını yürürlüğe koymaktır (Fontaine, 2010, s.23). İlk başlarda sadece danışman organı gibi faaliyet gösteren Parlamento, 1992 Maastricht Antlaşması ve 1997 Amsterdam Antlaşması ile sadece danışma organı hüviyetinden çıkıp ulusal parlamentolara benzer yetkilerle donatılmış, yasama gücüne sahip bir parlamento haline gelmiştir. Parlamento'nun görev ve yetkilerinin artması AB'nin demokratik temellerini pekiştirme isteğinin bir sonucudur. Parlamento'nun artan yetki ve gücü bu kurumu lobi faaliyetleri açısından önemini de arttırmıştır (Çerçi, 2006, s.19)

Parlamento'da yapılacak olan tartışmalar, genel oturum adı verilen ve tüm milletvekillerinin katıldığı aylık toplantılarda yapılır. Genel oturumlar Strasbourg'da yapılırken ek oturumlar ve hazırlık çalışmaları ise Brüksel'de gerçekleşir. Parlamento'nun işleyiş tarzı da şu şekildedir: Siyasi grupların başkanları ve Parlamento Başkanı yani başkanlık divanı genel oturumun gündemini belirler, 20 Parlamento Komitesi'de tartışılacak yasama değişikliklerinin taslaklarını hazırlar.

Parlamento'nun günlük idari işlerini Lüksemburg ve Brüksel'deki Genel Sekreterlik yürütür. Her bir siyasi grubun ayrıca kendi sekreterliği vardır (Fontaine, 2010, s.23).

Avrupa Parlamentosu'nun içyapısı, Başkanlık, Büro ve Başkanlık Divanı, Komisyonlar ve Sekreterlik birimlerden oluşmaktadır. Başkan, resmi etkinliklerde ve uluslararası ilişkilerde Parlamento'yu temsil eder. Büro, Parlamento'ya ait bütçeden, idari kurumsal ve personel işlerinden sorumludur. Komisyonlar, 17 daimi Komisyon içinde yer alan üyeler Parlamento'nun genel oturumlarının hazırlık çalışmalarını yürütürler. Sekreterlik birimi ise Parlamento'nun çalışmalarını düzenlemektedir. Parlamento'nun çok dilli olması, çok sayıda personelin sekreterlik birimde çalışmasını gerektirmektedir (TOBB, 2004).

Genişleyen yapısıyla Avrupa Parlamentosu, 2014 yılında yapılan seçimlerle yeni bir döneme girmiştir. Son seçim sonuçları şu şekildedir.

Şekil 3. 2014 Avrupa Parlamentosu Seçimleri

Kaynak: Elmas, 2014 Avrupa Parlamentosu Seçimleri, 05.29.2014,

http://www.usak.org.tr/kose_yazilari_det.php?id=2316&cat=410#.U6bSy_1_u

(20.06.2014 tarihinde erişilmiştir.)

Son seçim sonrası Avrupa Birliği gündemi, yükselen aşırı sağ partilere odaklanmış durumdadır. Aşırı milliyetçi partiler, Avrupa Birliği karşıtlığıyla gündeme oturmuş ve yeni tartışmalara yol açmışlardır.

1.2.3.2. Avrupa Zirvesi (AB Konseyi)

En üst siyasal kurum olan AB Zirvesi, tüm üye ülkelerin devlet veya hükümet başkanlarından (yani devlet başkanları ve/veya başbakanları) ve Avrupa Komisyonu Başkanı'ndan oluşmaktadır. Konsey yıl içerisinde dört kez Brüksel'de bir araya gelir. Zirve'nin çalışmalarını koordine eden ve devamlılığı sağlayan Başkanlık makamı, iki buçuk yıllık süre için seçilir ve sadece bir kez daha yeniden seçilme hakkı bulunur. (Fontaine, 2010, s.21).

Avrupa Zirvesi'nin ana görevi, AB'nin hedeflerini belirlemek ve belirlenen hedeflere ulaşmak için izlenecek süreçleri takip etmektedir. Zirve AB'nin ana politikaları üzerinde etkilidir ve Bakanlar Konseyi'nin üzerinde anlaşılamadığı konularda kararlar alır. Zirve aynı zamanda Avrupa Birliği'ne üye olan devletlerin ortak dışışleri ve güvenlik politikası nezdinde uluslararası sorunlarla da ilgilenmektedir. (Fontaine, 2010, s.21).

1.2.3.3. Avrupa Birliği Konseyi (Bakanlar Konseyi)

Avrupa Birliğine üye olan devletlerin bakanlarının birlik ve ulusal çıkar için bir araya geldiği organdır. Toplanma amacına göre, üye devletlerin ilgili bakanları katılır. Konsey başkanlığı altı aylık periyodlar halinde üye ülkeler arasında paylaşılır.

Topluluğun yasama organı olan Konsey, Topluluğu ilgilendiren birçok konuda yasama yetkisini Avrupa Parlamentosu ile kullanmaktadır. Konsey, Avrupa Birliği'ne üye olan devletlerin genel ekonomik politikalarını koordine etmekte ve topluluk adına bir veya birden çok ülke ya da uluslararası kurum ile uluslararası antlaşmaları gerçekleştirmektedir. Konsey aynı zamanda, AB anlaşmasına göre ortak güvenlik ve dış politikalarının belirlenmesi ve uygulanmasına ilişkin kararlar alıp üye devletlerin faaliyetlerini koordine etmekte ve suç teşkil eden konularda polis ve

İçişleri ile birlikte hareket ederek, çeşitli tedbirler koyabilmektedir (Çerçi, 2006, s.25).

Konsey oy birliği, oy çokluğu ve nitelikli çokluk olmak üzere üç değişik usul çerçevesinde karar almaktadır. Lizbon Antlaşması'nın ardından, Konsey'de esas oylama usulü, nitelikli çoğunluk olarak değişmiş, oy birliği ve basit oy çokluğunun istisna niteliği taşıdığı ortaya konmuştur. Konsey oylamalarında en önemli istisna alanları ise, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası'dır. Bugün hala büyük ölçüde üye devletlerin oy birliği ile kararı önemli istisna alanıdır. Yeni üyelerin katılımı da yine Konsey'de oy birliği aranan bir konudur (Avrupa Birliği Bakanlığı, 2012).

Lizbon Antlaşması öncesi geçerli olan düzenleme kapsamında, nitelikli çoğunluk yönteminde, Avrupa Birliği'ne üye olan devletlerin nüfusuna, fiziki ve ekonomik büyüklüğüne göre belirli oranda oyu bulunmakta olup, sistem ağırlıklı oy esasına dayanır. Nitelikli çoğunluk yöntemine göre, karar alınabilmesi için toplam 345 olan oyların 255'inin olumlu olması gerektiği gibi, devletlerin yarısından fazlasının da olumlu görüş bildirmesi gerekir. Konsey nitelikli çoğunlukla karar alacağı zaman, herhangi bir üye devlet gerekli görürse, alınan karara olumlu oy verenlerin, Avrupa Birliği nüfusunun %62'sine karşılık gelip gelmediğinin ispatını isteyebilir. Bu durumda %62 oranına ulaşılmamışsa, söz konusu karar kabul edilmemiş sayılır (Avrupa Birliği Bakanlığı, 2012).

Lizbon Antlaşması ile getirilen nitelikli çoğunluğa ilişkin yöntemin uygulamaya konması 2014 yılı kasım ayına ertelenmiştir. Geçiş süreci içinde 2017 yılına kadar olan dönem öngörülmüştür. Dolayısıyla 1 Kasım 2014 tarihine kadar olan sürede, ağırlıklı oy esasına dayanan sistem uygulanacaktır. 1 Kasım 2014'den sonra ise, nitelikli çoğunluk yöntemiyle bir kararın alınabilmesi için, olumlu oyların üye devletlerin %55'ini, Avrupa Birliği toplam nüfusunun %65'ini temsil etmesi ve en az 15 Birlik üyesi devletten gelmesi gerekmektedir. Bloke edici azınlık ise, nüfus esas dikkate alınmak suretiyle en az dört üye devlet olarak belirlenmiştir (Avrupa Birliği Bakanlığı 2012).

Toplam 10 farklı Konsey konfigürasyonu vardır. Genel İşler Konseyi, Dış İlişkiler Konseyi, Ekonomik ve Mali İşler Konseyi, Adalet ve İçişleri Konseyi,

İstihdam, Sosyal Politika, Sağlık ve Tüketici Hakları Konseyi, Rekabet Konseyi, Ulaştırma, Telekomünikasyon ve Enerji Konseyi, Tarım ve Balıkçılık Konseyi, Çevre Konseyi, Eğitim, Gençlik, Kültür ve Spor Konseyi (İKV, 2013).

Avrupa Birliği üye devlet temsilcilerinin, yoğun iş yükü nedeni ve katılımlarının fazla olamamasından dolayı, Konsey çalışmalarında, daha rahat hazırlık ve sürekliliği koordine etmek için, üye ülkelerin, Birlik nezdindeki büyükelçiliklerinden oluşan Daimi Temsilciler Komitesi (COREPER) kurulmuştur. Konsey çalışmaları, büyük ölçüde Daimi Temsilciler Komitesi adı altında yer alan idari komiteler ve üye devlet memurlarından oluşan çalışma grupları tarafından yürütülür. Daimi Temsilciler Komitesi'nin iki ana işlevi, ulusal idareler ile Birliğe ait kurumlar arasındaki ilişkileri düzenleme ve karşılıklı bilgi alışverişini sağlamak ve AB meselelerine yönelik ulusal yaklaşımların oluşturulmasına ve koordinasyonuna katkıda bulunmaktadır. Özellikle karar alma süreci çerçevesinde, Bakanlar Konseyi'ne en büyük yardımı sağlayan organ COREPER'dır (Çerçi, 2006, s.25).

1.2.3.4. Avrupa Komisyonu

Merkezi Brüksel olan Avrupa Komisyonu, AB'nin yürütme organı ve idari sorumlu kurumudur. Kilit bir kurum olan Avrupa Komisyonu, AB mevzuatı ile ilgili teklifleri hazırlayıp Parlamento ve Konseye sunma hakkına sahiptir.

Avrupa Komisyonu, komiser adı verilen, her bir üye devletten bir kişinin yer aldığı, 27 kişilik üyelerden oluşmaktadır. Her komiser kendisine verilen görev icabı bir veya daha fazla AB politikasının yürütülmesinden sorumludur. Bakanlar kuruluna benzer bir yapıda olan Komisyon, bünyesinde komiserlerin yanı sıra Avrupa Birliği görevlilerinden oluşan 25.000 kişilik bir idari teşkilatta mevcuttur. Komisyon bünyesinde, herhangi bir konuda idari düzenlemelerin yapıldığı idari yönetim birimleri olan Genel Müdürlükler bulunur. Her genel müdürlük, çalışmalarının siyasi ve yönetim sorumluluğunu üstlenen komisere karşı sorumlu bir Genel Müdür tarafından yönetilir. Komisyonda oluşan hiyerarşik düzen ise şu şekildedir, Genel Müdürlükler, müdürlüklere (direktörlük), müdürlük bölüm ya da birimlere, bölüm ya da birim ise masa şefliklerine ayrılmıştır. Ayrılan her masada, masanın ilgili konusuna uygun sayıda uzman bulunur (Avrupa Birliği Bakanlığı, 2011).

Komisyon yetkilerini kullanırken tamamen bağımsızdır. Görevi ortak çıkarların korunması olan Komisyon, tam bağımsızlık ilkesi gereği hiçbir ulusal hükümetten talimat alamaz. “Antlaşmaların Bekçisi” olarak tanımlanan Komisyon, Konsey ve Parlamento tarafından kabul edilen tüzük ve direktiflerin, üye devletlere uygulanmasını sağlamaktadır. Eğer üye devletler, verilen direktiflere uymuyorsa, Komisyon yetkisi gereği antlaşmaları ihlal eden tarafı AB kanunlarına uyması için Adalet Divanı’na götürebilir. Komisyon, AB’nin yürütme kolu olarak ortak tarım politikası gibi alanlarda Konsey tarafından alınan kararları uygular. Araştırma ve geliştirme, teknoloji, deniz aşırı yardımlar ve bölgesel kalkınma gibi alanlarda AB’nin ortak politikalarını yönetmek üzere geniş yetkilere sahiptir. Ayrıca bu politikalar için ayrılan bütçeleri de Komisyon yönetir (Fontaine, 2010, s.26).

1.2.3.5. Avrupa Birliği Adalet Divanı

Avrupa Birliği Adalet Divanı, Avrupa Birliği’nin merkez yargı kurumudur. Adalet Divanı, Genel Mahkeme ve Uzmanlık Mahkemeleri olmak üzere üçlü bir yargılama yapısı mevcuttur. Adalet Divanı’nın temel amacı, demokratik hukuka uygun şekilde, Avrupa Birliği hukukunu, kendi sınırları içerisinde her yerde aynı şekilde uygulanmasını sağlamak, aykırı yorumlara yer bırakmamak ve aynı zamanda, hukuka saygıyı sağlamak, ulusal hukuk düzenleri ile AB hukuk düzenleri arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi, hukuki denetim, uyuşmazlık çözme, hukuk yaratma ve boşluk doldurma işlevlerini yerini getirmektir. Divanı oluşturan hukuk insanları yapısı ise şu şekildedir: Divan her üye devletten gelen bir yargıçtan, Genel Mahkeme ise yine her üye devletten en az bir yargıç olmak üzere toplamda 27 yargıçtan oluşmaktadır. Davalar hakkında görüş hazırlayıp, yardımcı olmak adına Divan’a ve Genel Mahkeme’ye, sekiz adet hukuk sözcüsü yardım etmektedir. Yargıçların çalışma usulü ise, üye devlet hükümetlerinin mutabakatı ile altı yıl için atanırlar ve yeniden atanmaları da mümkündür. Divan yargıçlarının bağımsızlıkları, statülerini düzenleyen çeşitli hükümler aracılığıyla güvence altına alınmıştır. Ayrıca Divan müzakereleri gizli olup açıklanmaz, kararlar çoğunluk oyuna göre oluşur ama tüm yargıçlar tarafından imzalanır ve karşı oylar yayınlanmaz (Avrupa Birliği Bakanlığı, 2011).

Lüksemburg’da faaliyet gösteren Avrupa Birliği Adalet Divanı, AB hukukundan kaynaklanan bir takım davalara bakmaya da yetkisi bulunmaktadır. Bu davalar genel olarak, üye devletlerin ve AB kurumlarının AB hukukuna uyup uymadığının denetlenmesine yönelik davalar ile ulusal mahkemelerde görülmekte olan davaların çözümüne bağlanması için gerekli olduğunda AB hukukunun yorumlanmasına ilişkin davalardır (Avrupa Birliği Bakanlığı 2011).

1.2.3.6. Avrupa Sayıştayı

Maastricht Antlaşması ile Avrupa Birliği’nin asli yapısal kurumlarına katılan Avrupa Sayıştayı altı yıllık süreçler için seçilmiş, tün üye devletlerin temsilcilerinden oluşmaktadır. Sayıştay’daki tüm üyeler kamu finansmanı denetiminde tecrübe sahibi kişilerdir. Sayıştay’ın ana işlevleri: Topluğun tüm gelir ve giderlerini incelemek, işlemlerin hukuksallığını ve usule uygunluğunu denetlemektedir. Komisyon’un yıllık raporu ancak Sayıştay’ın inceleme ve aklanmasından sonra Parlamento tarafından onaylanabilir (Çerçi, 2006, s.27). Bütçenin sağlıklı bir şekilde yönetilmesi, birliğin meşruluğu için çok önemli bir husustur. Özellikle, yaşanan 2008 krizi sonrası, Avrupa Sayıştayı’nı daha dikkat edilir bir organ haline getirmiştir.

1.2.3.7. Avrupa Merkez Bankası

Avrupa Merkez Bankası tüzel kişiliğe sahip bağımsız bir AB kurumudur. Merkez Bankası’nın asli görevi Euro’yu kullanan AB üyesi ülkelerden oluşan Euro bölgesinde fiyat istikrarını sağlamaktır. Bu görevini, üye devletlerin merkez bankaları ve Avrupa Merkez Bankası’ndan oluşan Avrupa Merkez Bankaları Sistemi içinde yerine getirir. Görevi kapmasında, AB’nin para politikasının tespiti ve uygulanması, döviz işlemlerinin yürütülmesi, üye devletlerin resmi döviz rezervlerinin tutulması ve yönetilmesi gibi çok önemli hususlar mevcuttur. Avrupa Merkez Bankası Euro Bölgesi dahilinde kağıt para basımına izin verme konusunda tek yetkili mercidir. Merkezi Almanya’nın Frankfurt kentinde olan Banka’nın karar alma organları, Yürütme Kurulu, Yönetim Konseyi ve Genel Kuruldur (Avrupa Birliği Bakanlığı 2011).

1.2.4. Diğer Kurum ve Organlar

Avrupa Birliği'nde yukarıda açıklanan kurumlara ek olarak birlik içinde işlevsel kurumlar olarak betimlenen dört adet daha kurum bulunmaktadır. Bunlar: Ekonomik ve Sosyal Komite, Bölgeler Komitesi, Avrupa Yatırım Bankası ve Ombudsmandır.

1.2.4.1. Ekonomik ve Sosyal Komite

AB karar alma sürecinin ayrılmaz parçası olan Ekonomik ve Sosyal Komite, başta işverenler olmak üzere, sendikalar, çiftçiler, tüketiciler ve diğer çıkar grupları, sivil toplumun görüşlerini temsil eden ve çıkarlarını koruyan bir danışma organıdır. Önemli gördüğü konularda kendi inisiyatifiyle görüş bildirme yetkisi olan Komite, üye devletler tarafından dört yıl için 344 üyeden oluşur. Komite üyeleri, 5 yıllık süre için üye devletler tarafından gösterilen adaylar arasından Konsey tarafından atanırlar ve görev süreleri de yenilenebilir (İKV, 2013). 1957 yılında kurulan bu komitenin üyelerinin, bağımsızlıkları, Birlik çatısı altında korunmaya alınmıştır.

1.2.4.2. Bölgeler Komitesi

1994 yılında Maastricht Antlaşması ile oluşturulan Bölgeler Komitesi, üye ülkelerin tavsiyeleri doğrultusunda Konsey tarafından dört yıl için atanan 344 bölgesel ve yerel yetkililerden oluşur. Bölgesel yetkililer ise şu şekildedir: Bölgesel başkanlar, bölgesel parlamenterler, belediye meclis üyeleri, belediye başkanları vb. (İKV, 2013). Topluluk antlaşması, bölgesel çıkarların söz konusu olduğu, eğitim, ekonomik ve toplumsal bütünleşme, gençlik, kültür, Avrupa çapında ulaşım, telekomünikasyon ve enerji ağları, halk sağlığı gibi konularda Konsey ve Komisyon'un Komiteye gönüllü danışması sonucu ya da hiçbir kurumun talebi olmadan kendi girişimleri ile de görüş bildirebilir. Komite, küçük ve orta ölçekli işletmeler, turizm endüstrisi, yapısal fonlar, uyuşturucu ile mücadele ve çevre ile ilgili konularda bu yolla birçok kez görüş bildirmiştir (Çerçi, 200, s.28). Gündelik konularla ve Birlik üye vatandaşlarının daha fazla refahı için çalışan bu komite üyelerinin de bağımsızlıkları, Birlik çatısı altında güvene alınmıştır.

1.2.4.3. Avrupa Yatırım Bankası (AYB)

Birliğin özerk ve kar amacı gütmeyen organı olan Avrupa Yatırım Bankası, AB'nin dengeli büyümesine katkıda bulunarak yatırım projeleri için finansman sağlamaktadır. Günümüz sert ekonomik koşulları içerisinde doğru yatırımlara finansör olarak AB'nin dengeli şekilde güçlenmesi, büyümesi için son derece önemli bir kurumdur. Avrupa Yatırım Bankası bu esas hizmetinin yanında, Trans-Avrupa ulaştırma ve telekomünikasyon ağlarının geliştirilmesine, çevrenin korunmasına, enerji kaynaklarının sürdürülebilirliğinin sağlanmasına ve Avrupa sanayisinin uluslararası düzeyde rekabet gücünün artırılmasına yönelik finansman kredilerinin sağlanması da AYB'nin görevleri arasında yer almaktadır. AYB, Avrupa Birliği içerisinde ekonomik açıdan geri kalmış bölgelerin kalkınması amaçlı projelerin yanı sıra, Akdeniz, Afrika, Karayip ve Pasifik, Latin Amerika ve Asya ülkelerinde ki kalkınma projelerine de destek verir. AYB'nin finansal gücü ise, mali piyasalardan borçlanılarak ve bankanın hissedarı olan AB üyesi ülkelerin ekonomik büyüklükleri oranında yaptığı sermaye katkılarından oluşur. Merkezi Lüksemburg olan AYB aynı zamanda 1994 yılında Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelere (KOBİ) yönelik yatırımları desteklemek amacıyla kurulan Avrupa Yatırım Fonu'nun ana hissedarıdır (İKV, 2013).

1.2.4.4. Ombudsman

Avrupa Birliği kurumsal yapısına, Maastricht Antlaşması ile dahil edilmiş olan Ombudsmanlık, Avrupa Parlamentosu tarafından yenilenebilen beş yıllık bir süre için atanır ve bağımsızlığı da antlaşmalarla teminat altına alınmıştır. AB'nin İşleyişine Dair Antlaşma'nın 20. Maddesinde Avrupa Ombudsmanı'na başvurmak Birlik vatandaşlarının hakları arasında sayılmaktadır. Antlaşma'nın 228. Maddesine göre vatandaşlara verilen bu hakkın kapsamı, Birliğin her vatandaşı veya ikametgahı ya da tüzüğüne göre merkezi bir yerde bulunan her gerçek ve tüzel kişidir. Yasada belirtilen bu kişiler, kendilerine verilmiş hakları gereği Birlik Organları, kurumları veya diğer birimlerinin faaliyetlerinde kötü yönetime ilişkin şikayetleri inceleyip, araştırarak rapor hazırlar. Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın yargısal yetkilerini kullandığı sıradaki faaliyetleri ise bu kapsamda değildir. Ayrıca Ombudsman'a iletilen bir konunun daha sonra yargıya intikal etmesi durumunda ise Ombudsman

işlemi dava sonuna kadar erteleyerek, yargı kararına göre hakkında ne yapılacağını kararlaştıracaktır. (Avrupa Birliği Bakanlığı, 2011)

AB Ombudsmanına yapılan şikayetler tematik olarak yedi alanda toplanmaktadır: Kamunun bilgiye erişimi ve kişisel nitelikteki verilerin korunması, Komisyon'un faaliyetleri, ihaleler ve sübvansiyonlar, sözleşmelerin yürütülmesi, memurların statüsü, işe alma prosedür ve sınavları, kurumsal, siyasal ve diğer sorunlar. AB Ombudsmanı kendisine ulaşan şikayetleri inceledikten sonra soruşturma açılıp açılmamasına karar verir. Ombudsmanın dikkate aldığı husus, soruşturma açılmasıyla beklenen yararın gerçekleşip gerçekleşmeyeceğidir (Şengül, 2010, s.8).

1.2.5. Avrupa Birliği Karar Alma Mekanizması

Avrupa Birliği'nde etkili bir lobi için lobisinin kurumun karar mekanizmalarını bir AB yetkilisi kadar hatta daha iyi bilmesi gerekmektedir. Demokrasiyi ve onun oluşumlarını muazzam bir biçimde uygulayan AB, oluşturduğu mekanizma ile de refah ve işlevselliği üst düzeyde tutmaya çalışmaktadır. Karar alma sürecindeki kurumların, sahip oldukları yetkileri ve organların bütün içerisindeki yerlerini bir lobici mutlak suretle bilmek zorundadır. Avrupa Birliği kurum yapısı ve kendini oluşturduğu değerler bakımından da klasik devlet yapısından daha karmaşık, çıkarların korunması hedefi ile de daha zorlu lobi süreçlerini yaratmaktadır.

AB düzeyinde karar alma süreci Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu, Bakanlar Konseyi başta olmak üzere, birçok kurumla organize şekilde işler. Yeni mevzuat Avrupa Komisyonu tarafından önerilmektedir ancak yasaları geçiren, son sözü söyleyen kurum Konsey ve Parlamento'dur. AB karar alma sürecine ilişkin kurallar ve prosedürler antlaşmalarda belirtilmiştir. Her Avrupa yasası, yasal dayanak olarak adlandırılan belirli bir antlaşma maddesine dayanmaktadır. Yeni bir AB yasasını haya geçirmek için kurallar bellidir ve üç ana prosedür üzerinde yürür. Ortak Karar Usulü, İstişare Usulü ve Uygun Bulma Usulü. Bu usuller arasındaki farkı oluşturan unsur ise, Parlamento'nun bu süreçte Konsey ile olan ilişkisidir. Parlamento istişare usulünde sadece görüş belirtirken, ortak karar usulünde Konsey ile yetki paylaşımına gitmektedir. Avrupa Komisyonu yeni bir yasa önerirken, takip

edilecek prosedürü de seçmekle yükümlüdür. Esas itibariyle bu seçim önerinin yasal dayanağına bağlıdır (Çerçi, 2006, s.31).

1.2.5.1. Ortak Karar Usulü

Parlamento ve Konsey'in yasama yetkilerini paylaştığı bu usulde, Komisyon yasa teklifini iki kuruma da gönderir ve teklif bu iki kurum tarafından incelemeye alınır. Eğer üzerinde anlaşmaya varılmaz ise teklif, Konsey ve Parlamento'dan eşit sayıda temsilcinin katıldığı "Uzlaşma Komitesi'ne" gider. Toplantıya katkıda bulunmak için Komisyon Temsilcileri de hazırda bulunur. Komite teklif üzerine anlaştığında, metin yasal olarak kabul edilmek üzere okunması için tekrar Konsey ve Parlamento'ya geri gönderilir. Bu usul kapmasına giren alanlar şu şekildedir: Ulus bazlı ayrımcılık yapmama ilkesi, dolaşım ve ikamet hakkı, işçilerin serbest dolaşımı, göçmen işçiler için sosyal güvence, kuruluş hakları, taşımacılık, iç pazar, istihdam, gümrüklerde iş birliği, sosyal dışlanmayla mücadele, fırsat ve muamele eşitliği, Avrupa Sosyal Fonu'na ilişkin kararların uygulanması, eğitim, kültür, sağlık, tüketicilerin korunması, Trans-Avrupa Ağları, Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu'na ilişkin kararların uygulanması, araştırma, şeffaflık, dolandırıcılıkla mücadele, istatistik, Veri Koruma Danışma Kurulu oluşturulması (Çerçi, 2006, s.32).

1.2.5.2. İstişare Usulü

Bu usulde Komisyon, teklifini hem Konsey'e hem Parlamento'ya gönderir. Ancak, AB'nin karar alma sürecinin önemli bir bölümünü oluşturan Parlamento'ya, Ekonomik ve Sosyal Komite, Bölgeler Komitesi gibi diğer kurumlara resmi olarak danışmak Konsey'in görevidir. Yasal dayanağın gerektirdiği bazı durumlarda, istişare zorunludur ve teklif Parlamento'nun görüşü alınmadan yasalaşamaz. Her durumda Parlamento Komisyon'un teklifini onaylayabilir, reddedebilir ya da değişiklik talep edebilir. Eğer Parlamento değişiklik isterse Komisyon, Parlamento'nun önerdiği tüm değişiklikleri göz önünde tutar. Bunlardan birini kabul ederse Konsey'e değişiklik önerisi gönderir. Konsey yeni teklifi inceledikten sonra olduğu gibi kabul edebilir ya da tekrar değişiklik isteyebilir. Diğer tüm prosedürlerde olduğu gibi, Konsey'in Komisyon önerisinde değişiklik getirmesi için oybirliği kuralı aranmaktadır. Bu usulün kapsadığı alanlar: Cezai konularda polis ve yargı

işbirliği, anlaşmaların revizyonu, cinsiyet, ırksal ya da etnik köken, din veya siyasi görüş, engellilik, yaş ya da cinsel tercihe dayalı ayrımcılık, AB vatandaşlığı, vize, sığınma, göç gibi kişilerin serbest dolaşımı ile ilgili politikalar, taşımacılık, rekabet kuralları, vergi düzenlenmeleri, “Geliştirilmiş İşbirliği” örneğın üye ülkelerin bir kısmının, diğer ülkelerin istemediği durumlarda bile, belirli bir konuda birlikte çalışmasına izin veren düzenlemeler olarak sıralanabilir (Çerçi, 2006, ss.32-33).

1.2.5.3. Uygun Bulma Usulü

Bu usulde, Konseyin Parlamento’dan onay alması gerekmektedir. İstışare usulünden farklı olarak, Parlamento teklifi ya kabul eder ya da reddeder. Teklifin tekrar görüşülmesi diye bir durum söz konusu değildir. Oyların kabul edilebilmesi için mutlak çoğunluk gerekir. Usul Tek Senet ile birlikte topluluk hukukuna girmiştir.

Bu usulün kapsadığı alanlar: Avrupa Merkez Bankası’nın belirli görevleri, Avrupa Merkez Bankaları Sistemi/Avrupa Merkez Bankası’nın statülerinde değişiklik, yapısal fonlar ve uyum fonları, Avrupa Parlamentosu seçim prosedürleri, belirli uluslararası anlaşmalar, yeni üye ülkelerin kabulü olarak sıralanabilir (Çerçi, 2006, s.33).

2.BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ ve TÜRKİYE’NİN LOBİ FAALİYETLERİ

Avrupa Birliği’nde sivil toplumun gelişimi lobiciliğinde gelişimini olumlu yönde etkilemesiyle lobicilik kurumlar nezdinde meşruluğunu sağlamış, Avrupa Birliği’nde daha aktif rol oynamaya başlamıştır. Üçlü bir aşama halinde gelişimi ele alınacak lobiciliğin, kurumlar nezdindeki faaliyetleri de lobiciliğin etkinliği çerçevesinde incelenerek Avrupa Birliği’nde lobi yapan baskı grupları ele alınacaktır. Sivil toplumun son derece aktif olduğu Avrupa Birliği’nde, baskı grupları da kendi çıkarları doğrultusunda giriştikleri lobi savaşları Avrupa Birliği’ni lobiciliği şeffaflık zemininde tutacak bazı düzenlemeler yapmaya mecbur kılmıştır. Avrupa Birliği’nde son derece aktif olan lobicilik, Türkiye’de ise aynı aktifliği ve meşruluğu bulamamış, daha yeni gelişen bir kavram halini almıştır. Türkiye’nin lobicilik faaliyetleri ekonomi temelli baskı grupları nezdinde gelişmekte olup iç siyasi hayata nazaran dış politikayı kapsayan temeller üzerinde ele alınacaktır. Özellikle sivil toplumun kendini geliştirmesiyle, lobiciliğinde gelişeceği varsayımı üzerinde durularak, Türkiye nasıl daha etkili lobi yapar konusu incelenecektir.

2.1. AVRUPA BİRLİĞİ’NDE LOBİCİLİK FAALİYETLERİ

Avrupa Birliği’nde lobicilik faaliyetleri, lobicilik için son derece önemli olan sivil toplumun tarihi ve gelişimine paralel olarak inceleme altına alınıp daha sonra lobiciliğin Avrupa Birliği bünyesinde üç temel evre içerisindeki konumu ve gelişimi ele alınacaktır. Avrupa Birliği kurumlarında lobi faaliyetleri ve Birlik nezdindeki lobicilik yollar ele alınıp, lobi yapan baskı grubu çeşitleri ve lobiciliğe getirilen düzenlemeler incelenecektir.

2.1.1. Avrupa’da Sivil Toplum Tarihi

Sivil toplumun gelişim tarihi, tarih sahnesinde yaşanan büyük kırılmalara, yönetim değişikliği ve halk hareketi gibi toplum zihninde oluşan yeni düşüncelere paralel olarak şekillenmiştir. Tarihsel incelemelerde, sivil toplum büyük geçmişe sahip bir kavram olarak ele alınsa da günümüz insanının zihnindeki sivil toplum

anlamı yakın tarihimizde oluşan anlamdır. Geçmişteki anlamı ile günümüzdeki sivil toplum anlayışı aynı noktaya vurgu yapmamaktadır.

Kökeni 1200-1300'lü yıllara kadar uzanan sivil toplum, o dönemde yaşayan insanlar için çok daha farklı bir anlama sahiptir. İlk oluşan sivil toplum fikri halktan gelen, alttan gelen ve o yapıdaki aristokrasiye karşı mücadeleyi içeren bir kavramdır. Dönemin dini anlayışı çerçevesinde, tek bir insan ve dayanışma içerisindeki insan ayrımı yapılmakta olup, birlikte olanlar cennete gider mutlu olurlar, tek olanlar ise insan özelliklerini kaybeder görüşü hakimdir. Bu görüşün oluşturduğu ayrım da sivil toplumun oluşumuna temel olmuştur. Bu ayrım neticesinde, insanların bir araya gelmeleri ve toplumsal yapı içinde dostluk ve dayanışmayı sağlayarak sivil toplumu daha köklü bir yapısal hale getirdiklerini görmekteyiz (Keyman, 2004, ss.1-2).

Yaşanılan bu gelişmelerin merkezi, dönem itibarı ile tabi ki Avrupa'dır. Sosyal gelişimin yanında sivil toplumu o dönemde etkileyen en önemli unsur feodalitenin oluşmaya başlamasıdır. 12. yy'da Avrupa'da oluşan feodal kentler, toplum hayatında değişimlere neden olmuş, kentler ticaret merkezleri olup, yeni sınıflar oluşmasına yol açmıştır (Silahtaroglu, 2004, s.96). Üç ana kurum, aristokrasi, askerler ve kilise kent hayatının merkezi güçleri olmuş, ticaret ve ziraat ile kent hayatı hız kazanmış, daha fazla etkileşimler yaşanmıştır (Aktaş, 2008, s.4).

Sanayi öncesi toplumda, oluşan bu yapılar gönüllülük anlayışı ile biçimlenmemiş, zaten toplumda da gönüllü kurumların ortaya çıkması için gerekli ve yeterli ortam henüz oluşmamıştır. Kilise için gönüllü birliktelik olsa da bu gönüllülük anlayışı günümüzden farklı anlam içermektedir. Gönüllülük esasına dayanan toplumsal değişim süreci, sanayi toplumunda ortaya çıkacaktır (Silahtaroglu, 2004, s.98). Karl Popper bu hakkında ilgi çekici bir gözlemlerde bulunmuştur:

“Kapalı toplumun çöküşünün belki de en güçlü nedeni, deniz ulaştırmasıyla ticaretin gelişimi olmuştur. Başka kabilelerle yakın ilişki, kabile kurumlarına yakıştırılan zorunluluk duygusunu silmek yönelimindedir; tüccarlık, ticaret girişkenliği de, hala kabileciliğin egemen olduğu bir toplumda bile bireysel

girişkenlik ve bağımsızlığın kendini onaya koyabileceği ender yollardan biridir.” (Aktaş, 2008, s.4).

Gelişen ticaret, başta Amerika’nın keşfi ile başlayan deniz aşırı ticaret, doğu-batı yönlü ticaret yollarının artışı, Avrupa’da yeni bir sosyoekonomik yapıya dönüşmüş ve Popper’in bu yaklaşımı vücut bulmuştur. Artık kendi için içinde kapalı toplumlar, dönüşümlerini sağlama mecburiyetinde kalmış ve toplumsal yapıda yeni değişimler vuku bulmaya başlamıştır. Oluşan yeni ticari düzen, burjuva olarak adlandırılan ekonomik olarak çok güçlü bir sınıfı da ortaya çıkarmıştır. Bunun yanında 15 ve 17.yy arasını kapsayan bu dönemde toplumsal yapı; gelir, iş bölümü, meslek, uzmanlaşma gibi çeşitli toplum kategorilerinin olduğu bir yapıya bürünmüştür. Burjuvanın ekonomik alanda yaşadığı bu büyüme, kendi içinde entelijansiyaı oluşturmuş, öncelikle İngiltere ardından Fransa ve Almanya gibi ülkelerde burjuvazi önemli bir noktaya ulaşmıştır. Sivil toplumun gelişmesi için bir ön koşul olan eğitim, bu dönemlerde burjuvanın kazandırdığı ivme ile daha geniş alanlara yayılma imkanı bulmuştur (Aktaş, 2008, ss.5-6).

O dönemde yaşanan bu gelişmelere ek olarak, matbaa makinasının icadı ve gazetelerin ortaya çıkışı ile burjuva ve entelektüeller, dönemin önemli bir etkileyici faktörü olan gazetelerde fikirlerini beyan etme imkanı bulmuşlardır. Entelektüel kesimin, fikirlerini yayması daha fazla kitleye ulaşabilmesi, fikirlerin eyleme dönüşmesine öncülük etmiş ve sivil toplum için de dönüm noktası teşkil eden 1789 Fransız Devrimi’ne neden olmuştur (Silahtaroglu, 2004, s.98). Fransız Devrimi’nin yarattığı etkiler ve ardından yaşanan Sanayi Devrimi toplumda büyük uyanışlar ve değişimler meydana getirmiştir. Sivil toplumun modern anlam taşıdığı bu dönemlerde, toplum içinde özellikle Sanayi Devrimi’nden sonra büyük değişimler yaşanmış, halklar kitleler halinde bir araya gelip hak arama mücadelesi vermeye başlamışlardır.

Toplumdaki büyük siyasi çalkantıların yaşandığı 19.yy dönemlerinde, sivil toplum, siyasi partilerin doğuşuna da kaynaklık etmiştir. Özellikle iktidarı ele geçirmek için örgütlenen bu hareketler, bazen modern siyasi partilerin doğuşunda ve daha ileri dönemlerde ki büyük siyasi olaylarda da etkili olmuştur. Başta İngiltere’deki işçi hareketi, Sovyet Bolşevik Devrimi’ne giden süreç, ileriki

dönemlerde SA'ların¹ Hitler'in etrafında toplanması gibi siyasi mücadeleyi içeren olgularda da sivil toplum önemli rollerde bulunmuştur (Kaleağası, 2003, s.36).

Sivil toplum için demokratik evre olarak nitelendirilen 20.yy başları, ulus üstü Avrupa düşüncesinin yıkıldığı dünya savaşlarının ardından, Kantçı fikirlerden beslenen yeni Avrupa fikri neticesinde şekillenmiştir. Kıta Avrupası'nda günümüz manasıyla sivil toplumun gelişimi de 2. Dünya Savaşı'ndan sonraya dayanmaktadır. İmzalanan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin kabulü ile dernek kurma hakkı, örgütlenme özgürlüğü ve toplanma hakkı bir insan hakkı olarak benimsenmiş ve akabinde de oluşacak olan Avrupa Birliği'nin temel doktrinlerinden olmuştur (Kaleağası, 2003, ss. 36-37).

70'li ve 80'li yıllarda küreselleşmenin etkisi altına giren yenedünya düzeni, sivil toplumu da önemli bir noktaya getirerek ona yüklediği rol ile demokrasi hayatının bir parçası haline gelmesini sağlamıştır. (Keyman, 2004, ss.7-8). Ardından Berlin Duvarı'nın yıkılması, 92'de Rio'da düzenlenen Çevre Zirvesi artık sivil toplumun demokratik bir hak olduğu ve insanların sivil toplumu önemli bir kurum olarak görmesini sağlamıştır (Silahtaroglu, 2004, s.99). Çağdaş sivil toplumun gelişimi, Avrupa'da Soğuk Savaş'ın etkisini yitirmeye başladığı 1989-1990'lı yıllarda başlamıştır. Sol-sağ ideolojilerin etkisinin azalması, insan hakları, ekolojik sorunlar gibi konularda insanların bir araya gelip çözüm aramaya başladığı bu yıllarda, sivil toplum önemli roller üstlenmiştir. Sivil toplumun genişleyen etki alanı, işçi sendikaları, işveren örgütleri ve devlet arasındaki ilişkilerde yeni bir perspektif yaratmıştır. Avrupa Birliği sivil toplum kuruluşlarını, resmi karar alma mekanizmalarının bir parçası haline getirmeye başlamış ve bu süreçte önemli mesafe kaydetmiştir (Kaleağası, 2003, s.37).

Avrupa düzeyinde faaliyet gösteren ilk STK'lar, AB politikası üzerine diyalog için kurulan ve AB çiftçilerini temsil eden COPA (Committee of Agricultural Organization in the European Union), Avrupa çapında sendikaları temsil eden Avrupa Sendikalar Konfederasyonu ETUC, (The European Trade Union

¹ Sturmabteilung (kısaca SA, Türkçe: Fırtına Birliği), Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi'nin, Weimar Cumhuriyeti zamanında nasyonal sosyalistlerin yükselişinde önemli rol oynayan paramiliter askerî örgütü

Confederation) sanayiye temsil eden CEEP (The European Centre of Enterprises with Public Participation and General Economic Interest) gibi kuruluşlardır. Bu kurumlar AB’de son derece aktif rol yapısına sahiptirler ve kendilerinden sonra kurulacak olan sivil toplum kuruluşlarına öncülük etmişlerdir. Avrupa Birliği kendi oluşturduğu mevzuatlarda, sivil topluma önemli görevler yüklemiş, sivil toplum kuruluşlarını yasalarla koruma altına almıştır. Avrupa Birliği’ne adaylık sürecinde de Birlik aday ülkeleri sivil toplum konusunda teşvik etmektedir. Avrupa Birliği, sivil topluma global düzeyde kalkınma politikalarının şekillendirilmesi, politik tartışmaların yönlendirilmesinde önemli roller yüklemiştir (Silahtaroglu, 2004, s.100).

21. yüzyılda sivil toplum, başta Avrupa olmak üzere dünyanın bütün bölgesinde, demokrasinin bir parçası haline gelmiş, devletin şeffaflaşmasını sağlayan ve hatta devletlerin iş yükünü azaltan önemli topluluklar olmuşlardır. Artan eğitim düzeyi, insanların daha çok bilinçlenmesi, sivil toplum kuruluşlarının sayısının artması gibi olumlu etkenlere karşın, dünya nüfusunun artması, ekolojik bozulmalar, tükenebilir kaynakların hızla sonuna yaklaşıması gibi konularda gittikçe fazlalaşmış sivil toplum kuruluşlarına daha çok görev düşer hale gelmiştir. Sivil toplum kuruluşları birer baskı grubu olarak, lobi faaliyetleri ile karar alma mekanizmalarına daha çok etki etmeye başlamış ve her görüşten sivil toplum kuruluşları daha çok lobi faaliyetine ihtiyaç duyar hale gelmiştir.

2.1.2. Avrupa Birliği’nde Lobiciliğin Gelişimi

Birliğin Başkenti Brüksel’de yoğunlaşan lobi faaliyetleri, Avrupa Birliği kurumlarının artan yaptırım gücüyle paralel oranda artmıştır. Birliğin kuruluş tarihinden itibaren üç parça halinde incelenecek olan Avrupa Birliği’nde lobiciliğin gelişimi ilk etapta, 1951-1979 dönemini kapsayan AKÇT Antlaşması’ndan Avrupa Parlamentosu’nun doğrudan seçimine kadar geçen dönem, 1979-1985 Avrupa Parlamentosu’nun halkoyu ile doğrudan seçiminden Beyaz Kitap’ın yayınına kadar geçen dönem ve son olarak 1985-1992 tarihleri arasında Beyaz Kitap’tan Birlik Antlaşmasına kadar geçen dönem şeklinde incelenecektir (Çerçi, 2006, s.50).

2.1.1.1. AKÇT Antlaşması'ndan Avrupa Parlamentosu'nun Doğrudan Seçimine Kadar Geçen Dönem (1951-1979)

Ön tarih dönemi olarak tanımlanan bu dönem, Avrupa Kömür Çelik Topluluğu'nu kuran Paris Antlaşması'nın imzalanmasından, Avrupa Parlamentosu'nun halkoyu ile seçilmesine kadar uzanan bir süreci içermektedir. Bu dönemde Avrupa Birliği kurumları ve özellikle de Parlamento'nun yetkileri sınırlıdır. Ekonomik ve sosyal konular üzerinde neredeyse hiçbir yetkinliği olmayan Parlamento'nun siyasi konularda ise görüşleri sadece tavsiye niteliğindedir. Bu sınırlı alanda doğal olarak lobicilik yapmak mümkün değildir. Kısır bir dönem niteliğinde olsa da bu süreçte lobicilik adına gelişmelere rastlamaktayız. Özellikle Brüksel çevresinde kurulan tarım lobileri en dikkat çekicidir gelişmedir. Bu lobilerin kurulma nedeni Birliğin o dönem için en önemli uzlaşısı olan Ortak Tarım Politikası'nın üreticileri doğrudan etkilemesidir. Yine bu dönem içinde Komisyon sanayi kesiminden ilk lobicileri örgütlemiştir. Ancak yine de bu dönem içinde, günümüzde olduğu gibi profesyonel manada, her konuyu savunabilecek biçimde örgütlenen lobi firmaları mevcut değildir (Çerçi, 2006, ss.50-51).

2.1.2.2. Avrupa Parlamentosu'nun Halkoyu ile Doğrudan Seçiminden Beyaz Kitap'ın Yayınına Kadar Geçen Dönem (1979-1985)

Avrupa Parlamentosu'nun halkoyu ile seçilmesi Parlamento'nun yetkilerinde bir değişiklik yaratmamıştır ancak halk kendi seçtiği parlamenterlere daha yakın durmuş, kendini ilgilendiren konularda daha duyarlı bir hale gelmiştir. Seçmenler, kendi bölgeleri, kendi iş dalları gibi konularda çıkarlarını korumak adına, Avrupalı vekilleri daha yakından takip etmiş, çıkacak kararlara ilgili olduklarını göstermişlerdir. Konsey'in karar alma prensibinin oybirliğine dayanması sebebiyle bu dönemde de Konsey üzerinde etkili bir lobi çalışması yapılamamıştır. Ancak, Konsey kararlarını bloke etmek amacıyla ulusal bazda lobi faaliyeti görülmektedir. Nitekim bir ülke bakanının ret oyu, tüm ülke kararlarını bloke edebilmektedir. Bu dönemde baskı grupları profesyonel lobi kuruluşlarını kullanmak yerine lobiciliği kendi bünyelerinde kurdukları birimler ile idare etmeye çalışmışlardır (Esin, 1996, ss.137-138).

2.1.2.3. Beyaz Kitap'tan Birlik Antlaşması'na Kadar Geçen Dönem (1985-1992)

Beyaz Kitap, Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan ve belirli bir konudaki Birlik eylemine yönelik somut önerileri içeren belgedir (Avrupa Birliği Bakanlığı, 2012). 1992 yılında Avrupa Topluluğu'nu Tek Pazar'a taşıyan ve Roma Antlaşması'nın bazı maddelerini bu hedef doğrultusunda düzenleyen Tek Sened'in ilanı ve yürürlüğe girmesiyle Avrupa'da lobicilik için yeni dönem başlamıştır. Yetkileri artan bir Parlamento ve nitelikli çoğunlukla karar alabilme yetkine sahip Konsey, artık lobicilik için daha uygun duruma gelmiştir. Beyaz Kitap'ta yayınlanan iş kataloğu, genel makro-ekonomik kararların ötesinde, sektörel bazda bir dizi önlemi de gündeme getirmiştir. Ayrıca Tek Pazar'ın kurulması hizmet sektörünü de doğrudan etkilemiştir. Böylece, Avrupa Birliği'nde tüm sosyal ve ekonomik aktörler, sendikalar, meslek kuruluşları, siyasi partiler, üniversiteler gibi kurumlar Tek Sened'in etki alanına girmiştir. Avrupa Birliği'nin karar alma mekanizmalarındaki prosedür değişikliği, lobiciliği yeni boyutlara ulaştırmıştır (Esin, 1996, s.139).

2.1.3. Avrupa Birliği Kurumlarında Lobi Faaliyeti

Avrupa Birliği'nin demokratik siyasal yapısı, her kuruma karar alma sürecinde farklı yetkiler verdiğinden, Avrupa Birliği'nde yapılacak olan lobi faaliyetinin her kuruma özel nitelikte olması gerekir. Lobiciler bu organların hepsini ayrı ayrı ele almalıdır. AB karar alma sürecinin en etkin organları olan Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve AB Konseyi ile Topluluk hukukunun uygulanmasını sağlayan Avrupa Topluluğu Adalet Divanı, lobiciler için en önemli kurumlardır (Çerçi, 2006, s.34).

2.1.3.1. Avrupa Komisyonu'nda Lobicilik

Avrupa Komisyonu, yasama sürecini başlatan organ olması, idari fonksiyonuyla AB'nin çıkarlarını ve bütünleşmesini gözetmesi nedeniyle, lobicilerin hedef olarak seçtiği ilk kurumdur (Bouwen, 2002, s.379). Avrupa Komisyonu'na tek bir bütün halinde bakmak, lobicileri tuzağa düşürebilir. Dışarıdan bir bütün halinde

gözükse de kendi içindeki hiyerarşik yapılanma ile farklı yollardan lobi imkanı sağlamaktadır (Bouwen, 2009, s.179).

Avrupa Komisyonu ve lobiciler arasındaki ilişki, ikili çıkar ilişkisine dayanır. Komisyon'un yetki alanına giren tüm konular da gerekli yetkinliğe sahip olması beklenemez. Komisyon'un bilgi edinmede dış kaynaklara olan ihtiyacı lobiciler tarafından sağlanmaktadır. Lobiciler, Komisyon için uzmanlık ve bilgi eksikliğini gidermek dışında iki önemli fonksiyona daha sahiptir. Komisyon'a verdikleri destek ve politik kararlarda, meşruiyet sağlamaları, Komisyon'un üstlendiği riski azaltmaktadır. Alınacak karardan önce ilgili menfaat sahiplerinin de çıkarlarını bilen komisyon, kötü bir sonuçla karşılaşma riskini en aza indirmeye çalışmaktadır. Komisyon aynı zamanda lobicilerle iş birliğinde bulunarak diğer AB kurumları ile arasındaki rekabette, kendisine destek bulmuş olmaktadır (Çerçi, 2006, ss.36-37).

2.1.3.2. Avrupa Parlamentosu'nda Lobicilik

Avrupa Parlamentosu'nun yasama sürecindeki rolü ve gücü giderek artmaktadır. Uzun dönemler görüş bildirmekle sınırlı kalmış yetkiler, Tek Sened'ten sonra genişleyerek, lobilerin daha yoğun biçimde AP'ye yönelik çıkar temsilince bulunmalarına yol açmıştır (Arabacı, 2008, s.88). Komisyon'dan farklı olarak, Parlamento üyelerinin siyasi parti üyeleri olmasından dolayı, tekrar seçilebilmek için seçmenlerin çıkarlarını gözetmek durumundandır. Lobiciliğe daha açık olan Parlamento, lobicilerin ulusal bazda yürütmek istedikleri faaliyetler adına, diğer kurumlara göre daha uygun ortamı oluşturmaktadır (Çerçi, 2006, s.38).

Avrupa Parlamentosu'nda parlamenterler siyasi gruplara ayrılmışlardır. Brüksel'de her parti grubunun sekreteryası bulunmaktadır. Dolayısıyla lobiciler öncelikle sekreteryayı etkilemeye çalışmakta veya parlamenterlerin sık sık düzenlediği toplantılarda kendi görüşlerini duyurmaktadırlar. Örgütlenme düzeyi açısından, zayıf ve finansal kaynakları kısıtlı olan lobiler içinde, AP'nin yasama sürecindeki yetkilerinin artmasıyla, AP daha uygun bir konuma ulaşmıştır. AP üzerinde lobi faaliyetleri çok pahalı ve profesyonel bir çalışma gerektirdiğinden, yaşanan yetki artışıyla bu durumda da bir yumuşama olmuştur. Parlamento'nun çalışma sistemi sırasında, çok sayıda lobicinin erişim ve gözlem imkanı bulması da

çıkar temsili açısından ulumlu etki yapmakta ve çıkar temsilinin gelişimini etkilemektedir (Arabacı, 2008, s.88).

2.1.3.3. Avrupa Birliği Konseyi'nde Lobicilik

Avrupa Konseyi, son karar merci olarak, yapılan lobi faaliyetlerinin sonuçlarının alındığı ve bu faaliyetin hangi ölçüde başarılı olduğunun görüldüğü kurumdur. İki yüzün üzerinde çalışma grubu tarafından desteklenen Konsey'de bu geniş altyapıya rağmen, lobi imkanları oldukça kısıtlıdır. Bunun en büyük nedeni, altyapıyı oluşturan gruplar kendi ülkelerinin emirlerinde çalışmaktadır. Lobi faaliyeti için zorlu ve profesyonel bir çalışma gerektiren Avrupa Birliği, Maastricht Antlaşması ile lobicileri daha zor duruma sokturmuş. Birçok temel konu için kaldırılan oybirliği ilkesi, sadece bir konsey üyesinin üzerinde ret oyu için lobi faaliyeti gerekirken artık bu aşamadan sonra daha zorlu süreçler ortaya çıkmıştır (Çerçi, 2006, s.38). Lobilere karşı en kapalı kurum olan Konsey, yapısı itibari ile bakanlara erişebilmek ve çıkar temsilinde bulunmak gerektirir ancak bu da üye ülkelerin bakanları ile direk temas kurabilen, ulusal veya iş dünyasının önde gelen lobileriyle kısmen etkili olabilmektedir. Hiçbir Lobi firması da Konsey ortamında ısrarlı taleplerde bulunarak, itici konuma düşmek istemez. Aynı zamanda Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde Brüksel'de lobi faaliyetinde bulunma arzusundadır. Özellikle, komisyon kadrolarına yapılan atamaları ve AB yardımlarına ait kararlar hakkında Konsey'de doğrudan lobicilik yapmaktadırlar (Arabacı, 2008, s.88).

2.1.3.4. Avrupa Topluluğu Adalet Divanı'nda ve Diğer Kurumlarda Lobicilik

Topluluk hukukundan sorumlu Adalet Divanı, yapılan düzenlemeyle AB hukukunun sadece üye devletlere değil, bireylere de uygulanmasının zorunlu kılınmasının ardından, mahkemenin kapısı lobilere de aralanmıştır. Avrupa Adalet Divanı, özellikle çevre, kadın ve tüketici hakları gibi konularda faaliyet yürüten kamu grupları açısından önem taşımaktadır. Mahkeme'den çıkacak olan yorumlar, özellikle bu tür gruplar tarafından yakından takip edilir. Lobiler de kendi beklentileri doğrultusundaki, mahkeme kararlarının üye ülkeler ve ilgili taraflarca uygulanması konusunda diğer AB kurumları ve üye devletlerin hükümetleri üzerinde baskı oluşturmaya çalışmaktadır. Bunun da ötesinde, Avrupa Adalet Divanı'nın AB

kurumlarının işlemlerine açılan davaların gördüğü merci olması, lobilerin ilgisini çekmektedir. Mahkemelerin kurumsal yapısı, lobilerin çalışma stratejisine ve elde etmek istedikleri hızlı sonuçlara uygun değildir. Adalet Divanı'nda hükümlerin verilmesi çok uzun sürebilmekte, bu da lobicilerin Mahkeme'ye olan ilgisinin azalmasına neden olmaktadır (Arabacı, 2008, s.90).

Bölgesel çıkarların temsil edildiği kurum olan Bölgeler Komitesi, kurulduğundan bu yana çok etkili olamamış, kurum içinde bir bölünme yaşamıştır. AB'nin coğrafi açıdan Kuzey ve Güney üyeleri arasındaki farklı çıkarların temsili, kurumun işlevselliğine zarar vermiştir (Greenwood, 2003, s.124). Komite görev gereği bölgesel çıkarları temsil etse de profesyonel manada lobicilik için uygun olmamıştır. Avrupa Yatırım Bankası, belirli seviyedeki işletmelere, yatırımlarında garanti ve kredi sağlamasından ötürü lobilerin hedefleri arasındadır. Buna ek olarak da üye devletlerin alt yapı hizmetlerine sağladığı kaynaktan dolayı, üye devlet temsilcileri Avrupa Yatırım Bankası üzerine çıkar temsiliinde bulunmaktadır. Avrupa Sayıştay'ı da benzer şekilde lobilerin ve özellikle kamu çıkar gruplarının hedefleri arasındadır. Son olarak, Ekonomik ve Sosyal Komite ise birçok ortak politika alanında yasama süreçlerine katkı sağlayan bir organ olduğundan lobicilerin ilgisini çekmektedir (Arabacı, 2008, s.90).

2.1.4. Avrupa Birliği'nde Lobicilik Yolları

Lobiciliğin hızla geliştiği ve her alana yayıldığı Avrupa Birliği'nde, kendi çıkarlarını korumak isteyen birçok kurum ve kuruluş lobi faaliyeti yürütmektedir. Yapılmak istenen lobi faaliyeti, özellikle Brüksel'den geçmekte, buna istinaden de kamu veya özel iştirakler ya da baskı grupları, kaynaklarını bu yola harcamaktadırlar.

2.4.1.1. Brüksel'de Lobicilik

Doğrudan temsil edilme imkanı bulunan Brüksel'de, her baskı grubu değişik örgütlenmeler yoluyla Avrupa düzeyinde etkinliklerini sürdürürler. Bu örgütlenmeler üç kategori halinde, Avrupa Grupları, Direkt Lobiciler ve Profesyonel Lobiciler şeklindedir (Çerçi, 2006, s.41). Avrupa Birliği'nde çıkan birçok yaşanan Brüksel

merkezli olması nedeniyle de lobi yapmak isteyen birçok kuruluşunda Brüksel ve çevresinde konuşlanmasına neden olmuştur.

Avrupa Gruplarını oluşturan kuruluşlar, genellikle üye devletlerde faaliyet gösteren sanayi, ticaret ve sektör kuruluşlarının meslek gruplarının, çeşitli dernek ve birliklerin birleşmesiyle meydana gelen, farklı üyelik sistemlerine sahip şemsiye organizasyonlardır. Kendi çıkarlarını ilgilendiren konu, Avrupa yasama sürecinde gündeme geldiği zaman, o konu ile ilgili lobi faaliyetinde bulunurlar. Üye ülkelerdeki birliklerden meydana geldikleri için, Avrupa kurumları üzerinde de söz sahibi olma gücüne sahiptirler. Temel işlevleri, üyeleri arasında, bilgi akışı sağlamaları, ilgili oldukları konularda raporlar hazırlayarak Topluluk organlarına sunmaları ve bu yolla lobi yapmalarıdır. Avrupa gruplarının kendi içinde farklılaştığı nokta ise birçok sektörü temsil eden grup olduğu gibi, sadece tek meslek grubunu ya da sektörünü temsil eden gruplarda mevcuttur. Farklı sektörlerden üyeleri olan gruplardan en çok bilineni, UNICE (Sanayi ve İşverenler Konfederasyonlar Birliği) adlı büyük sanayi birliklerinden oluşan lobi grubudur. Meslek veya tek bir sektörün oluşturduğu gruplarda ise gıda üreticilerinin üye oldukları CIAA (Gıda Konfederasyonu ve Avrupa Birliği İçecek Sanayi), ilaç şirketlerinden oluşan EFPIA (Avrupa İlaç Endüstrileri Federasyonu ve Derneği), kimya şirketlerinin üye oldukları CEFIC (Avrupa Kimya Sanayi Konseyi) gibi sektörel gruplar veya mimarların üye oldukları ACE, gazetecilerin oluşturdukları AJE gibi meslek grupları şeklindedir (Çerçi, 2006, ss.42-43).

Direkt lobiciler, özel sektörü temsil eden ulusal birlikler ve büyük şirketlerin kendi ofislerini açarak lobi yapmasını kapsamaktadır. Brüksel’de ofisleri bulunan bu aktörlerin büyük bir kısmının Avrupa gruplarına da üye olduğu bilinmektedir. Direkt lobicilerin görevleri, Avrupa gruplarıyla birlikte çalışmak ve bu grupları da kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, AB yetkilileri ile temsil ettikleri kuruluş arasında doğrudan bir ilişkinin var olması ve güçlendirilmesi işlevine de sahiptirler (Çerçi, 2006, s.44).

Brüksel’de faaliyet gösteren iki tür profesyonel lobici vardır. İlki hukuk, halkla ilişkiler, medya gibi konularda uzmanlaşmış olan büyük danışmanlık şirketleri, ikincisi ise uzmanlaştığı konuda bireysel danışmanlık yapan profesyonel

lobicilerdir (Çerçi, 2006, s.45). İki profesyonel yapı da yıllar içerisinde Avrupa Birliği üzerinde uzmanlaşmış, çalıştıkları müşterilerine gerekli lobi stratejilerinin verilmesinden, kampanya yönetimine, toplulukta çıkacak olan yasaların takibi, lehte ve aleyhte olan grupların tasnifi gibi önemli konularda da müşterilere gerekli desteği sağlamaktadırlar.

2.1.4.2 Avrupa Birliği'nde Lobcilik Yapan Baskı Grupları Çeşitleri

Özel Sektör Temsilcileri, Meslek Grupları Temsilcileri, İşçi Temsilcileri, Sivil Toplum Örgütleri Temsilcileri ve son olarak Bölgesel Çıkar Grupları şeklinde 5 kategori halinde incelenecek olan baskı grupları, Avrupa Birliği'nde kendi çıkar ve istekleri doğrultusunda, potansiyel güçlerince lobi faaliyeti yürütmeye çalışırlar. Her grubun kendi içinde avantajı ve dezavantajı olmakla birlikte Avrupa Birliği'nin özgürlükçü ve demokratik yapısı her gruba eşit şans tanımaktadır.

Avrupa gruplarının içerisinde en etkili kesim olan Özel Sektör Temsilcileri, üye oldukları Avrupa Federasyonları ile Brüksel'deki lobilerin büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır. Doğrudan kendi temsilcilikleri olan büyük şirketler dışında Brüksel'de özel sektörün çıkarını temsil eden ve lobi yapan irili ufaklı çok sayıda da grup bulunmaktadır. Bunların bazıları kimya, gıda, otomotiv gibi belirli sektörleri temsil ederken, bazıları ise Avrupa dışındaki ülkelerin iş dünyasını temsil etmek üzere kurulmuş olan gruplardır. Bu gruplara örnek olarak, ERT (Avrupa Sanayici Platformu), UNICE (Avrupa Sanayici ve İşverenler Konfederasyonlar Birliği), EEG (Avrupa Yatırım Grubu) ve ABD özel sektör temsilcilerinin yer aldığı Amcham (Amerikan Ticaret Odası Avrupa Komitesi) gibi kurumları gösterilebilir (Çerçi, 2006, s.46).

AB'de lobi yapan diğer çıkar gruplarından daha zayıf olan Meslek Grupları Temsilcileri, sayıları bakımından kalabalık olmalarına rağmen, gösterdikleri etki yetersizdir. Bunun en büyük nedeni, her üye ülkede farklı kültürel temellere dayanan meslek grupları, AB düzeyinde güçlü bir şekilde bir araya gelememektedir. Meslek grup temsilcilerine örnek olarak, AB'de en büyük meslek gruplarından biri olan CEPLİS (Liberal Meslek Dalları Avrupa Konseyi), hem özel hem kamu sektöründe maaşla çalışan idari personeli temsilen EUROCADRES (Avrupa Profesyonel ve

İdareciler Konseyi) sanayi ve ticaret alanlarında maaşlı idari personelin kurduğu bağımsız derneklerden oluşan CEC (Avrupa İdareciler Konfederasyonu) gibi kurumlardır (Greenwood, 2003, s.127).

Uzun yıllar Avrupa Birliği'nde etkili lobi oluşturmamış olan İşçi Temsilcileri, yaşanan ekonomik krizler, özel sektör temsilcilerinin daha organize olması nedeniyle de geri planda kalmıştır. Son dönemlerde daha aktif olan işçi temsilcileri, kendi temsilcilikleri ve ulusal birlikler tarafından oluşturulmuş olan Avrupa gruplarında etkinliklerini sürdürmektedir. Avrupa'daki işçi birliklerinden oluşan en büyük iki Avrupa grubu ETUC (Avrupa İşçi Birlikleri Konfederasyonu) ve CESI (Bağımsız İşçi Birlikleri Konfederasyonu)'dur (Greenwood, 2003, s.127). Avrupa Birliği'ndeki işçi temsilcisi organizasyonu daha çok, insan ve işçi haklarına saygı, ayrımcılığın kaldırılması, fırsat eşitliği gibi sosyo politik konularla ilgilenmektedir (Çerçi, 2006, s.48).

Avrupa Birliği'nde Özel Sektör Temsilcileri ile birlikte en etkili lobiye sahip olan örgüt Sivil Toplum Temsilcileridir. Kar amacı gütmeyen ve kamu yararı ile ilgili konularda faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri genel olarak, çevre, sağlık, kadın hakları, tüketici hakları, özürli vatandaşlar gibi sosyal konularla ilgili faaliyet göstermekte ve bu konularla Avrupa Birliği gündemini belirlemektedir. Sivil toplum örgütleri, özellikle Komisyon tarafından Avrupa vatandaşlarının temsilcileri ve meşruiyet kaynağı olarak görülmektedir. Komisyon sicil toplumla işbirliği halinde olarak AB bütünleşme sürecine yönelik, demokrasi açığı konusunda eleştirileri önlemeyi amaçlamaktadır. Parlamento üyeleri de benzer bir şekilde üyeler ve seçmenler arasında sivil topluma köprü görevi yüklemişlerdir (Çerçi, 2006, s.48). Bu örgütlere örnek olarak, tüketici hakları konusunda AEC (Avrupa Tüketici Derneği), EUROCOOP (Avrupa Topluluğu Tüketici Kooperatifleri), Avrupa Tüketiciler Organizasyonu, çevre konusunda Greenpeace, FOEE (Avrupa Dünya Dostları), EEB (Avrupa Çevre Bürosu) ve diğer sosyal konularda faaliyet gösteren gönüllü organizasyonlar ise CEDAG (Gönüllü Organizasyon Avrupa Konseyi), CENPO (Kar Amacı Gütmeyen Organizasyonlar) Avrupa Kadın Lobisi verilebilir (Greenwood, 2003, s.128).

Son baskı türü olan Bölgesel Çıkar grupları Brüksel’de faaliyet gösterir ve bölgelerin, yerel yönetimlerin temsilcileri ile Avrupa gruplarını oluşturur. Amaçları Avrupa’da yerel yönetimlerin güçlenmesini sağlamak ve kendilerini ilgilendiren konularda bilgi toplamaktır (Çerçi, 2006, s.49). Bölgesel çıkar gruplarının Brüksel’deki üst düzey kuruluşları, AER (Avrupa Bölgeler Meclisi) ve CEMR (Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi)’dir. Bu birliklere ek olarak da Avrupa’daki büyük şehirlerin üye oldukları EUROCITIES (Avrupa Şehirleri), Avrupa Sanayi Bölgeleri Birliği, Avrupa Sınır Bölgeleri Derneği gibi kurumları örnek gösterebilir (Çerçi, 2006, s.49).

2.1.5. Avrupa Birliği’nde Lobiciliğin Hızla Yükselmesi ve Lobiciliğe Getirilen Düzenlemeler

Beyaz Kitap ve Tek Pazar gelişmelerinden sonra yeni bir boyuta giren lobicilik, iki binli yıllar itibariyle de Avrupa Birliği içerisinde çok büyük gelişme kaydetmiş, sayıları on binleri aşan lobicilerle devasa bir sektör haline gelmiştir. AB kurumlarının yetki alanlarının genişlemesi, Avrupa Birliği’nin siyasi ve ekonomik olarak dünyadaki başat güçlerden biri olması, bu gelişmelere paralel olarak lobicilikte doğru orantıda bir yükseliş izlemiştir.

Avrupa Birliği, kurumlarını beş temel prensip olan, topluluk yönetimi, içeride ve dışarıda meşru olma, verimlilik ve uyum anlayışları ile şekillendirmiş, bu anlayış çerçevesinde de topluluk kurumları ile sivil toplumu daha yakın ilişki içerisine çekmeyi amaçlamıştır (Vignon, 2003, s.63). Bu anlayış neticesinde de daha yakın hale gelen, daha fazla işbirliği içerisinde bulunan sivil toplum ve kurumlar, lobiciliğe de daha fazla meşruluk kazandırmıştır.

Küreselleşmeyle birlikte dünya üzerinde lobi faaliyetleri benzer amaçlar ve özellikler gösterse de, ülkelerin, toplulukların lobiciliğe karşı farklı siyasal, hukuksal düzenlemeler her ülke için ortak bir lobi çalışmasına engel olmaktadır. Uluslararası bir şirketin, ABD ve Avrupa Birliği için ortak bir lobi faaliyeti yürütmesi mümkün değildir. Her ülke ya da topluluk, kendi öz değerleri neticesinde lobiciliğe bir takım düzenlemeler getirmiştir. Lobiciliğin doğum yeri olan ABD’de 1800’lerin sonunda oluşan lobicilik tanımı, lobiciliğe dair düzenlemeler, Avrupa Birliği’nde 1980’lerde

başlamaktadır. Kuşkusuz bunun en büyük sebebi, Avrupa kıtası siyasal hayatının, ABD'den farklılık göstermesi ve bu farklılığın lobiciliğin gelişimini etkilemesidir.

Avrupa Parlamentosu'nda lobicilikle ilgili ilk düzenleme 1989 yılında, lobicilerin akredite edilmesi üzerine yapılmıştır. Parlamento'ya erişimleri gayet kolay olan lobiciler için bir takım düzenlemeler yapılarak, akreditasyon sistemi benimsenmiştir. Lobiciler kendi kişisel bilgilerinin yanında temsil ettikleri kurumların da bilgilerinin olduğu, tartışmalara yol açan yeni bir yapıya geçmişlerdir (Mihut, 2008, s.6). Ortaya konan bu düzenlemelerdeki en büyük eksik, lobici kavramının net bir zemine oturtulmamış olmasıdır. Lobicilikle ilgili yapılan tanımlama, üçüncü taraflar adına hareket eden ve Avrupa Parlamentosu'nda veya diğer Topluluk organları önünde bu üçüncü tarafın çıkarlarını savunan herkes, şeklindedir (Çerçi, 2006, s.57).

Komisyon, Parlamento'nun getirmiş olduğu bu düzenlemeye karşı çıkarak, akreditasyonun sivil toplumun önünde bir bariyer olduğu, tüm gruplara eşit muamele edilmesinin gerekliliği ve daha çok baskı grubunun temsilinin teşvik edilmesi gerekliliğinden bahsetmiştir. Komisyon, çıkar gruplarının, kendilerinin oluşturacağı bir düzenlemeyi desteklemekteydi (Mihut, 2008, s.7). Komisyon'un bu görüşü sonucunda 1994 yılında Brüksel'de bulunan birkaç lobi şirketi bir araya gelip lobicilerin uyması gereken kurallara ilişkin bir belge hazırlamışlardır. Belgenin içerdiği konular çok detaylı olmamakla birlikte, lobicilerin AB kurumlarını ziyaret ederken kendilerini, şirketlerini ve temsil ettikleri grupları belirtmesi, AB kurumlarını kendileriyle ilgili olarak yanlış bilgilendirmemesi, elde edilen bilgi ve belgeleri kar amacıyla kullanmamaları ve herhangi bir maddi çıkar teklifinde bulunulmayacağı gibi temel prensipler konulmuştur (Çerçi, 2006, s.58). Belgeler Parlamento tarafından onaylanmasına rağmen, siyasal hayatta geçerli olamamıştır. Gelişmeler çok detayı kapsamamasına rağmen bir ilk olması açısından önemlidir.

2002 yılından itibaren Avrupa Birliği'nde lobicilikle ilgili tartışılan temel husus ve getirilen düzenlemeler daha çok şeffaflık kavramı üzerinedir. ETİ (Avrupa Şeffaflık Girişimi) ve Avrupa Komisyonu 2006 yılında Yeşil Kitap'ta² lobicilik

² Avrupa Komisyonu tarafından belirlenmiş bir konuda çıkarılan tanışma ve tartışma sürecini başlatmak amacıyla yayımlanan dökümandır.

üzerine yaptığı tartışma da baskı gruplarının, sivil toplum örgütlerinin daha fazla şeffaflık ve kendi kendini düzenleme konularını içermektedir (Mihut, 2008, s.7). Avrupa Birliği'nde yaşanan bu tartışmaların nedeni, son dönemlerde sayıları hızla artan lobicilerin, kurumları ciddi şekilde abluka altına almasından kaynaklanmaktadır. Avrupa Birliği üyesi vatandaşların, kurumlara olan inancının zayıflaması, Avrupa Komisyonu'nun da bu konuyla ilgili sürekli şekilde tartışmaların yapılması, şeffaflık üzerine ciddi beklenti doğurmuştur (Šefčovič, 2014).

Avrupa Birliği, lobi faaliyetlerine ilişkin düzenlemeleri lobi yapan ve lobi yapılan olarak ikiye ayırmıştır. İki grup içinde son düzenlemeleri oluşturmuştur. Avrupa Birliği kurumları çalışanları ve üyeleri için, çıkar çatışmalarını önlemek, yetkileri ve yükümlülükleri belirlemek için Avrupa Parlamentosu 2012 yılında yeni tedbirleri kabul etmiştir. Kabul edilen tedbirler, yolsuzluk, dolandırıcılık, rüşvet, kurumların bilgilendirilmesiyle ilgili mevzuatları içermektedir (Zibold, 2013). Lobiciliğin ince bir çizgi olduğu ve lobilerin düzenlenmesine ilişkin birçok tartışmanın döndüğü Avrupa Birliği'nde sayıları her geçen gün artan lobiciler, artık tek bir yasanın ve uzun süreli geçerli olan kuralların bütünlüğünü bozmakta, yeni yasaların ve düzenlemelerin, sürekli hale gelmesini zorunlu kılmaktadır.

2.2. TÜRKİYE'NİN LOBİCİLİK FAALİYETLERİ

Türkiye'nin lobicilik faaliyetleri, Avrupa Birliği yolculuğu ile başlayan sivil toplumun oluşması ve STK'ların kendini değiştirme yoluna girmesine değinilecek olup, Türkiye'nin Birlik nezdinde ki lobi faaliyetleri ele alınacaktır. Türkiye'de lobiciliğin temel taşları baskı grupları özellikle de ekonomi temelli baskı gruplarına dikkat çekilecek, Türkiye'nin daha etkili lobi ve sivil toplumun Avrupa Birliği nezdinde ki lobi faaliyetlerindeki rolü de ele alınacaktır.

2.2.1. Türkiye Siyasal Sisteminin Genel Özellikleri ve Türk Lobi Tarihi

Bu bölümde Türkiye siyasal sisteminin genel özellikleri ve Türk lobi tarihinin incelenmesinin nedeni, ilerleyen bölümlerde değinilecek olan Türkiye'nin lobi faaliyetleri konusunu daha anlaşılır kılmaktır. Önceki bölümlerde bahsedilen her

ülkenin veya topluluğun kendine has siyasal yapısı ve iklimi olduğu, bu etkenin de sivil toplumu, baskı gruplarını ve bunların lobi faaliyetlerini etkilemesinden dolayı Türkiye'nin siyasal sistemi genel olarak incelenecek ve Türk lobi tarihi üzerinde durulacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti güçler ayrımının benimsendiği laik, sosyal demokrat bir hukuk devletidir. Halkın 2014 yılı itibariyle seçtiği cumhurbaşkanı en fazla iki defa ve beş yıllığına seçilmekte, genel seçimler ve yerel seçimler de dört yılda bir yapılmaktadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) halkın genel oyları ile seçilmiş 550 milletvekilinden oluşur. Otuz yaşını doldurmuş ve en az ilkokul mezunu her Türk vatandaşı milletvekili seçilebilir. Dört yılda bir yapılan genel seçimler, süre dolmadan yapılabilir ya da ertelenebilir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na göre, TBMM'nin yasa koymak değiştirmek, kaldırmak, Bakanlar Kurulu ve bakanları denetlemek, Bakanlar Kurulu'na kanun hükmünde karar çıkarma yetkisi vermek, uluslararası antlaşmaları onaylamak gibi lobicilerin de etkin olmak istediği pek çok yetkisi vardır. Ancak konumuz için en önemli olan husus, kanun koymak ve değiştirmektedir. Kanun önerme yetkisi T.C Anayasası'nda sadece Bakanlar Kurulu ve TBMM üyelerine aittir. Yasalar mecliste anayasaya uygunluğu açısından, yasama meclis komisyonları tarafından incelenir. Komisyon reddeder ya da onaylayıp meclise sunar. Mecliste kabul edilen yasanın tamamlanabilmesi için Cumhurbaşkanı tarafından onaylanması gerekir. Cumhurbaşkanı yasayı ya onaylar, ya da incelenmesi için meclise geri gönderir. Meclis yasayı yeniden inceleyip, ikinci kez de önceki şekliyle kabul ederse Cumhurbaşkanı bunu onaylamak zorundadır. Meclis geri gönderilen yasada değişiklik yaparsa Cumhurbaşkanı'nın değiştirilen yasayı yeniden Meclis'e iade etme hakkı doğar (Doğan, 2011, ss.88-89).

Demokrasinin olmazsa olmazı olan siyasi partiler, Türkiye demokrasi hayatının da merkez unsurudur. Ülke siyasi kültürü ve demokrasi geçmişiyle harmanlanan siyasi partiler, Avrupa ülkelerine nazaran uzun ve köklü geçmişlere sahip olmayıp, birkaç parti dışında kısa ömürlüdür. Bunun en büyük nedeni, sık sık yaşanan askeri darbelerle kesintiye uğrayan demokrasi ve bunun yanında Türkiye'deki siyasi yapı ve anlayışın ülkenin ve halkın günlük ihtiyaçlarından çok rejim meselesi etrafında dönmesinden kaynaklanmaktadır (Heper, 2011, s.114).

Demokrasi hayatında kesintiler yaşayan Türkiye’de sivil toplum ve baskı gruplarının da gelişimi, etkisi son dönemlerde oluşmuştur. 1950’ler sonrası karmaşık hale gelmeye başlayan toplum, toplumsal hareketlere yeni bir boyut getirmeye başlamıştır. Özellikle 68 kuşağından sonra, barış hareketi, kadın hareketi, tüketici hareketleri, çevre hareketi gibi toplumsal bilinci arttıran gelişmeler yaşanmış, sivil toplum ve baskı grupları Türkiye demokrasi hayatına yerleşmeye başlamıştır (Şenatalar, 2000, s.10). 80 sonrası oluşan kaotik anayasa ve sorunlu bürokratik yapı, sivil toplum ve devlet arasında uzaklaşma yaşatsa da günümüze değin uzanan süreçte, sivil toplum yaşadığı sıkıntılara rağmen Türkiye demokrasi hayatında önemli konuma ulaşmış, meşruluğunu sağlayacak duruma gelmiştir. Ancak sivil toplumun yaşadığı bu gelişme, Türkiye’nin iç dinamiklerinde yaşanan gelişmelere nazaran, sivil toplumun tüm dünyada gelişme göstermesiyle açıklamak daha doğru olacaktır.

Türkiye’de lobicilik, Avrupa ve Amerika’da olduğunun aksine son dönemlerde etkisinin farkına varılsa da kamuoyunun bilgisi Ermeni ve Rum lobileri ile kısıtlı kalmış bir yapıdadır. Devlet mekanizmasının da ülke olarak lobi faaliyeti yapmaktan çok Türkiye lehine yürütülen lobi faaliyetlerine odaklanmış olduğu görülmektedir. Ancak tarihsel süreç içerisinde günümüzdeki anlamını yakın şekilde lobiciliğe dair örneklerle rastlanmaktadır.

Türkiye’de lobicilik, Osmanlı döneminde II. Abdülhamit’in Avrupa kamuoyunu, Osmanlı lehine yönlendirmek amacıyla bazı girişimlerde bulunmasına kadar uzanmaktadır. Ancak günümüzdeki profesyonel anlamıyla lobiciliğe benzer bir çalışma, Cumhuriyetin ilanından sonra 1924 yılında Türk Teavün Cemiyeti “ Turkish Welfare Assocation” tarafından başlatılmıştır. 1860’lı yıllarda Osmanlı topraklarından Amerika’ya Rumlar, Ermeniler ve Türkler göç etmeye başladılar. Cemiyetin kurulmuş olduğu dönemde I. Dünya Savaşı’nın bitmiş ve savaş yüzünden kopuk olan Türk Amerikan ilişkilerinin yeniden yoğunlaşmaya başladığı döneme denk gelmektedir. Ancak özellikle Ermeni ve Rum lobileri bu yakınlaşmaya karşı olarak, Türkler aleyhine propaganda yapıp Amerikan kamuoyunu etkilemeye çalışmaktaydılar. Baskı altında kalan Türkler, bu ülkede iş bulmakta ve çevre kurmakta zorluk yaşamaktaydı. Böyle bir dönemde kendi aralarında sosyal yardımlaşmayı güçlendirmek, Ermeni, Rum lobilerine karşı göğüs germek ve

Anadolu’da yaşayan savaş mağdurlarına yardım etmek için New York’ta yaşayan çok az sayıdaki Türk, bir araya gelecek bir dernek fikri etrafında birleştiler. Amerika’da kurulan bu dernek ilk Türk lobisi olma özelliğini taşımaktadır. Türk Teavün Cemiyeti, Amerika ve Türkiye arasında 1923 yılında imzalanan, Dostluk ve Ticaret Anlaşması’nın iptali için, Rum ve Ermeni lobilerinin başlattıkları Lozan’a hayır kampanyasına karşı Türkiye tarihindeki ilk modern lobi çalışmasını yapmıştır. Cemiyet tepkilere karşı, bir broşür hazırlamış ve ABD Kongre üyelerine dağıtmıştır. Bu ilk lobi faaliyetlerinden sonra, lobicilik alanında çok büyük bir ivmelenme yaşanmamıştır. Bunun en büyük nedeni, 1869-1915 yılları arasında 319.545 Türk Amerika’ya göç etmiştir. Ancak göç eden Türkler’in %86’sı 1924’e kadar geri dönmüştür. Bugün Türkiye’nin yurtdışında diğer lobi yapan topluluklar arasında geri kalmasının nedenini tarihte yaşanan bu gelişmelere dayandırılabilir (Yılmaz, 2009).

2.2.2. Türkiye’nin Avrupa Birliği Yolculuğu

Turgut Özal: *“Avrupa Birliği uzun ince bir yoldur. Aynı zamanda bu yol meşakkatli bir yoldur. Bu yolda bizi caydırmak isteyenlerdir, hatta küçültücü şeyler yapacaklar ama yılmamalıyız.”* Özal’ın bu demeci, Türkiye’nin Avrupa Birliği karşısındaki konumunu ve AB nezdinde ki siyasal mücadelesini ortaya koyan bir söz olmuştur (TBMM, 2010). Roma Antlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu’nu kuran Avrupalı devletler, hızlı ekonomik büyüme ve güçlü bir siyasi yapı oluşturmuşlardır. Avrupa ile geçmiş dönemlerden beri ilişkisi olan, yönünü her zaman Batı’ya çevirmiş, tercihlerini ağırlıklı olarak batılı örgütlere girmek için kullanan genç Türkiye’de 31 Temmuz 1959’da topluluğa ortak üye olabilmek için başvurusunu yapmıştır (Uysal, 2001, ss.140-141).

Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkiler, Avrupa Topluluğu (AT) ile 12 Eylül 1963 tarihinde imzalanan ve 1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe giren Ankara Antlaşması’nın temel oluşturduğu ortaklık rejimi çerçevesinde, eskiye göre daha resmi bir şekilde geliştirmeye başlamıştır. Türkiye ile AB ilişkileri Ankara Antlaşması’nın öngördüğü hazırlık, geçiş ve son aşamalarından oluşmuştur. Hazırlık aşaması 1963-1970 arasında daha çok AB ile ilgili müktesebata uyum konusunda hazırlık çalışmaları ile geçmiştir. Geçiş dönemi, 23 Kasım 1970’te imzalanan ve 1 Ocak 1973’te yürürlüğe giren, Katma Protokol’ü kapsamaktadır. Bu protokol,

gümrük birliğinin zamanla oluşturulması, işçilerin karşılıklı olarak serbest dolaşımı, Türkiye ile Topluluk arasında mevzuat ve politikaların yaklaştırılması gibi konuları içermektedir. 60'li yıllarda başlayan işçi göçleri ile Türkiye Avrupa ile biraz daha yakınlaşmaya başlasa da 80'li yıllara kadar ilişkiler çok parlak geçmemiştir. 1985'ten itibaren Doğu ile Batı bloğu arasında yumuşama, Türkiye'de ekonomik refahın en üste çıkarılmasının yolunun AB'ye tam üyelikten geçtiğine olan inancın artması, 14 Nisan 1987 tarihinde Türkiye'nin AB'ye tam üyelik başvurusu yapmasına yol açmıştır. Ancak 1989 yılında Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan bir raporda, esas itibariyle Türkiye'nin üyeliğe uygun olduğu fakat o dönem için Türkiye'nin üyeliği konusunda verilecek kararın ertelenmesine uygun olacağı sonucuna varılmıştır. 90'lardan itibaren yeniden canlanan ilişkiler, 1 Ocak 1996'da gümrük birliği Türkiye ile AT arasında tam olarak işlemeye başlamıştır. 10-11 Aralık 1999'da Helsinki'de yapılan AB Devlet ve Hükümetler Başkanlığı zirvesinde Türkiye oybirliği ile AB'ye aday ülke olarak kabul ve ilan edilerek, diğer aday ülkelerle eşit konumda olacağı, açık ve kesin bir dille belirtilmiştir (Özer, 2009, ss.92-93).

3 Ekim 2005 tarihinden itibaren tam üyelik müzakerelerinin başlamasıyla Türkiye ve Avrupa Birliği ilişkileri yeni bir boyut kazanmıştır. Özellikle 2005 yılından itibaren, halkın ve sivil toplumun, AB üzerine ilgisi gittikçe artar hala gelmiştir. Ancak AB üyelik sürecinde Türkiye'nin bir türlü istikrarı sağlayamaması, halkın AB'nin Türkiye'yi oyaladığını düşünmesi, AB'ye üyeliğe karşı çıkanların artması, iç siyasi dinamiklerin AB yolundan uzaklaşması, Avrupa Birliği'nin yaşadığı ekonomik ve siyasal krizler gibi birçok sebebin dahil olduğu bir süreçle, Avrupa Birliği Türkiye'nin gündeminden gittikçe düşmeye başlamıştır. Şüphesiz bu konuda Türk hükümetlerinin sivil toplumu ve gelecek bölümde işlenecek olan yetersiz lobi çalışmaları ile de süreç daha çok devlet kademesinin yürüttüğü, sivil unsurların çok dahil olmadığı bir çalışma haline gelmiştir. Ancak unutulmamalıdır ki Türkiye Avrupa Birliği için açtığı AB Bakanlığı gibi kurumla süreci sürekli olarak canlı tutmaya çalışmasına rağmen Avrupa Birliği'nin de Türkiye'ye olan bakış açısının son dönemlerde yükselen aşırı milliyetçi söylemlerle, süreç gündemden gittikçe düşmüştür.

2.2.3. Türkiye'nin Avrupa Birliği Nezdinde ki Lobi Faaliyetleri

Avrupa Birliği, Topluluktan günümüze doğru ilerleyişini sürdürürken, lobıcılık piyasası da aynı doğrultuda gelişmiştir. AB'nin kuruluşunu takip eden beş yıl içerisinde temsil kuruluşlarının sayısı 300 seviyesindeyken, 1970'lerin sonlarına doğru bu rakam 400'lere çıkmıştır. 1990'ların başında ise bu sayı 1200'lü rakamları geçmiştir. Bugün ise devasa bir sektör haline gelen lobi piyasasında, temsil kurumu 3000'i, bu kurumlarda çalışanların sayısı da 20.000-30.000 arasındadır. Bu sayılar, yaklaşık olarak Avrupa Komisyonu'nda çalışanların sayısına eşittir. 2005 yılı rakamlarına göre de sektörün yıllık karı 1 milyar Euro'ya ulaşmıştır. Devasa lobıcılık sektörü, AB tarafından, kuruluşundan itibaren hoş karşılanan, teşvik edilen bir faaliyet alanı haline gelmiş, AB bütünleşmesinin bir parçası olmuştur (Yılmaz, 2009).

Türkiye'nin lobıciliğe olan uzaklığını lobinin Türkiye'de tam anlamını bulmuş bir kavram olmamasıyla irdenelebilir. AB ve ABD'de pozitif bir anlama sahip olan ve aktif şekilde uygulanan lobıcılık Türkiye'de genellikle akla, örgütler, kapalı kapılar ardında yapılan pazarlıklar ya da Türkiye aleyhine yurtdışındaki siyasi örgütlenmeler geliyor (Karatekin, 2014). Türkiye'nin lobıcilikten uzak kaldığı her dönem, tabi ki Türkiye'nin aleyhine işlemektedir. Sadece Avrupa Birliği'ne girmek amaçlı değil, siyasi güç göstergesi, ticari faaliyetler, Avrupa'da yaşayan Türkler gibi kısacası her alanda söz sahibi olabilmek adına Türkiye lobi faaliyetlerine ciddi şekilde ihtiyaç duymaktadır.

Türkiye'nin Avrupa Birliği nezdinde ki lobi faaliyetleri daha çok birliğe katılma amacını taşımaktadır. Ancak dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise Türkiye'nin muhtemel üyeliğinin AB açısından sağlayacağı faydaların Avrupa kamuoyuna anlatılmasında yetersiz kalınmasıdır. AB kamuoyuna Türkiye'nin Birliğe, üyeliğiyle kendilerine yarar sağlayacağına inandırması mutlak suretle gereklidir ve bunun içinde çok profesyonel lobi çalışmaları yapılmalıdır. Sadece Avrupa Birliği'nde karar verenler üzerinde değil, kamuoyunda var olan Türkiye imajının iyileştirilmesine yönelik koordineli, sürekli ve çok yönlü tanıtımlar da gereklidir. Türkiye bugüne kadar AB üyelik süreci için sürekli olmasa da organize çalışmalar da bulunmuştur. AB'ye üyelik hedefi, Brüksel'deki AB bürokratları ve

üye ülkelerdeki siyasi elitlerin desteğiyle gerçekleştirilmeye çalışılmıştır (Dartan, 2012, s.147). Bu durumu Prof. Dr. Bener Karakartal “ *Yıllardır Avrupa’nın genişlemesine hep Fransa ve Almanya karar verdi. Türkiye ise bu gerçeği nedense hiç kabullenmedi. Türkiye kararın hep Brüksel’de olduğunu sandı. Büyük paralar sarf ederek mükellef bir şekilde Ankara’da İstanbul’da krallar gibi ağırladı. Ama bu arada Avrupa Birliği altı üyeden dokuz üyeye, sonra on ikiye, son on beşe, sonra yirmi yediye geçti. Türkiye hep kapının dışında kaldı*” şeklinde yorumlamıştır. Bu durum AB’nin de Türkiye’nin üyelik perspektifiyle ilgili tutarlı bir politika izlemesini engellemiştir. Avrupa Birliği’nin başat üyelerindeki iktidar değişikliği, Türkiye’ye yönelik politikaların da değişmesine neden olmaktadır (Yılmaz, 2009).

Türkiye’nin lobi faaliyetlerinde yetersiz kalması, müzakere süreçlerinin uzaması, Türkiye’nin henüz üyelik koşullarını yerine getirecek kadar ehil bir ülke olmadığı algısının yayılmasına neden olmaktadır. Bu duruma ek olarak da Türkiye’nin Avrupa Birliği karşıtlarının daha fazla güçlenip kamuoyunu yönlendirmesini tetiklemektedir. Yaşanılan bu gelişmeler sonucunda da Türkiye’ye imtiyazlı ortaklık adı altında, net bir şekilde ifade edilmeyen ucu açık süreçler dayatılmaktadır (Dartan, 2012, s.146). Sürecin bu şekilde işlemesi de Türkiye’ye sadece Avrupa Birliğine üye olmak amacıyla lobicilik yapmasına ek olarak imaj çalışmasını da mecbur kılmaktadır. Bu da ek maliyetler ve daha uzun süre mücadele anlamına gelmektedir.

2.2.4. Türkiye’de Lobicilik

Türkiye’nin Avrupa Birliği’nde lobi faaliyetlerinin yanında, Türkiye’de gelişen lobicilikten de bahsedilmesi gerekir. Yaşanılan demokrasi kesintileriyle, Avrupa ve ABD’den farklı siyasal iklime sahip olan Türkiye’de lobiciliğinde geçmiş çok uzun değildir. Lobicilik, günümüz siyasal literatürüne ait bir kavram olmuştur.

Türkiye’de yapılan lobicilik ve siyasal iletişim kavramları çok yeni ve bu alanda yapılan çalışmalar daha çok şirketler ve çıkar ilişkilerine dayanmaktadır (Doğan, 2011, s.92). Türkiye’nin siyasal yapısı ve kaotik bürokratik yapıda, lobiciliğinde gelişmesi kısıtlı imkanlar ile sürmektedir. Daha çok halkla ilişkiler

faaliyeti olarak bakılan lobicilik, eski siyasetçiler, emekli bürokratlar ve farklı meslek gruplarından insanlarla dar bir çerçeveden genişlemeye doğru ilerlemektedir.

Türkiye’de lobiciliğin önce gelen kişilerinin sektörle ilgili görüşleri de az olsa konuyu özetlemektedir. GTC Stratejik İletişim ve Danışmanlık şirketinin genel müdürü ve eski büyükelçi Kaya Toperi, *“Şirketlerin devlet yetkilileri ile bir araya gelmesi için çalışıyoruz. Ufak yemekler ya da kokteyllerde bu iki kesimin tanışmasını sağlıyoruz. Bunun dışında şirketlerin devletle ilgili her türlü problemine çözüm bulmaya çalışıyoruz.”* Necla Zarakol, *“Türkiye’de sadece lobiciliğe giriş var ama devamı yok, çünkü yasalarla belirlendiği için lobici müşterisine ABD’de olduğu gibi yardım edemiyor. Sistem böyle işlediği için de işin içine bu kez rüşvet giriyor.”* Vecdi Sevi ise *“Asıl işimiz yabancılara uzun vadeli siyaset ile ilgili raporlar hazırlamak ve planlar sunmaktır. Asıl çalıştığımız kişiler dış kaynaklı yabancı sermaye ortaklı Türk ve yabancı şirketlerdir. Hizmet verdiğimiz şirketler eğer herhangi bir kanundan etkileniyorsa – mesela vergi mevzuatı – bizde çıkarılmak istenen kanunu etkilemek ve istediklerimiz doğrultusunda çıkmasını sağlamak için en alt kademelerden çalışmaya başlarız. Devreye gireriz, kanun yapıcı ve hazırlayıcılarla sürekli temas halinde oluruz.”* (Doğan, 2011, ss.95-96).

Türkiye’de siyasi sistemin merkezi yapıya sahip olması, lobiciliğin işlevselliğini etkileyen başat unsurlardan biridir. Türkiye’de yasa oylamaların da parti oylarının blok oy şeklinde verilmesi, parti başkanı ya da ona çok yakın kişiler dışında lobi yapılacak kimseyi bırakmamaktır (Karatekin, 2014). Bu çerçevede gelişen lobicilik teknikleri de Türkiye’ye has özellikler kazanmıştır. Kısa aralıklı bireysel ziyaretler, sektörü temsil eden ve üyesi bulundukları dernek, vakıf gibi kuruluşlarla işbirliği ile hareket edilmesi. Eski dostlukların veya hemşerilik bağlarının kullanılması, bürokrat ya da kanun yapıcılara yakın isimlerle iletişim kurulması, siyasi parti başkanları ile ikili veya çoklu görüşmeler yapılması, açık hava toplantıları, sessiz yürüyüşler, basın toplantıları düzenlenmesi gibi çeşitli faaliyetlerle sürdürülmektedir (Doğan, 2011, s.97).

Türkiye’de özellikle, otomotiv sektörü, ilaç sektörü, enerji sektörü ve etkisi çıkan yasaklarla azalmakla birlikte tütün sanayi en çok lobi yapan sektörlerdir. Otomotiv sektöründe lobicilik diğer sektörlerle göre daha rahat yapılmaktadır.

Sektörün istihdamı desteklemesi, ihracata katkı yapması, üretici firmaların elini güçlendirmekte, bu alanda yatırım yapan firmaların direkt karar verenlerle görüşebilmekte ve fazla ciddiye alınmaktadırlar. İlaç sektörü de diğer sektörlerden farklı değildir. Sağlıkla ilgili çıkan birçok yasanın ardında ilaç firmaları bulunmaktadır (Doğan, 2011, ss.97-98). Son dönemlerde enerjide özelleştirmenin artması, büyük enerji firmaları ile devlet arasındaki ilişkiyi de üst seviyeye getirmiştir.

Küresel firmaların Türkiye pazarına girmesiyle ve yerel kuruluşların, baskı gruplarının lobiciliğin etkisinin farkı varıp, lobicilikte hareketlilik yaratması bu alanda da düzenlemeler gerektirmektedir. Lobicilik ile ilgili bir yasanın bulunmadığı Türkiye’de ülke demokrasisinin geleceği için kapsamlı bir lobi tasarısı çok önemlidir. Lobicilik kanunu sadece Türk şirketleri ve sivil toplumu kapsamamalı, aynı zamanda yabancı ülkelerin Türkiye içerisinde yaptığı lobi çalışmalarını da denetleyecek nitelikte olmalıdır (Doğan, 2011, s.100).

2.2.4.1. Türkiye’deki Baskı Gruplarının, Türkiye ve Avrupa Birliği’ndeki Lobi Faaliyetleri

Türkiye’de daha çok ekonomi temelli baskı grupları ağırlıklı olmakla birlikte, medya, sendikalar, yerel yönetimler ciddi baskı grubu unsurlarıdır. Bu grupların Avrupa Birliği düzeyindeki lobi faaliyetleri ise çok kısıtlı ve etkili seviyede değildir. Sadece ekonomi temelli birkaç kuruluş profesyonel şekilde Türkiye’nin lobi gücünü yurtdışında devletle birlikte temsil etmektedir. Lobicilikte en büyük etkenin maddi güç olmasından dolayı, diğer grupların çalışmaları olsa bile hayata geçirmek için gerekli imkanlara sahip olmadıklarından, etkileri yurt içi ve yurt dışında son derece düşük kalmaktadır.

2.2.4.2. Ekonomi Temelli Baskı Grupları

Baskı grupları ile siyasal iktidarlar arasında, karşılıklı menfaate dayanan bir tür görünmez bağ vardır. (Doğan, 2011, s.103). Ancak özellikle Türkiye’de ekonomi temelli baskı gruplarının diğer gruplara nazaran seslerinin daha çok çıktığını, etkilerinin daha büyük olduğunu görülmektedir. Aynı zamanda kurumsallık ve

profesyonellik bakımından da diğer gruplardan ayrılırlar. Türkiye’de başlıca ekonomi temelli baskı grupları, TÜSİAD, TOBB, MÜSİAD ve çeşitli sanayi ve ticaret odası kuruluşlarıdır. Ancak burada lobiciliği profesyonel anlamda benimsemiş başlıca kuruluş TÜSİAD’dır.

1971 yılında kurulan TÜSİAD, iş dünyasına çözüm, ekonomik olarak dışa açılma ve AB’ye tam üyelik süreci gibi başlıca konuları vizyon edinerek, Türkiye kamuoyuna yön verecek güce ulaşmıştır (TÜSİAD, 2014). TÜSİAD’ın hükümetlerle olan ilişkileri, kurumun başkanı ya da kurul üyeleri aracılığıyla yapılır. TÜSİAD’ın görüştüğü kişiler genellikle başbakan ya da bakanlardır. Her hükümet ve parti TÜSİAD’ı her zaman ciddiye alır konumda olmuştur (Doğan, 2011, s.104).

Türkiye’nin en büyük şirketlerinin üyesi olduğu TÜSİAD büyük maddi gücüyle, Türkiye’de lobi faaliyetine nazaran, temel vizyonundan biri olan, AB’ye tam üyelik süreci nezdinde Avrupa Birliği’nde çok sayıda lobi faaliyeti yürütmektedir. TÜSİAD, ABD ve Avrupa’da önemli temsilcilikler açarak, yurtdışında da temaslarını sürekli hale getirmiştir. TÜSİAD’ın özellikle AB-Brüksel temsilciliği, Avrupa nezdinde ki özel sektör çalışmaları ve TÜSİAD’ın Avrupa Birliği yolundaki çalışmalarının merkezi konumundadır.

TÜSİAD AB-Brüksel temsilciliği, Türk özel sektörü ile AB kurumları, Avrupa hükümetleri, iş dünyası ve uluslararası kamuoyu arasındaki ilişkilerde analiz ve iletişim görevi yürütmektedir. Temsilcilik aynı zamanda düzenli bir şekilde AB üye ülke başkanları, AB parlamenterleri, AB Komisyonu yetkilileri, büyükelçilikler ve uluslararası kuruluşların yetkilileriyle görüşmeler yapmaktadır (TÜSİAD, 2014). TÜSİAD bu çalışmalara ek olarak, faaliyetlerini daha etkili düzeye çekmek için, Türkiye’deki yöneticileriyle Avrupa’ya gitmektedir. Özellikle Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne tam üyeliği için bu çıkarmalar sıklıkla yapılmaktadır. Örneğin, 2003 yılında İngiltere’ye Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üyeliği için, heyetle ziyarette bulunulmuştur (TÜSİAD, 2003). Temsilcilikler ve heyet ziyaretlerinin yanında 2006 yılından itibaren haftalık olarak “Brüksel’de Bir Hafta” dergisi yayımlanmakta ve Avrupa Birliği ile ilişkilerin Türkiye cephesinin her zaman sıcak kalmasını amaçlanmaktadır (TÜSİAD, 2014). TÜSİAD Berlin Bürosu ise Türkiye’nin AB ile müzakere sürecinde, Alman kamuoyu tarafından daha fazla ve doğru tanınmasını

sağlamak ve Türk-Alman ekonomik, siyasal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesine katkıda bulunmak amacıyla çalışmalar yapmaktadır. TÜSİAD bu ilişkileri güçlendirmek adına Almanya'daki muadili olan BAI (Federation German Industries / Alman Sanayi Federasyonu) hem de Alman resmi kurumları ile sürekli görüşmeler halindedir (TÜSİAD, 2014).

Müstakil Sanayici ve İş adamları Derneği (MÜSİAD), 5 Mayıs 1990 tarihinde İstanbul'da kurulmuştur. Yurtdışında 4 aktif temsilci ile birlikte 56 ülkede faaliyet yürütmektedir. Özellikle Avrupa'da 14 ülkede, 33 temsilcisi bulunmaktadır (MÜSİAD, 2014). İki binli yıllar itibariyle ivmelenme kazanan MÜSİAD, özellikle Anadolu sermayesinden büyük destek toplamaktadır.

Brüksel'de de temsilciliği bulunan MÜSİAD'ın özellikle Avrupa Birliği ile ticareti geliştirmek adına çalışmaları bulunmaktadır. Örneğin 2014 yılında Münih'te "AB sürecinde Avrupa'daki Türk İş Adamlarının Konumu" adlı panel düzenlenmiştir. Yine bu panelde MÜSİAD Genel Başkanı Nail Opak Avrupa Birliği'ne dair kurum görüşünü şu şekilde açıklamıştır: *"AB ile olan ilişkilerimiz Türkiye'nin en temel dış politika konularından biridir. Bu çerçevede de, Avrupa Birliği'ne üyelik hedefi hükümetlerin stratejik bir hedefi olmuştur... Biz AB'yi ekonomik kalkınmada tek başına bir alternatif olarak görmüyoruz. Türkiye sadece refah düzeyini arttırmak için AB'ye girmemelidir..."* (MÜSİAD, 2014). MÜSİAD Türk vatandaşlarının AB'ye vizesiz girebilmesi için de çalışmalar yürütmektedir. Konu hakkında "Bizim AB'ye ihtiyacımız olduğu kadar, AB'nin de bize ihtiyacı vardır" olan kurum görüşü, Türk toplumunda ayrımcılığa uğruyoruz algısına ve C tipi Schengen vizesi başvuru için 140 milyon Euro harcanmasına dikkat çekmektedir (MÜSİAD, 2014). MÜSİAD'ın Londra temsilciliği ise önemli bir başarıda imzaları bulunup, Türkiye'nin 1963 yılında imzaladığı Ankara Antlaşması'nda sahip olduğu - İngiltere'de iş kurma ve oturma- haklarını ortaya çıkaran bir süreç yürütmüştür (Ekinci, 2008). Avrupa Birliği nezdinde daha çok ekonomi temelli lobi çalışmaları yürüten MÜSİAD, son dönemlerde bu çalışmalarını yoğunlaştırmış, özellikle Anadolu sermayesinin Avrupa'ya açılması için mücadeleye girişmiştir.

Türk iş dünyasının çatı kuruluşu olan TOBB, 1950 yılında kurulmuştur. TOBB özel sektörün Türkiye'de mesleki üst kuruluşu ve yasal temsilcisidir (TOBB

2014). TOBB Brüksel’deki çalışmalarına 1998 yılında başlamış, gelişen Türkiye – AB ilişkileri ve müzakere sürecine de bağlı olarak 2006 yılından itibaren temsiliyetini TOBB Brüksel Daimi Temsilciliği statüsüne yükseltmiştir (TOBB, 2014). Türkiye’nin Avrupa Birliği yolculuğuna paralel olarak TOBB’da aynı şekilde çalışmalar yürütmüştür.

TOBB, özellikle iki binli yılların başlarında, Avrupa Birliği’ne tam üyelik süreci için lobi çalışmalarına başlamıştır (Ntvmsnbc, 2002). 2015 yılı için, inkar yasası adına Fransa’da lobi firması ile çalışan TOBB, bu çalışmayı enstitü kurarak daha yüksek düzeye çıkarmayı da hedeflemektedir. Özellikle Türkiye’nin uzun yıllardır uğraştığı Ermeni sorunu için, geç de olsa dikkat çekecek bir ataktır (Agos, 2012). TOBB, 2015 Expo’yu Türkiye’ye kazandırmak için de lobi çalışmasında bulunmuş, 137 ülke nezdinde girişimlerini arttırmıştır (Zaman, 2007). TOBB Türkiye için çok önemli olan ve kendi tarihindeki en önemli lobi faaliyetlerinden biri olan TTIP (Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı) için de çalışmalara başlamıştır. Dünya ticaretinin yüzde 60’ını kapsayacak olan bu anlaşma, ABD ve AB arasında 2014 Haziran ayı itibariyle devam etmektedir. İhracatın yarıya yakını AB’ye gerçekleştiren Türk iş dünyası, TTIP fırsatını kaçırmamak için ABD ve AB nezdinde yoğun çalışmalara girişmiştir. TOBB’da lobi faaliyetine öncülük etmektedir (Duran, 2014). Yukarıda verilen örnekler çerçevesinde, lobi faaliyetlerini sürdüren TOBB, ticari kuruluşların çatı örgütü olması ve büyük bir maddi güce sahip olması nedeniyle, birçok alanda kendini gösterebilmekte, lobi çalışmaları için kaynak ayırabilmektedir.

Türk İşadamları ve Sanayiciler Konfederasyonu (TUSKON), 2005 yılında kurulmuştur (TUSKON, 2014). Brüksel’de de temsilciliği bulunan TUSKON’un, lobi faaliyetleri de ticaret ağırlıklı olmakla birlikte, Türk iş dünyasının temsili ve AB nezdindeki karar alma süreçlerini etkilemek adına bir çaba içermektedir (TUSKON, 2014). Özellikle Afrika Kıtası’nda ciddi yapılanmaya sahip TUSKON, bu bölgelere ticari açılma ve birleşme adına da faaliyetler yürütmektedir. Örneğin Afrikalı kadın girişimcilerle, Türk iş dünyasının bir araya getirilmesi gibi çeşitli ticareti faaliyetlerde boy göstermektedir (TUSKON, 2014) Özellikle potansiyeli olup, fazla ticari hacmi olmayan ülkelere açılma hedefini taşır. İstanbul Ticaret Odası (İTO) ve

İstanbul Sanayi Odası da (İSO) hem pazar arayışları, hem de AB uyum süreçleri nezdinde lobi faaliyetleri yürütmektedirler. Büyük kongre ve fuarların Türkiye’ye kazandırılması, yurtdışındaki ticaret odaları ile yakın ilişkiler gibi benzeri çerçevede lobi çalışmaları yapılmaktadır. Örneğin İTO 2018 Mobil Dünya Kongresi’ni İstanbul’a kazandırmak adına lobi faaliyeti yapmaktadır (İTO, 2013). İSO, TTIP’in (Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı) kazandırılması için gerekli seminerler düzenleyip, farkındalık yaratmak adına çalışmalar düzenlemektedir (Baykal, 2013). Benzeri şekilde, diğer illerin ticaret odaları, özellikle büyük fuarların, kongrelerin kendi illerinde yapılması, kendi ihraç ürünlerinin yurtdışında tanıtımı için faaliyetler yürütmektedir.

Ekonomi temelli baskı grupları, Türk lobiciliğinin merkezini oluşturmaktadır. Özellikle TÜSİAD, kurulduğu ilk günden itibaren, Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne tam üyelik sürecinde, diğer kuruluşlara nazaran daha etkili ve Avrupa Birliği yolunda, olumlu sonuçlar doğuracak olan neticeler için çalışmıştır. Diğer baskı grupları, daha çok ekonomi temelli çalışmalar çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Uzak tarihte, ticaret yolları için yapılan savaşlar, günümüzde ticareti kendi bölgelerine kaydırmak için lobi savaşına girişen kuruluşların savaşlarına, mücadelelerine dönüşmüştür. Türkiye’deki ekonomi temelli baskı grupları da bu doğrultudan uzak kalmamış, gerek Türk iş dünyasının dünyaya açılması, gerek Türk ticaretinin hacminin artırılması adına çalışmalar yapmaktadır. Ancak bu çalışmaları, yukarıda bahsedilen, maddi ve kurumsal gücü olan kuruluşlar, devletin de desteğini alarak, faaliyetlerine devam etmektedir.

2.2.4.3. Diğer Baskı Grupları

Ekonomi temelli baskı gruplarının dışında, lobiciliğe önem veren, lobiciliğinin önemini daha iyi kavrayan, sendikalar, yerel yönetimler, medya bu başlık altında incelenecektir.

Sendikalar Türkiye’de, Avrupa Birliği’nde olduğu gibi güçlü yapıya ve karar verenleri etkileme kuvvetine sahip değildirler. Önlerindeki bürokratik duvara nazaran, Türkiye’deki sendikalaşmaya olan bakış açısının olumsuz olması, en büyük engelleridir. Türkiye’deki sendikalaşma oranı ve toplu pazarlık kapsamı oranı

OECD'deki en düşük oranlardan biridir (AB Türkiye Karma İstişare Komitesi, 2013). Bu gibi durumlar, sendikal hakların yüksek düzeyde yaşandığı Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki uyum farkını gittikçe açmaktadır. Bu durumdaki sendikal hareketlerden, gerek yurt içi gerekse yurt dışı lobi faaliyetleri yapılması imkansız hale gelmektedir. Ancak Türkiye'de işçi-memur sendikalarına nazaran, işveren sendikaları daha çok kurumsal yapıya ve maddi güce sahiptir. Ekonomik baskı grupları ile de iş birliğine girerek, Avrupa Birliği nezdinde lobi faaliyeti için destek olabilmektedir. Örneğin, Şubat 2005'te Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK), Türkiye'nin AB üyeliğine yönelik lobi faaliyetleri için TİSK Dışişleri Komisyonu, Brüksel'i ziyaret etmiş gerekli temaslarda bulunmuştur (TİSK, 2005). AB kurumlarını temsilen, 1973'te kurulan Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC), işçilerin vizesiz dolaşımından, daha güçlü sendikaların oluşmasına kadar birçok alanda, konuların iyileştirmesiyle ilgili çalışmalarına rağmen, ETUC'a bağlı Türkiye'deki sendikalar ise gerek önlerindeki bürokratik sorunlar gerekse maddi sorunlardan dolayı kendi sendikal yapılarını Avrupa Birliği seviyesine taşıyamamaktadırlar (ETUC, 2010). Türkiye'deki sendikalar daha çok siyasi partilerle işbirliği içerisine girip, parlamentoya destekledikleri vekilleri sokmaya çalışmaktadırlar (Silahtaroglu, 2004, s.141).

Türkiye'de yerel yönetimler, özellikle 99 Helsinki'den sonra özellikle AB'den hibe alabilmek adına lobi faaliyetleri yapmaktadır. Hazırlanan projelere destek ve bölgesel tanıtımlar için yerel yönetimler AB ile daha ileri düzey ilişkilere başlamış, aldıkları hibelerle de projelerini yürütmeye başlamışlardır. Özellikle büyük şehir belediyeleri, çok büyük fonlar alıp, iddialı projelere imza atmaktadır. Örneğin İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), kendi web sayfasında, maliyetleri 40 bin ve 12 milyon Euro arasında olan 20 kadar büyük çaplı desteği yayımlamıştır (İBB, 2014). Yine aynı şekilde İBB, Avrupa Birliği'nin 2002-2013 yılları arasında 20 Milyar Euro fon ayıracağını, bunun içinde yerel yönetimlerin Brüksel'de ofis açmaları gerekliliğinden bahsetmiştir (İBB, 2014). Küçük illerde, bölgelerindeki ticaret odaları ile AB projelerinden hibe almak için çalışmalar yapmaktadır.

Medya hem baskı grubu hem de baskı grubu aracı olması nedeniyle daha karmaşık ilişkilere sahip bir baskı grubudur. Önemli bir baskı grubu olan medyanın,

Türkiye’de devlet-siyaset ve reklam ilişkisi arasında sıkışması, meşruluğunun sorgulanmasına neden olmaktadır. Ancak diğer baskı gruplarının da kendilerini duyurabilmek adına medyaya ihtiyacı vardır. Bu tezde, medyanın araç olduğu hali değil, kendi başına baskı grubu olduğu haline değinilecektir.

Türkiye’deki en etkili baskı gruplarından biri olan medya, siyasetçileri, hükümetleri ve kamuoyunu yönlendirme gücüne sahiptir. Ancak medya gücünü reklam pastasından alır. Buda karşılıklı organik ilişkilerin doğduğu, meşruiyeti zedeleyecek yapıyı ortaya çıkarır. Lakin medyanın tekelleşmeden uzaklaşması, farklı görüşlerin seslerinin medyada yer bulması, medyanın da meşruiyetini arttıracaktır (Doğan, 2011, ss.118-119). Nitekim sürekli olarak, en az güvenilen kurum olmaktan bir türlü kurtulamamıştır (Kadir Has Üniversitesi, 2013). Kamuoyunu etkili bir şekilde yönlendirebilmesi, karar verenler üzerinde baskı unsuru olması sebebiyle, baskı grubu aracı olmasından ziyade, medya tek başına önemli bir etkileme gücünü oluşturmaktadır.

2.2.5. Türkiye Avrupa Birliği’nde Nasıl Daha Etkili Lobi Yapabilir

Türkiye’de öncelikle lobiciliği geliştirmek adına, etkili bir hukuki düzen ve alt yapı oluşturması gerekmektedir. Lobiciliğin artık bir devlet politikası haline gelmesi, kamuoyunda lobiciliğe dair negatif olan görüşlerin düzeltilmesi gerekir. Özellikle Avrupa Birliği’ndeki lobi faaliyetlerinde, ekonomi temelli grupların etkisi yadsınamaz. Devletin de bu kuruluşlara daha çok imkan tanıyıp, sivil inisiyatifleri lobiciliğe daha çok teşvik etmelidir (Karaca, 2002). Buna istinaden, AB düzeyindeki etkili temsil kurumlarının amaçları, çalışmaları ve üyelik koşulları tespit edilmeli, bu listede yer almayan muadil Türk kuruluşlarına, temsile katılmaları için destek verilmelidir. Türkiye’deki büyük kuruluşlar, AB temsil kuruluşlarında yer alsa da bu temsilin ülke geneline yayılması gerekir (Nuray, 2011, s.63)

Türkiye temsilini tümevarım mantığıyla gerçekleştirmelidir. Sadece üst düzey siyasilerin, bürokratların değil üniversitelerin, yerel yönetimlerin, iş gruplarını ve çatı örgütleri ve en önemli sivil toplum kuruluşlarının mutlak şekilde AB ile bütünleşme sürecine dahil edilmeleri gerekmektedir. Türkiye, AB nezdinde arzu ettiği etkiyi sağlayabilmek için, karar mekanizmaları ile çok yakın ilişkide olup, sürecin başından

sonuna kadar, karar alıcılarla sürekli iletişim ve bilgi alışverişinde olması gereklidir. AB düzeyinde sağlıklı iletişim sağlanabilmesi adına, AB'nin aşına olduğu formatlarda hazırlık yapmak ve ortak literatürü kullanmak gerekir (Karatekin, 2014).

Türkiye hem ulusal planda, hem de Avrupa genelinde, Türkiye'nin AB üyeliğini destekleyen veya potansiyel olarak destekleyebilecek yapılanmaları, kalıcı ve profesyonel bir eylem planı çatısı altında toplamalıdır. Türkiye'nin AB üyeliğini çeşitli nedenlerle (ticari, kültürel, politik) desteklemeye hazır bu çevreleri, Türkiye daha aktif hale getirecek şekilde çalışmalara girişmelidir. Sadece Brüksel çevresindeki bürokratlara değil, Avrupa iş dünyasına, sivil topluma, sendikalara, üniversitelere kısaca tüm baskı grubu ve kamuoyu unsurlarına etki edebilecek şekilde lobi yapmalıdır. Bu çevreyi etkilemek, karar verenleri dolaylı yoldan etkileyecektir. Dolayısıyla daha kalıcı ve olumlu sonuçlar ortaya çıkacaktır (Karaca, 2002).

2.2.6. Türkiye'nin Avrupa Birliği' Nezdinde Lobi Faaliyetlerinde Sivil Toplumun Önemi ve Konumu

Katılımcı demokrasi kültürünün geliştiği Avrupa Birliği'nde vatandaşlar, egemenlik haklarını sadece seçtikleri temsilciler vasıtasıyla kullanmamaktadır. Toplumsal sorunların çözümü daha fazla demokratik katılım, özgürlüklerin artırılması gibi konularda sivil toplum kuruluşları (STK), karar verenler üzerinde gittikçe etkinliğini arttırmaktadır. Karar verenler ve STK'ların karşılıklı çıkar anlayışı ile de her iki kurum meşruiyetini sağlam zemine oturtmaktadır. Bu bağlamda Avrupa Birliği'nde demokrasi, diyalog ve uzlaşma kültürü temeline oturtulmuş, merkeze de STK'lar konulmuştur (Dartan, 2012, s.153). Türkiye'nin Avrupa Birliği ile olan ilişkileri de salt merkezi otoritenin yürüttüğü bir ilişki olmaktan çıkıp, ağırlıklı olarak sivil toplumun var olduğu yeni bir boyuta girmek zorundadır. Devletten sivil inisiyatife doğru kayan bir güçten bahsetmesi gerekir. Nitekim 2000'lere gelindiğinde Fuat Keyman'ın değinmiş olduğu, devlet-sivil toplum karşılığı yerini yavaş yavaş devlet-sivil toplum ilişkisine doğru bırakmaktadır (Keyman, 2004, s.20).

AB Kopenhag siyasi kriterlerinin temel unsuru olan, istikrarlı ve kurumsallaşmış demokrasinin tahsis edilmesi gerekliliği, öncelikle AB'ye üyelikte

ciddi bir sivil toplum varlığını gerektirmektedir. Türkiye'nin de müzakere süreçlerinde AB ile olan ilişkilerine STK'ları dahil etmeden, ilişkilerini güçlendirmesinin gerçekleşmeyeceği aşîkardır. Buna istinaden de Türkiye'de gerçekleşen AB uyum yasalarıyla birlikte demokrasi ve insan hakları kavramlarının önem kazanması, toplumun hak arama konusunda giderek daha aktif olmasına ve bu bağlamda örgütlenme sürecinin hızlanmasına neden olmuştur. Bunun sonucudur ki STK'ların en yaygın örneği olan derneklerin sayısı 2000-2010 döneminde 61 binden, 88 bine çıkmış ve toplam üye sayısı ise 7 milyon 400 bine ulaşmışdır (Dartan, 2012, ss.153-154).

Avrupa Birliği'nde sivil toplum anlayışı, güven merkezli bir anlayıştır. Yani insanlar gönüllü olup bir şeyler yapmaya çalışıyorsa, bu dayanışmayı ortaya çıkarır. Dayanışmayı oluşturmakta toplumdaki güveni sağlar. Güven'in fazla olduğu toplumlarda ekonomik ve siyasal istikrar da fazla olur. Beraber hareket etmek, ufak sorunlardan başlayarak sonuca gitmek, toplumda güven fikrini oluşturmaktadır. Güven fikrinin yerleştiği toplumda istikrar olur (Keyman, 2004, s.26). Bu fikirlerle bezenmiş olan ve yapısını bu şekilde oluşturan, sivil topluma tüm meşruiyeti sağlamış Avrupa Birliği ile ilişkiler, sivil toplumun gelişmediği bir Türkiye ile fazla ileri gidemez.

Türk lobisinin, AB nezdinde ki gücü de yukarıdaki varsayımlar ışığında sivil toplum merkezli olmalıdır. Karşılıklı ilişkiler, karar verenler ağırlıklı değil, STK'ların başat güç olduğu yollardan gidilmelidir. Türkiye'nin Avrupa'daki imajının düzeltilmesi, daha fazla bütünleşmenin sağlanmasının yolu da sivil toplum diyalogundan geçmektedir. Artan sivil toplum diyalogu, Türk lobisinin Avrupa Birliği'nde daha etkin rol almasına ve Avrupa kamuoyundan daha fazla destek almasını sağlayacaktır.

SONUÇ

19. yy. sonlarında ABD’de ortaya çıkıp 1950’lerden sonra da profesyonel şekilde günümüz siyasi hayatının önemli bir parçası olan lobicilik, dikkate değer paraların harcandığı, çok sayıda firma ve lobici ile icra edilen devasa bir sektör halini almıştır. Amerikan siyasi yaşamından diğer demokrasilere sıçraması uzun zaman almayıp, kısa sürede başta Avrupa olmak üzere dünyanın her yerinde ihtiyaç halini alan bir unsur olmuştur. Dönemler içerisinde çeşitli teknik ve yöntemlerle icra edilen lobicilik, gelişen sivil toplum hayatı ve uluslararası şirketlerin karar verenler üzerindeki rekabeti neticesinde, siyasal yaşamda mutlak gerekli bir konuma ulaşmıştır. Özellikle demokrasi hayatının vazgeçilmez parçası olan çeşitli baskı grupları, karar merci üzerindeki etkisini arttırmak, çıkar savaşında daha önce olmak adına lobi faaliyetlerine gittikçe daha çok başvurmaktadır.

Victor Hugo’nun fikri ile beslenen “Birleşik Avrupa” hayali, atlatılan iki dünya savaşının ardından gerçeğe kavuşmuş, Avrupa Kömür Çelik Topluluğu ile ilk adımı atılmış, 1993’te ise Birlik son halini almıştır. Tarih içerisinde gelişen Birlik kurumları, Avrupa Birliği’nin güçlü demokratik yapısının temel taşları olmuştur. Birliğin karar alma mekanizmaları, lobicilerin yakın temasında olmakla birlikte, Birlik kurumları da lobicilerin bilgilerinden faydalanarak karşılıklı çıkar ilişkisine dayanan bir sistem oluşturmuşlardır.

Avrupa Birliği’nde derin geçmişe sahip olan sivil toplum, lobiciliğinde gelişmesinde önemli bir etken olmuştur. Özellikle Birlik politikası olan sivil toplum ve Birlik kurumları arasında sıkı bir ilişki olması, Avrupa Birliği’nin meşruluğunu bu şekilde sağlam zemine oturmasına da ortam hazırlamıştır. Birlik içerisinde, çeşitli baskı grupları lobi faaliyetleri yürütmektedir. Özellikle Brüksel çevresinde toplanan lobi firmaları ile çalışan baskı grupları, temsil ettikleri değerler adına Birlik kurumlarını etkilemek için çalışırlar. Bu etkilemeyi şeffaflık zemininde tutmak için AB çeşitli yasalarla meşruluğuna zarar gelmesini önlemeye çalışmaktadır.

İnişli çıkışlı demokrasi hayatına sahip olan Türkiye’de lobicilik çok aşına olunan bir kavram değildir. Osmanlı döneminde Abdülhamit’in günümüz anlamından uzak olan lobi faaliyetleri bulunsa da ilk profesyonel lobicilik,

Cumhuriyet döneminde Türk Teavün Cemiyeti tarafından ABD’de yapılmıştır. Avrupa Birliği’ni kurulduğu ilk günden itibaren yakın takibe alan Türkiye, Birliğe tam üyelik için uzun yıllar Birlik nezdinde faaliyet yürütmüş ancak etkili olamamıştır. Etkili lobi faaliyetleri yürütülmesi son dönemleri kapsasa da özellikle bürokrat çevresiyle kısıtlı kalması, lobi faaliyetlerinin Avrupa kamuoyunda yankı bulmaması üyelik çabasının gücünü düşürmekte, her iki kamuoyunda da imaj zedelenmesi yaşanmaktadır. Ancak Türkiye’nin Avrupa Birliği nezdinde, özellikle ekonomi temelli baskı gruplarının yoğun çabaları bulunmakta ve bu uğurda çok ciddi çalışmalara imza atılmaktadır.

Varsayımların Cevapları

V₁- Sivil toplum kavramı, tarih içerisinde gelişim gösteren ve demokraside daha fazla söz sahibi olan bir unsur haline gelmiştir. Sesini daha gür çıkarabilen sivil toplum unsurları, karar verenler nezdinde de lobi faaliyetleri yürütebilmektedir. Gelişen ve birçok alanda çok seslilik yaratan sivil toplum, lobiciliğin gelişmesinde de olumlu etken olmuştur.

V₂- Avrupa Birliği, üye devlet vatandaşları ve dünya kamuoyu nezdinde meşruluğunu şeffaflık ve ileri demokrasi söylemleri ve yaptırımları ile gösterirken, bu söylemlerin sağlamasını da Birlik kurumları ile sivil toplum kuruluşları arasında köprü kurması sayesinde yürütmektedir. Karşılıklı çıkar ilişkisine dayanan bu sistem, lobiciliğinde önünü açmış, kurumlar üzerinde lobicilik meşru zemine oturtulmuştur. Çok sayıda sivil toplum kuruluşu, kendi çıkar temsili için Birlik nezdinde lobi faaliyeti yürütmekte ve bu amaçla ciddi paralar harcamaktadır.

V₃- Küreselleşme ile birlikte hızla gelişen uluslararası şirketler, çıkar savaşlarında bir adım önde olabilmek adına lobiciliğe daha çok sarılmaktadır. Uluslararası hale gelen sivil toplum kuruluşları daha etkili kampanyalar, güçlü yatırımlar için lobi faaliyeti yürütmekte ve karar verenleri etki altına almaya çalışmaktadır. Özellikle gelişen kitle iletişim araçları, kamuoyunu daha fazla bilgiye kavuşturmuş, sorgu yeteneğini eskiye göre daha iyi konuma ulaştırmıştır. Sorgulayan kamuoyu karşısında daha fazla sorumluluk sahibi olan karar verenleri de etkilemek zorlu hale gelmiş, lehte ya da aleyhte gelişen olaylar, karar verenlerin ciddi şekilde

baskı altına girmesini sağlamıştır. Bu gelişmeler de karar verenleri etkilemek adına daha güçlü ve kapsamlı lobi faaliyeti ihtiyacı doğurmuş, lobinin gelişmesine pozitif katkıda bulunmuştur.

V4- ABD siyasi hayatında doğan ve o bölgenin siyasi unsurları ile şekillenen lobi anlayışı, Türkiye'nin siyasi mayasına uyması oldukça zor olmuştur. Halk nezdinde çok karşılığı olmayan lobıcılık, son dönemlerde daha ileri bir seviyeye ulaşmıştır. Türk siyasi hayatında lobi faaliyetleri, iç politikaya nazaran dış politika merkezli bir çizgide ilerlemektedir. Türkiye'nin aleyhine lobi faaliyetinde bulunan Rum ve Ermeni lobilerine karşılık verme politikası ve AB nezdinde yürütülen faaliyetler, dış politikanın ana arterlerini oluşturmaktadır. İç siyasi hayatta, lobi yapılması ile ilgili çıkacak olan bir haberin, rüşvet ve adam kayırma algısının yaratacak olması sebebiyle, daha çok halkla ilişkiler çalışmaları adı altında ve ahbap ilişkisi çerçevesinde yürütülen lobi çalışmaları ortaya çıkmaktadır. Bu da lobiciliğin gelişmesi, siyasi hayatın temel taşlarından biri olması gerekliliğini zora sokmaktadır.

V5- Avrupa Birliği'nin kurulduğu ilk günden itibaren, Türkiye Birlikle yakın ilişkilere girmeye başlamış, yaşanan ilerlemeler sayesinde de Avrupa Birliği ile her alanda ilişkisini üst seviyede tutmuştur. Özellikle 99 Helsinki'de tam üyelik sürecinin başlaması ile diploması trafiği iyice yoğunlaşmıştır. Başta TÜSİAD olmak üzere, ekonomi temelli baskı grupları AB ile tam üyeliği desteklemiş, bu konuda lobi çalışmalarına girişmişlerdir. Brüksel'de şubeler açarak Birlikle yakın temasta bulunup başta ticari faaliyetlerin geliştirilmesi olmak üzere Birlik nezdinde çeşitli konularda lobi faaliyetlerine öncülük etmektedirler. Avrupa Birliği'nin de sivil topluma büyük önem vermesi Türk baskı gruplarının elini biraz daha güçlendirmektedir. Bu süreç Türkiye'deki sivil toplumun özellikle ekonomi temelli baskı gruplarının lobi faaliyetlerinde ön plana çıkması, Türk lobiciliğinin gelişmesini de olumlu yönde etkilemektedir.

KAYNAKÇA

- AB Türkiye Karma İstişare Komitesi, **Türkiye'de Sendika Haklarının Durumu**, Brüksel: AB-Türkiye Karma İstişare Komitesi (KİK) 32. Toplantısı , 2013.
- Agos, **Fransa'da lobi firmasıyla çalışan TOBB şimdi de enstitü kuruyor**, 26 01 2012. <http://www.agos.com.tr/fransada-lobi-firmasiyla-calisan-tobb-simdi-de-enstitu-kuruyor-482.html> (erişildi: 08 07, 2014).
- Aksoy, Necdet, **Sivil Toplum ve Baskı Grupları**, İstanbul: Kaknün Yayınları, 2008. I. Baskı
- Aktaş, Hasret, **Batı'da ve Türkiye'de Sivil Toplum Gelişim Süreci**, Kamuda Sosyal Politika, Cilt 2, no. 4 (2008)
- Arabacı, Ahmet, **Avrupa Birliği'nde Çıkar Temsilinin Gelişimi**, Uluslararası İlişkiler, Cilt 5, no. 7 (2008)
- Aslı Karatekin, Ali Türkeli, Evrim Tan, röportaj yapan: Mehmed Altuğ Akgül. İstanbul: TBD Bilişim Dergisi, (06 2014).
- Avrupa Birliği Bakanlığı, **Avrupa Birliği Adalet Divanı**, 04 07 2011. <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=45632&l=1> (erişildi: 06 25, 2014).
- . **Avrupa Birliği Konseyi**, 20 02 2012. <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=45630&l=1> (erişildi: 06 22, 2014).
- . **Avrupa Komisyonu**, 04 07 2011. <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=45629&l=1> (erişildi: 06 25, 2014).
- . **Avrupa Ombudsmanı**, 03 05 2011. <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=45639&l=1> (erişildi: 06 26, 2014).
- . **Temel Ab Terimleri**, 2014. http://www.ab.gov.tr/files/rehber/10_rehber.pdf (erişildi: 07 16, 2014).
- Baykal, Serap Girgin, **AB Vizyonu**, 14 09 2013. <http://www.abvizyonu.com/ikv-ve-iso-biraradattip-muzakereleri-ve-turkiyeye-etkileri-konulu-bir-seminer-duzenledi.html> (erişildi: 08 08, 2014).
- BBC, **İstanbul, Tokyo, Madrid: Olimpiyat karşılaştırması**, 07 09 2013. http://www.bbc.co.uk/turkce/multimedya/2013/09/130905_olimpiyat_istanbul_madrid_tokyo.shtml (erişildi: 05 22, 2014).
- Berglund, Nina, **Sports lobby won't give up Olympics**, <http://www.newsinenglish.no/2014/05/05/sports-lobby-wont-give-up-olympics/> (erişildi: 06 18, 2014).

- Bouwen, Pieter, **Corporate Lobbying in the European Union: The Logic of Access**, Journal of European Public Policy, 2002.
- Bouwen, Pieter, **Lobbying the European Union: Institutions, Actors and Issues** Oxford, 2009.
- Bowers, Simon, **Big Tobacco and small traders unite to fight ban on cigarette displays**. 7 11 2010.
[Http://www.theguardian.com/business/2010/nov/07/tobacco-industry-ban-cigarettes-display](http://www.theguardian.com/business/2010/nov/07/tobacco-industry-ban-cigarettes-display) (erişildi: 06 08, 2014).
- Canöz, Kadir, **Halkla İlişkiler Uygulaması olarak Lobcilik**, Kadir Canöz, İstanbul: Nüve Kültür Merkezi Yayınları, 2007.
- Change.org. 2014. www.change.org (erişildi: 05 29, 2014).
- Çerçi, Vuslat, **Avrupa Birliği'nde Lobcilik**. Ankara Üniversitesi, 2006.
- Dartan, Muzaffer, **Türkiye'nin Avrupa Birliği Birliği'ne Üyelik Sürecinde Almanya'daki Türk Lobi Gücünün Rolü**, Marmara Avrupa Çalışmaları Dergisi 20, no. 2 (2012):
- Doğan, Nejat, Ürek, Markus, **Lobicilik ve Baskı Grupları: Devlet, Sivil Toplum ve Demokrasi**, İstanbul: İnkılap, 2011.
- Duran, Aram Ekin, **Türkiye TTIP için lobi atağında**, 15 07 2014.
<http://www.dw.de/t%C3%BCrkiye-ttip-i%C3%A7in-lobi-ata%C4%9F%C4%B1nda/a-17786829> (erişildi: 08 07, 2014).
- Ekinci, Ayşegül, **Vize duvarını yıktılar**, 23 05 2008.
<http://www.hurriyet.com.tr/dunya/9009266.asp> (erişildi: 08 05, 2014).
- Elmas, Fatma Yılmaz, **Avrupa Parlamentosu Seçimleri: Aşırı Sağın Yükselişini Nasıl Okumalı?**,
http://www.usak.org.tr/kose_yazilari_det.php?id=2316&cat=410#.U6bSy_l_ucE (erişildi: 06 2014, 20). (Şekil 3)
- Esin, Arif, **Avrupa Birliği'nde Lobcilik**, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi, no. 3 (1996):
- ETUC, **Birlikte Çalışmak, Avrupa Birliği ve Türkiye'de Sendikalar**, 20 04 2010.
http://www.etuc.org/sites/www.etuc.org/files/TURKISH_T_ALL.pdf (erişildi: 08 08, 2014).
- Farnel, Frank J, **Lobicilik**, Les Editions D'organisation, 2011.

- Fenerbahçe. **www.fenerbahce.org**. 2014.
<http://www.fenerbahce.org/detay.asp?ContentID=39756> (erişildi: 5 25, 2014).
- Fontaine, Pascal, **Ab Nedir?**, Brüksel: Avrupa Birliği, 2010.
- Fox, Benjamin, **Financial sector spends €120mn on EU lobbying**, 09 04 2014.
<http://euobserver.com/news/123802>. (erişildi: 6 05, 2014)
- Greenwood, Justin, **Interest Representation in the European Union**, Palgrave Macmillan, 2003
- Heper, Metin, **Türkiye'nin Siyasal Hayatı**, İstanbul: Doğan Kitap, 2011. I.Baskı
- İBB, **Brüksel Ofisinin Kurumsal Katkısı**, 2014.
<http://www.ibb.gov.tr/sites/Avrupa-Birligi/Sayfalar/KurumsalKatki.aspx> (erişildi: 08 08, 2014).
- . **İstanbul Avrupa Birliği Çalışmaları**, 2014. <http://www.ibb.gov.tr/sites/Avrupa-Birligi/ABFonlari/Sayfalar/ABProjeler.aspx> (erişildi: 08 08, 2014).
- İKV. **Avrupa Birliği Karar Alma Mekanizması**, 2013.
<http://www.ikv.org.tr/icerik.asp?konu=kurumlar&baslik=Kurumlar%20ve%20Karar%20Alma%20Mekanizmas%FD> (erişildi: 06 26, 2014).
- Isidore, Chris, **Exxon Mobil profit is just short of record**, 01 02 2013.
<http://money.cnn.com/2013/02/01/news/companies/exxon-mobil-profit/>.
- İTO, **İTO, 350 milyon Euro getirili Mobil Dünya Kongresi'ne talip oldu**, 2013.
http://www.ito.org.tr/wps/portal/gazete-detay?WCM_GLOBAL_CONTEXT=ito_portal_tr/ito-portal/gazete/gzt-2013/gzt-2013-3/gzt-2013-3-1/db6205004ebae12b9c81bd90996f6cb7 (erişildi: 08 08, 2014).
- Kadir Has Üniversitesi, **Khas 2013 Türkiye Sosyal-Siyasal Eğilimler Araştırması Sonuçları Açıklandı**, 2013. <http://www.khas.edu.tr/news/970/455/Khas-2013-Tuerkiye-Sosyal-Siyasal-Egilimler-Arastirmasi-Sonuclari-Aciklandi.html> (erişildi: 08 08, 2014).
- Kaleağası, Bahadır, **AB Uyum Süreci ve Stk'lar**, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 2003. I.Baskı
- Kapani, Münici, **Politika Bilimine Giriş**, İSTANBUL: BİLGİ, 2007. 8.Baskı
- Karaca, Kayhan, **AB Lobbying**, 23 09 2002.
http://www.dispolitika.org.tr/dosyalar/kkaraca_231002_p.htm (erişildi: 07 18, 2014).

- Keyman, Fuat, **Türkiye'de ve Avrupa'da Sivil Toplum**. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi, 2004, No:3
- Landmesser, Wolfgang, **Lobicilik faaliyetlerine sıkı denetim**, 06 04 2011. <http://www.dw.de/lobicilik-faaliyetlerine-s%C4%B1k%C4%B1-denetim/a-14970392> (erişildi: 05 29, 2014).
- Mihut, Liliana. **Lobbying in the United States and the European Union: Developments in Lobbying Regulation**, Romanian Journal of European Affairs 4, no. 8 (2008)
- MÜSİAD. **AB Sürecinde Avrupa'daki Türk İşadamlarının Konumu**, Münih, 2014.
- . **MÜSİAD ile Tanışın**. 2014. <http://www.musiad.org.tr/tr-tr/musiadla-tanisin> (erişildi: 08 05, 2014).
- . **Türk Vatandaşları İçin Vizesiz Dolaşım: Geri Kabul ve Sonrası" Paneli MÜSİAD'da Düzenlendi**, 2014. <http://www.musiad.org.tr/tr-tr/haberler/baskan-haber/turk-vatandaslari-icin-vizesiz-dolasim-geri-kabul-ve-sonrasi-paneli-musiadda-duzenlendi> (erişildi: 08 05, 2014).
- Ntvmsnbc. **TOBB Brüksel'de AB lobisi yapacak**, 2002. <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/159509.asp> (erişildi: 08 07, 2014).
- Nuray, Haluk, **Brüksel'de Lobicilik**, İKV Dergisi, Sayı 158 (2011)
- Open Secrets. **Lobby Database**, 28 04 2014. <http://www.opensecrets.org/lobby/> (erişildi: 04 21, 2014). (Şekil 1)
- . **Exon Mobil Lobi Harcamaları**, 28 04 2014. <http://www.opensecrets.org/lobby/clientsum.php?id=D000000129&year=2013> (erişildi: 04 23, 2014). (Şekil 2)
- . **Lobi Faaliyeti İçin En Çok Para Harcayan Sektörler**, 28 04 2014. <http://www.opensecrets.org/lobby/top.php?showYear=a&indexType=i> (erişildi: 04 23, 2014). (Tablo 1)
- . **ABD'de 1998'den 2014 Yılına Kadar En Çok Para Harcayan 5 Lobi Firması**, 29 04 2014. <http://www.opensecrets.org/lobby/top.php?indexType=l&showYear=a> (erişildi: 04 23, 2014). (Tablo 2)

- Özer, M. Akif, **Avrupa Birliği'ne Tam Üyelik Sürecinde Türkiye**, Yönetim Ekonomi Dergisi (Celal Bayar Üniversitesi), no. 1 (2009)
- Pop, Valentina, **Intensely lobbied tobacco law to be voted THIS WEEK**, 03 10 13. <http://euobserver.com/agenda/121672> (erişildi: 05 28, 2014).
- Rettman, Andrew, **List of EU lobby firms by income**, 03 10 2012. <http://euobserver.com/secret-ue/117736> (erişildi: 05 29, 2014). (Tablo 3)
- Šefčovič, Maroš, **Press Release Database**, 06 05 2014. http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-14-433_en.htm (erişildi: 07 22, 2014).
- Sezgin, Meltem, **Lobiclik Kavramı ve Yöntemleri**. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 2003, No:3
- Silahtaroglu, Zeynep Yürük, **Avrupa Birliği ve Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşları ve Lobicilik**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2004.
- Şenatalar, Burhan, **Avrupa Birliği Devlet ve STK'lar**, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 2000.
- Şengül, Ramazan. **Avrupa Birliği Ombudsmanı**
<http://akademikpersonel.kocaeli.edu.tr/>. 10 06 2010.
http://akademikpersonel.kocaeli.edu.tr/ramazan.sengul/bildiri/ramazan.sengul.10.06.2010_17.05.18bildiri.pdf (erişildi: 06 25, 2014).
- TBMM. **Duyurular**, 10 12 2010.
http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_g_sd.birlesim_baslangic?P4=20801&P5=H&page1=148&page2=148 (erişildi: 08 25, 2014).
- TİSK, **Konfederasyonumuz Yönetim Kurulu Başkanı Tuğrul KUDATGOBİLİK, BABACAN'IN Başkanlığı'ndaki STK Zirvesine Katıldı.**, 15 09 2005. <http://tisk.org.tr/tr/Tisk-Duyuru-Detay/896> (erişildi: 08 08, 2014).
- TOBB. **abm.tobb.org.tr**. 2004.
http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:D6MMMeUi-gSgJ:abm.tobb.org.tr/raporlaryayinlar/AB_Kurumlar.doc+&cd=3&hl=tr&ct=clnk&gl=tr (erişildi: 06 21, 2014).
- . **Avrupa Birliği Dairesi**, 2014.
<http://www.tobb.org.tr/AvrupaBirligiDairesi/Sayfalar/BrukselDT.php> (erişildi: 08 05, 2014).
- . **TOBB TARİHÇE**, 2014. <http://www.tobb.org.tr/Sayfalar/Tarihce.php> (erişildi: 08 05, 2014).

TUSKON, **Afrika Kadın Girişimciler Ticaret Köprüsü Programı**. 2014.
<http://www.tuskon.org/?p=content&gl=faaliyetler&cl=faaliyet&i=759>
(erişildi: 08 08, 2014).

—. **Brüksel Temsilciliği**, 2014.

<http://www.tuskon.org/?p=temsilcilik&cl=temsil&l=bruksel> (erişildi: 08 08, 2014).

—. **Tuskon Hakkında**, 2014.

<http://www.tuskon.org/?p=content&cl=kurumsal&l=kurumsal> (erişildi: 08 08, 2014).

Türköne, Mümtaz'er, **Siyaset**, no:8 İstanbul: Lotus, 2008.

TÜSİAD, **Brüksel'de Bir Hafta**, 2006-2014.

<http://www.tusiad.org.tr/tusiad/temsilcilik-ve-burolar/tusiad-ab-bruksel-temsilciligi/brukselde-bir-hafta/?&page=1> (erişildi: 08 05, 2014).

—. **TÜSİAD AB-Brüksel Temsilciliği**, 2014.

<http://www.tusiad.org.tr/tusiad/temsilcilik-ve-burolar/tusiad-ab-bruksel-temsilciligi/> (erişildi: 08 5, 2014).

—. **TÜSİAD BASIN BÜLTENİ**, 10 11 2003.

http://www.tusiad.org.tr/__rsc/shared/file/basin-bulteni-2003-84.pdf (erişildi: 08 05, 2014).

—. **TÜSİAD Berlin Bürosu**, 2014. <http://www.tusiad.org.tr/tusiad/temsilcilik-ve-burolar/tusiad-berlin-burosu/> (erişildi: 08 05, 2014).

—. **TÜSİAD RETRO**, 2014. <http://www.tusiad.org.tr/tusiad/tarihce/tusiad-retro/> (erişildi: 08 03, 2014).

Uysal, Ceren, **Türkiye Avrupa Birliği İlişkilerinin Tarihsel Süreci ve Son Gelişmeler**, Akdeniz İ.İ.B.F Dergisi, 2001, Sayı:1

Vignon, Jerome, **The Challenge of Change in EU Business Associations**, Palgrave Macmillan, 2003.

Woodham, Melis, **2015 dönüm noktası olabilir**, 02 06 2014.

<http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/2015-donum-noktasi-olabilir>.

Yılmaz, Tülay, **Türkiye'nin Kullanmadığı Stratejik Güç; Lobicilik, Siyasal İletişim**. 2009.

<http://www.siyasaliletisim.org/pdf/Turkiyeninkullanamadigiguclobicilik.pdf> (erişildi: 08 17, 2014).

Zaman, **TOBB, EXPO için lobi atağını yoğunlaştırdı**, 30 12 2007.
http://www.zaman.com.tr/ekonomi_tobb-expo-icin-lobi-atagini-yogunlastirdi_631006.html (erişildi: 08 07, 2014).

Zibold, Franziska, **Library of the European Parliament**, 18 06 2013.
[http://www.europarl.europa.eu/RegData/bibliotheque/briefing/2013/130558/LDM_BRI\(2013\)130558_REV1_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/bibliotheque/briefing/2013/130558/LDM_BRI(2013)130558_REV1_EN.pdf) (erişildi: 07 24, 2014).

ÖZGEÇMİŞ

26 Mayıs 1990 tarihi, Rize ili Fındıklı ilçesi doğumluyum. İlk, Orta ve Liseyi yine aynı ilçede tamamladıktan sonra, 2008 yılında İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım bölümüne kaydoldum. Bu bölümden 2012 yılından mezun olduktan sonra yine aynı yıl Beykent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Uluslararası İlişkiler bölümünde yüksek lisans eğitimine başladım.

Onurhan ETİK